Koliński

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OP

I-7/s

JAWNE

ZASTRZEŻONE

Egz. Nr 1

BIBLIOTEKA NIEJAWNA Akademia Obrony Narodowej I-7/s

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Dział Zbiorów Niejawnych - AK I-605/s

Płk dr inż. Krzysztof KOLIŃSKI

PROCEDURY DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP W SYSTEMIE KOALICYJNYM I NARODOWYM

Studium operacyjne

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM Nr ewid. 60183

ZASTRZEŻONE

WARSZAWA **2001**

Z-7/S
JAWNE
Zastrzeżone
Egz. 1
Inekl. na Jawne
Podst. Pismo z KJAON
Nr. 437/w 2014 10 05 2005
706 2005 dodatek
Z-605/S
BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ
WYDZIAŁ
WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ
Nr. Z-4
Wpłynęło 10. 01. 2001
Zał. ..... Ark. 131
Z-7/S
BIBLIOTEKA NIEJAWNA
Akademii Obrony Narodowej
BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 60183
II
Akademii Obrony Narodowej

Płk dr inż. Krzysztof KOLIŃSKI

PROCEDURY DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP W SYSTEMIE KOALICYJNYM I NARODOWYM

(Studium operacyjne)

WARSZAWA **2001**

Z-2 / HC /

Zastrzeżone

SPIS TREŚCI

WSTĘP 3

1 ANALIZA TEORII I PRAKTYKI DOTYCHCZASOWEGO PROCESU DOWODZENIA WLOP 7

2 PROCEDURY DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI NATO ... 22

2.1.Procedury kontroli przestrzeni powietrznej 34

2.2.Szczegółowe procedury planowania działań bojowych w CAOC 38

3 IDENTYFIKACJA PROCESU ZMIAN PROCEDUR DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP 46

3.1.Współzależność realizowanych zadań i adekwatnych im procedur w nowej strukturze dowodzenia SP 46

3.2.Miejsce dowództwa WLOP w systemie dowodzenia SZ RP 85

3.3.Procedury planowania i dowodzenia lotnictwem SP w operacjach korpusów wojsk lądowych 94

3.4.Wnioski 110

ZAKOŃCZENIE 119

BIBLIOGRAFIA 121

ZAŁĄCZNIKI 124

Pracę recenzował:

Płk prof. dr hab. Wojciech MICHALAK

WSTĘP

Koniec XX wieku stawia Rzeczypospolitej Polskiej nowe wyzwania. Są one pochodną przyjęcia Polski, w marcu 1999 r., do Sojuszu Północnoatlantyckiego oraz dążenia naszego kraju do włączenia się do struktur Unii Europejskiej. Polska aktywnie uczestniczy na arenie międzynarodowej we wszystkich działaniach na rzecz demokracji oraz w operacjach przywracania, wymuszania czy utrzymywania pokoju. Siły zbrojne, jako immanentna część państwa polskiego, odgrywają w tych procesach znaczącą rolę. Najważniejszym zadaniem postawionym przed siłami zbrojnymi jest w pierwszej kolejności ich integracja z siłami zbrojnymi NATO poprzez osiąganie interoperacyjności, czyli zdolności do wspólnego działania.

W ostatnim czasie w doktrynie NATO wyraźne są przewartościowania w koncepcjach użycia związane przede wszystkim z zanikiem dwubiegunowego podziału świata, zmniejszeniem zagrożenia globalnym konfliktem zbrojnym oraz powstającymi w różnych częściach świata konfliktami regionalnymi, etnicznymi czy religijnymi. Stąd też sojusz NATO, z jednej strony, ma zapewnić zbiorowe bezpieczeństwo wszystkim państwom członkowskim, a z drugiej strony, jako właściwie jedyna, dobrze zorganizowana i mająca demokratyczne struktury zarządzania siła, jest coraz bardziej znaczącym czynnikiem oddziaływania na rzecz pokoju na świecie.

W wyniku głębokich zmian geopolitycznych NATO gruntownie modyfikuje swoje oblicze. Zmiany dotyczą wielu sfer funkcjonowania sojuszu. Mimo tego pewne pryncypia pozostają jednak niezmienne. Jednym z takich pryncypiów jest interoperacyjność, do której przywiązuje się szczególną wagę, bo ta gwarantuje sprawność jakiegokolwiek działania.

Podstawą wszelkiej interoperacyjności jest jednakowe myślenie doktrynalne i przestrzeganie ustalonych standardów w praktyce. Polska musi zrozumieć te standardy, przyjąć je i stosować, gdyż w przeciwnym wypadku odstawać będziemy nie tylko w sferze jakości uzbrojenia, ale także poddać możemy w wątpliwość rzeczywistą chęć integrowania się z sojuszem, co stoi w jaskrawej sprzeczności z deklarowaną wolą polityczną władz państwowych i ugrupowań politycznych naszego kraju.

Interoperacyjność jest szczególnie ważna w obszarze dowodzenia i kontroli. Z jednej strony powszechnie akceptowane prawa walki zbrojnej nakazują jednoosobowe dowodzenie, z drugiej zaś chęć zachowania jakiejś formy narodowej kontroli nad wydzielanymi do NATO kontyngentami koliduje z tymi prawami. By sprostać tym przeciwnościom sojusz precyzyjnie określił mechanizmy i reguły dowodzenia siłami sojuszniczymi.

Dokładnie określono zakresy uprawnień i odpowiedzialności dowódców. Podobnie ustalono na czas pokoju zakres swobody działania dowódców w odniesieniu do stosowania siły przez wojsko. Również tak samo precyzyjnie określa się ten zakres w odniesieniu do każdej operacji militarnej zarówno w czasie kryzysu jak i wojny. Zakres stosowania przemocy jest, więc ściśle limitowany, co stoi w sprzeczności z praktyką znaną nam z przeszłości, gdzie dla wojskowego dowódcy cel działań miał uświęcać wszystko, co do niego prowadziło.

By zrozumieć mechanizmy dowodzenia i kontroli należy dobrze znać mechanizmy bieżącego, politycznego funkcjonowania sojuszu, a szczególnie system bieżących konsultacji politycznych i reagowania kryzysowego. Jest to pierwszy etap decydowania o ewentualnym użyciu sił zbrojnych sojuszu, a także o skali tego użycia. Wojskowi dowódcy mają tyle swobody działania ile jest politycznego przyzwolenia. Musi to być uwzględniane na wszystkich szczeblach dowodzenia.

Polityczne ustalenia muszą się przekładać na sprawne działanie, a takie zapewnia jednolity system dowodzenia zorganizowany i utrzymywany już w czasie pokoju. Nasze siły zbrojne będą musiały się jak najszybciej włączyć w ów sojuszniczy system.

Siły powietrzne odgrywają coraz ważniejszą rolę w NATO. Znaczenie sił powietrznych rośnie nie tylko w czasie wojny, lecz również w czasie pokoju i kryzysu. Siły powietrzne stają się niemalże głównym militarnym elementem reagowania kryzysowego. Są podstawowym militarnym czynnikiem utrzymania pokoju i zapobiegania wojnie.

Ze względu na możliwości współczesnego lotnictwa, szczególnie w zakresie możliwości wykonania szybkich i niespodziewanych uderzeń z powietrza, NATO

utrzymuje sprawny system kontroli i obrony przestrzeni powietrznej. Część sił wydzielonych do tego systemu już w czasie pokoju oddana jest pod dowodzenie dowódcom sojuszu. Dowódcy ci dysponują sprawnym i ciągle unowocześnianym systemem dowodzenia. System ten umożliwia planowanie i kontrolowanie wszelkich działań powietrznych w całym obszarze NATO.

Obecny stan prac i dalszych przedsięwzięć, zmierzających do osiągnięcia wyznaczonych celów interoperacyjności, zakłada kompleksowe uporządkowanie sfery procedur i dokumentów dowodzenia, odgrywających zasadnicza rolę w procesach planistyczno – decyzyjnych i informatycznych.

Przewidywany pakiet sformalizowanych dokumentów dowodzenia winien tworzyć komplementarną i logiczną całość, z jednej strony adekwatną do oczekiwań i wymogów założeń naszej narodowej doktryny obronnej, z drugiej zaś, kompatybilną ze stosowanymi rozwiązaniami w armiach państw NATO.

Określenie zasad i terminologii, umożliwiającej opracowanie w pełni funkcjonalnego zbioru dokumentów dowodzenia, będących implementacją w warunkach WLOP zaleceń standaryzacyjnych NATO, umożliwi realizację procesów integracyjnych naszego systemu dowodzenia.

Przyjęcie rozwiązań proceduralnych stosowanych i obowiązujących w armiach NATO jest trudne i skomplikowane. Porozumienia standaryzacyjne NATO określają, bowiem pewne ogólne ramy postępowania, które obowiązują wszystkich członków struktur wojskowych i pozwalają na pełne współdziałanie we wszystkich sytuacjach.

Celowym jest, zatem, aby nasze działania doprowadziły do zapewnienia jednolitego rozumienia terminów, dotyczących problematyki procedur i procesów dowodzenia, jednolitego podejścia do zagadnień organizacji dowodzenia, charakteru podległości i rodzaju zależności (dowodzenie pełne, operacyjne, kontrola operacyjna, dowodzenie taktyczne, kontrola taktyczna itp.) a ponadto: standardowej formy i układu treści pisemnych (graficznych) dokumentów dowodzenia.

Doświadczenia wspólnych ćwiczeń oraz dotychczasowa praktyka szkolenia pozwala stwierdzić, iż obowiązujące w SZ RP, w tym WLOP, metody planowania i organizowania działań podległych sił celowo jest poddać różnorodnym zakresom dostosowania (działań normalizacyjnych), aby ich forma, układ i treść uzyskały właściwości procedur.

Brak jednoznacznych ustaleń normatywnych spowodował ugruntowanie się wielu wzorców, przedstawiających obraz potrzeb, opartych na wieloletnich doświadczeniach.

Warto upowszechnić przekonanie, że budowanie podstaw współpracy SP RP z SP NATO trwa już od kilku lat, że dostosowywanie do natowskich standardów nie rozpoczęło się dopiero od podjęcia decyzji o przyjęciu nas do NATO, lecz znacznie wcześniej, jednak dopiero obecnie może być prowadzone w znacznie szerszej skali i w szybszym tempie. Należy przy tym zdawać sobie sprawę, że nie oznacza to natychmiastowego osiągnięcia „identyczności", że nie chodzi o konstruowanie takich samych struktur, kopiowanie wyposażenia, ubiorów, ekwipunku i uzbrojenia, lecz **raczej o doprowadzenie do współoperacyjności (*ang. Interoperability)* systemów dowodzenia i łączności[1], o używanie wzajemnie zrozumiałych procedur postępowania poprzez m.in. sformalizowanie dokumentacji bojowej i szkoleniowej oraz narodowych regulaminów walki.**

Opracowanie jest wynikiem realizacji zadania badawczego, nt. „Dowodzenie siłami powietrznymi RP w okresie integracji z NATO" – kryptonim DOWSP 4.1.0.0. w części dotyczącej procedur dowodzenia – kryptonim DOWSP 4.1.1.0.

Celem badań była weryfikacja i przystosowanie procedur dowodzenia siłami powietrznymi NATO do potrzeb realizacji procesu dowodzenia polskimi siłami powietrznymi.

[1] Według AAP-6 „współoperacyjność" jest definiowana jako „zdolność systemu i jednostek organizacyjnych do czynienia usług lub czerpania świadczeń od innych systemów i jednostek wojskowych celem wykorzystania tych usług do wspólnego, efektywnego działania".

1. ANALIZA TEORII I PRAKTYKI DOTYCHCZASOWEGO PROCESU DOWODZENIA WLOP

Przygotowanie wojsk (w tym sił powietrznych) w zakresie gotowości i sprawności bojowej oraz kierowanie nimi w walce zbrojnej odbywa się poprzez dowodzenie. Przy czym dowodzenie wojskami realizowane jest przez dowódców i wspomagane przez podległe im sztaby. Ma ono na celu przygotowanie, zabezpieczenie i kierowanie siłami w procesie działań bojowych.

Ogólnie można, więc powiedzieć, że istotą dowodzenia jest powodowanie, przez wykorzystywanie władzy, takiego działania podwładnych, aby nie dopuścić do osiągnięcia celów przez przeciwnika, a jednocześnie zrealizować własne zamierzenia.

Obecnie proces przygotowywania jednostek wojskowych (pododdziałów, oddziałów, związków taktycznych) do walki obejmuje wiele różnorodnych i skomplikowanych działań, których celem jest osiągnięcie wymaganego poziomu gotowości i sprawności wojsk. Kierowanie zaś współczesną walką zbrojną jest wyjątkowo trudne, skomplikowane i odpowiedzialne. Walka współczesna charakteryzuje się znaczną dynamicznością, złożonością i dużym rozmachem działań. Na dowódcach i sztabach ciąży obowiązek panowania nad sytuacją bojową. Związane jest to z organizowaniem i kierowaniem walką, a zatem z pozyskiwaniem informacji i zasobów, z pobudzaniem żołnierzy do walki, z ciągłym odtwarzaniem gotowości bojowej, a w konsekwencji mającej na celu zapewnienie przewagi i osiągnięcia zwycięstwa nad przeciwnikiem Dowodzenie jest, więc złożoną i wielofunkcyjną działalnością dowództw i sztabów jednostek (związków operacyjnych, związków operacyjno-taktycznych, związków taktycznych, oddziałów) różnych szczebli dowodzenia Sił Zbrojnych RP w całości, a także poszczególnych rodzajów sił zbrojnych oraz rodzajów wojsk.. Jego istotą jest ścisły związek z konkretnymi wydarzeniami na polu walki. Natomiast jego rozwój jest zdeterminowany formami i treściami samej walki. Dlatego też dowodzenie jest podporządkowane celom walki zbrojnej, ma ono zapewnić jak najefektywniejsze wykorzystanie sił i środków, czasu, terenu i wszelkich możliwości dla pomyślnego zrealizowania postawionych wojskom

zadań. Dowodzenie sprawują dowódcy, a zabezpieczają je podległe im sztaby, stanowiące zasadnicze ogniwa w systemie dowodzenia.

Dowodzenie jest szczególnym rodzajem kierowania, dlatego, że dotyczy ono sił zbrojnych. Proces kierowania odbywa się w specyficznych warunkach pola walki. Wojskami dowodzi się zarówno w czasie przygotowania, jak i prowadzenia walki. Dowodzenie tym jeszcze różni się od kierowania, że zasadniczym celem kierowania jest realizacja zadań społecznie użytecznych, a więc konstruktywnych. Natomiast w przypadku dowodzenia, oprócz szeregu cech tożsamych, mamy do czynienia najczęściej z realizacją zadań niszczących, a więc destruktywnych. Poza tym decyzje w procesie dowodzenia w zasadzie są niepowtarzalne. Często wyklucza to możliwość stosowania schematów. Szczególną właściwością dowodzenia jest również wyjątkowa odpowiedzialność dowódców za pozytywny wynik walki, w tym życie podległych im żołnierzy. Już zasygnalizowane czynniki sprawiają, że dowodzenie wojskami jest jednym z najtrudniejszych rodzajów kierowania.

Najistotniejszymi jednak czynnikami, wyróżniającymi dowodzenie od kierowania są czynniki determinujące samą walkę. Jest to mianowicie istnienie dwóch przeciwstawnych stron o sprzecznych celach działania oraz to, że te cele realizuje się za pomocą środków walki.

Podstawowymi funkcjami tego procesu dowodzenia są: planowanie, organizowanie, przewodzenie i kontrolowanie. Dowodzenie, zatem jest to proces planowania, organizowania, przewodzenia i kontrolowania działania wojsk oraz wykorzystania przydzielonych im zasobów dla osiągnięcia określonych celów, związanych w czasie pokoju z przygotowaniem, a w czasie wojny z bezpośrednim prowadzeniem walki. Jeżeli zatem, przez proces rozumie się systematyczny sposób robienia czegoś i po coś - to dowodzenie określa się, jako proces, dlatego, że wszyscy dowódcy bez względu na osobiste uzdolnienia i umiejętności, podejmują określone dla każdego, wzajemnie powiązane działania (planują, organizują, przewodzą i kontrolują) dla osiągnięcia określonego celu.

Planowanie wskazuje, że dowódcy zawsze obmyślają swoje cele i działania. Czynności decydowania zawsze powinny uwzględniać zasady logiki, metody, procedury, a nie sprowadzać się tylko do intuicji, przeczucia czy wyczucia.

Organizowanie oznacza, że dowódcy koordynują użycie ludzkich i materialnych zasobów. Tworzą określone celami systemy działania. Świadomi są, że tylko zintegrowane i skoordynowane działania zapewnić mogą odpowiednie efekty w osiąganiu zakładanych celów.

Przewodzenie określa, w jaki sposób dowódcy dowodzą wojskami (podległymi jednostkami) i wpływają na nich, zapewniając wykonanie postawionych zadań. Przez wytworzenie odpowiedniej sytuacji pola walki oraz właściwej atmosfery tej walki stymulują racjonalne wykorzystanie ich możliwości bojowych.

Kontrolowanie oznacza, że dowódcy starają się zapewnić właściwą realizację celów. Wychwytują błędne (na przykład niezgodne z planem) działania, ustalają przyczyny ich powstania oraz korygują te działania.

Ogólnie, więc można stwierdzić, że dowodzenie wiąże się z osiąganiem ustalonych celów i jest procesem, za pomocą, którego osiągane są cele realizowane zarówno w czasie pokoju, jak i w czasie wojny. Stąd też przyjmuje się, że każdy dowódca dowodzi najpierw w czasie pokoju przygotowaniem swoich podwładnych do prowadzenia walki, a potem w czasie wojny dowodzi podległymi sobie wojskami (pododdziałami, oddziałami, związkami) w czasie walki.

W ramach przygotowania sił powietrznych do prowadzenia walki wypracowuje się i wdraża zasady i sposoby dowodzenia związane z użyciem sił i środków OP, współdziałaniem, informacyjno-energetycznym zasilaniem wojsk, tworzeniem struktur organizacyjnych itp.

Na dowodzenie wojskami sił powietrznych w czasie prowadzenia walki (zgodnie z dotychczas obowiązującymi regulaminami) składa się **dowodzenie operacyjno-taktyczne i dowodzenie taktyczno-ogniowe.**

Dowodzenie operacyjno-taktyczne wojskami sił powietrznych jest częścią dowodzenia siłami zbrojnymi i zdeterminowane jest udziałem tych wojsk w operacji

powietrznej (defensywnej, ofensywnej) lub jest samodzielną realizacją zadań w osłonie wojsk, obiektów i rejonów (rubieży) obszaru kraju. Obejmuje ono zbieranie i opracowywanie danych o sytuacji polityczno-militarnej, podejmowanie decyzji o użyciu wojsk, planowanie i organizowanie działań bojowych, w tym stawianie zadań, rozwinięcie ugrupowania operacyjnego wojsk, organizację i kierowanie walką, współdziałanie z sąsiadami, a także materiałowo-techniczne zasilanie wojsk. Specyfiką działania sił powietrznych jest fakt ich pełnej gotowości bojowej już w czasie pokoju. Dlatego też już w czasie pokoju (przed rozpoczęciem działań) wojska te dokonują operacyjnego rozwinięcia i są gotowe do podjęcia walki z przeciwnikiem powietrznym i wsparcia wojsk operacyjnych. Decyzje operacyjno-taktyczne po rozpoczęciu działań sprowadzać się powinny tylko do niezbędnych korekt dotyczących uaktualnienia: ugrupowania, składu bojowego i ugrupowania ŚNP, prawdopodobnego zamiaru i charakteru operacji powietrznej, w tym pokonywania naszego systemu OP i wykonywania uderzeń na bronione obiekty; ważności i rozmieszczenia bronionych obiektów; możliwości sił w zakresie wykrywania i rozpoznawania oraz niszczenia ŚNP na różnych wysokościach, kierunkach i rubieżach; planów współdziałania z wojskami sąsiadów.

Mówiąc natomiast o przegrupowaniu wojsk po rozpoczęciu działań bojowych ma się na względzie przede wszystkim manewr (niektórych ZT, oddziałów, pododdziałów) w celu poprawy ugrupowania i maskowania operacyjnego sił powietrznych.

Dowodzenie taktyczno-ogniowe natomiast związane jest z bezpośrednią walką powietrzną (w wymiarze ziemia-powietrze i powietrze-powietrze) w ramach operacji powietrznej tak defensywnej jak i ofensywnej, prowadzoną przez wydzielone siły w celu m.in. wykonania uderzeń na nakazane obiekty lub odparcia uderzeń lotniczych przeciwnika. Obejmuje ono analizę sytuacji powietrznej, podejmowanie decyzji i przekazywanie zadań dotyczących kolejności i sposobów niszczenia obiektów i zwalczania ŚNP przez lotnictwo, kierowanie ogniem WRiA oraz zakłócanie radioelektroniczne. W zakres tego dowodzenia wchodzi też współdziałanie wewnątrz systemu dowodzenia i rozpoznania oraz ogólnie pojęte zasilanie wojsk.

Przedstawiony powyżej podział treści dowodzenia stanowi jedynie czysto metodyczny zabieg, mający na celu lepsze zrozumienie rozpatrywanych problemów. W praktyce dowodzenia, bowiem wymienione przedsięwzięcia (również funkcje) najczęściej przebiegać będą równolegle, będą wzajemnie się przenikać i uzupełniać. Na przykład prowadzenie walki z przygotowaniem do wykonania kolejnego zadania, realizacja zadań taktyczno-ogniowych równolegle z zadaniem operacyjno-taktycznym. Poza tym funkcje przewodzenia i kontroli przejawiają się w czasie planowania i organizowania, natomiast z planowaniem mamy też do czynienia w czasie organizowania.

Można jednoznacznie stwierdzić, że istotą dowodzenia jest decydowanie. Dowodzenie, bowiem zarówno w czasie przygotowania, jak i prowadzenia walki stanowi (w ramach spełnianych funkcji) ciągłą realizację procesów informacyjno-decyzyjnych, jest permanentnym procesem decydowania (rozwiązywaniem problemów decyzyjnych). Jeżeli bowiem na dowodzenie składają się: **planowanie, organizowanie, rozkazywanie i kontrola - to niezależnie od realizowanego w danej chwili etapu przygotowanie czy prowadzenie walki, ma miejsce podejmowanie decyzji cząstkowych, etapowych.**

To ciągłe, permanentne podejmowanie decyzji w procesie dowodzenia wojskami stanowi zasadniczą istotę i treść dowodzenia. Jeśli natomiast istotą dowodzenia jest przygotowanie i prowadzenie operacji powietrznych, a o jego treści stanowi użycie określonych rodzajów wojsk do odparcia uderzenia środków napadu powietrznego przeciwnika oraz zaplanowanie i wykonanie lotniczych uderzeń .

Podstawę planowania działań stanowi zadanie wyższego przełożonego oraz aktualna i bieżąca informacja o sytuacji przeciwnika i wojsk własnych, a także o warunkach ich działań. Niezbędną informację, potrzebną dowódcy do podjęcia decyzji zapewniają właściwe organa dowodzenia (sztab, szefostwa RW i służb). Zasadniczą trudność w działaniu sił powietrznych stanowi zdobywanie (pozyskiwanie) zawsze aktualnej i wiarygodnej informacji o przeciwniku- jego bazowaniu i działaniach . Szybkie i nieoczekiwane zmiany sytuacji taktyczno- operacyjnej, a zatem i w sytuacji powietrznej będą wymagały ciągłej, aktualnej i skrupulatnej oceny

informacji, a także wniosków dotyczących przewidywanego charakteru działania przeciwnika.

Końcowym efektem planowania będzie formalizacja decyzji oraz opracowanie dokumentów. I tak na przykład na szczeblu dowódcy sił powietrznych mogą być opracowane**: mapa decyzji, plan działań bojowych, plany użycia rodzajów wojsk, plany współdziałania i zabezpieczenia działań, a także rozkaz bojowy dowódcy.** Decyzje podjęte w czasie planowania determinują realizację pozostałych funkcji dowodzenia.

Powzięcie przez dowódcę racjonalnej i we właściwym czasie decyzji, spełnia pierwszorzędną rolę w procesie dowodzenia podległymi wojskami.

Wypracowanie decyzji - to złożony twórczy proces poznawczy na podstawie, którego dowódca ustala realizację celu działania bojowego i sposoby jego osiągnięcia. Decyzja dowódcy stanowi podstawę dowodzenia wojskami. Zawiera ona ukierunkowane dane w zakresie wszystkich ważniejszych przedsięwzięć związanych z działalnością podległych wojsk, jak i samego dowódcy, a także oficerów sztabu i szefów służb w celu zabezpieczenia wykonania zadania bojowego.

Danymi wyjściowymi do wypracowania i podjęcia decyzji może być nie tylko zadanie bojowe postawione przez przełożonego, ale również powstała sytuacja bojowa, która wymaga natychmiastowego określenia sposobu działania wojsk w celu skutecznego przeciwstawienia się przeciwnikowi. Decyzję dowódca podejmuje nie tylko dla realizacji zadania bojowego, ale również dla wykonania innych przedsięwzięć, na przykład w zakresie pełnienia dyżurów bojowych, utrzymania wojsk w wysokim stopniu gotowości bojowej, itp.

Najbardziej skomplikowanym procesem poznawczym jest wypracowanie i powzięcie decyzji dla wykonania zadania bojowego. Wynika to z charakteru współczesnych działań bojowych charakteryzujących się dużą dynamicznością, szybko zmieniającą się sytuacją powietrzną, zwalczaniem różnych celów powietrznych, szybkim przenoszeniu głównego wysiłku na cele powietrzne zagrażające podstawowym obiektom systemu obronnego państwa, itp. Od dowódcy każdego szczebla dowodzenia wymaga się umiejętności, w określonym terminie

powzięcia racjonalnej decyzji o wykonaniu zadania bojowego z uwzględnieniem sytuacji bojowej (powietrznej) i możliwości podległych wojsk.

Decyzję dowódca podejmuje osobiście, jednak w toku jej wypracowania korzysta z pomocy oficerów sztabu i szefów służb, którzy przygotowują wnioski i propozycje do oceny sytuacji i kalkulacje operacyjno - taktyczne. Dlatego mówiąc o metodyce wypracowania decyzji przez dowódcę, należy widzieć udział w tym procesie również oficerów sztabu i szefów służb w takim zakresie, w jakim są angażowani.

Podjęcie decyzji jest, więc procesem złożonym i twórczym, wymagającym odpowiedniego przygotowania dowódcy i oficerów sztabu. Składa się na to szereg operacji myślowych wzajemnie ze sobą powiązanych i zależnych; umiejętne ich przeprowadzenie zapewnia podjęcie decyzji odpowiadającej wymaganiom i warunkom.

Na podstawie doświadczeń wojennych i powojennej praktyki szkoleniowej ukształtowały się dwie główne metody pracy dowództwa w tym względzie**: metoda równoległego oraz kolejnego przygotowania działań.** Właściwym jest również określenie metoda równoległego oraz kolejnego planowania i organizowania działań bojowych /operacji/.

Stosowanie wymienionych metod w decydującym stopniu zależy od czasu, jakim dysponuje się na przygotowanie działań, a także od treści otrzymanego zadania i formy jego przekazania. Rozstrzygające znaczenie czynnika czasu wynika ze stale wzrastającej szybkości oraz zasięgu środków walki o dużej ruchliwości i zdolności osiągania gotowości do działań w jak najkrótszym czasie. Ponadto zwiększył się zakres przedsięwzięć, które należy wykonać w celu przygotowania wojsk do działań. Kryterium czasu jest decydujące o wyborze określonej metody postępowania. ***Metoda równoległego planowania i organizowania działań*** jest metodą podstawową. Jej istotę stanowi rozpoczęcie planowania na niższych szczeblach natychmiast po ogłoszeniu zamiaru przez przełożonego, na podstawie wydanych przez niego wstępnych zarządzeń bojowych /operacyjnych/.

W pracy dowództwa związku operacyjnego metodą równoległego planowania i organizowania działań wyróżnić można kilka faz. **Pierwsza** polega na zbieraniu informacji o sytuacji i przewidywaniu jej rozwoju, utrzymaniu lub odtwarzaniu gotowości bojowej oraz przygotowaniu się do przyjęcia zadania bojowego. Faza ta warunkuje właściwą realizację równoległego przygotowania operacji, pozwala, bowiem skrócić czas podjęcia decyzji i wykonania wielu przedsięwzięć organizacyjnych jeszcze przed otrzymaniem zadania bojowego.

W drugiej, dowódca analizuje zadanie, ocenia sytuację i na tej podstawie określa zamiar (koncepcję) prowadzenia działań.

Trzecią fazę pracy zapoczątkowuje przekazanie wstępnych zarządzeń bojowych do ZOT /ZT, oddziałów/, które umożliwiają przygotowanie działań taktycznych na niższym szczeblu dowodzenia.

Czwarta faza pracy dotyczy bezpośrednio organizowania walki, a jej treścią jest postawienie zadania, zorganizowanie zabezpieczenia bojowego i logistycznego oraz współdziałania. W tym czasie trwa również dalsze planowanie użycia rodzajów wojsk i służb oraz opracowanie planów ich użycia, które po ich wykonaniu wchodzą w skład ***planu działań bojowych WLOP***.

Metoda równoległego przygotowania działań taktycznych stwarza podwładnym możliwości samodzielnego rozwiązywania zagadnień taktycznych, pozwala, bowiem na postawienie zadań wykonawcom wówczas, gdy jeszcze nie wszystkie zagadnienia zostały szczegółowo rozwiązane.

Metoda kolejnego przygotowania działań polega na tym, że wypracowanie decyzji (planowanie) a także organizowanie działań bojowych odbywa się kolejno na poszczególnych szczeblach dowodzenia, od najwyższego do najniższego. Niższy szczebel dowodzenia rozpoczyna przygotowanie do działań bojowych po zakończeniu przygotowania do działań bojowych przez swojego przełożonego. Metoda ta stosunkowo prosta, umożliwia systematyczną realizację poszczególnych przedsięwzięć przygotowania do działań bojowych na wszystkich szczeblach dowodzenia, kontrolę podwładnych i udzielanie im niezbędnej pomocy. Przygotowanie do działań bojowych metodą kolejną trwa jednak stosunkowo długo i

często zmusza do skrócenia czasu przygotowania do działań bojowych najniższych szczebli dowodzenia.

Zgodnie z procesem wypracowania decyzji dowódca Sił Powietrznych stawiał najpierw zadania dowódcom KOP w rozkazie operacyjnym. Następnie kolejno na wszystkich szczeblach dowodzenia – KOP, BLT, BRt, BR, PłSD, SD oddziałów i pododdziałów- wypracowywane były decyzje a następnie na ich podstawie, odpowiednimi dokumentami bojowymi, stawiane były zadania bojowe niższym szczeblom.

Charakterystyczne dla obydwu metod wypracowania decyzji jest konieczność kolejnego zatwierdzania zamiarów lub decyzji przez wyższy szczebel dowodzenia niższemu. Powoduje to znaczne wydłużenie czasu od powzięcia decyzji i postawienia zadania przez dowódcę Sił Powietrznych do czasu postawienia szczegółowych zadań wykonawcom. Kolejno po sobie następujące zatwierdzanie zamiarów i decyzji oraz nakładanie się kompetencji poszczególnych szczebli dowodzenia zmniejszało efektywność podejmowanych decyzji oraz rozmywało odpowiedzialność za wykonywane zadanie. Wydłużało także czas potrzebny na postawienie zadań wykonawcom a przez to skracało czas, tym ostatnim, na przygotowanie walki. Niejednokrotnie w wyniku decydowania o tym samym przez różne organa dowodzenia pojawiały się różnorodne przekłamania i nieścisłości w przekazywanych informacjach.

Jednym ze sposobów planowania, zwłaszcza w skomplikowanej sytuacji pola walki, wydaje się być, sposób dowodzenia przez cele. Właśnie w złożonej, dynamicznej i niepewnej sytuacji pola walki, w sytuacji, kiedy trudne lub wręcz niemożliwe będzie systematyczne podejmowanie decyzji i planowanie działania wojsk, a także każdorazowe doprowadzanie zadań do wojsk, jednym, może jedynym w danych warunkach, ze sposobów będzie realizacja zawczasu ustalonego celu działania . Istotą tego sposobu dowodzenia jest wyznaczenie przez dowódcę wyższego szczebla dowódcom bezpośrednio podległym - wspólnych celów działania. Wyznaczone cele wykorzystywane są przez wszystkich dowódców do planowania własnych działań, do śledzenia stopnia ich osiągania, a także do okresowej, w miarę możliwości wspólnej oceny ich skuteczności i efektywności. Skuteczne planowanie polega na tym, że każdy dowódca

realizujący zadanie ma ściśle określone cele swoich działań, które z kolei przyczyniają się do pomyślnego wykonania celu głównego. Dowodzenie takie odnosi się, więc do całkowicie lub względnie sformalizowanego zbioru procedur, rozpoczynających się od ustalenia celów i kończących się na analizie osiągniętych wyników. Jest to proces, w którym uczestniczą dowódcy i sztaby wszystkich szczebli organizacyjnych i realizujących określony cel (zadanie) główny.

Planowanie działań bojowych to najważniejsze zadanie spoczywające na dowódcach i podległych im organach dowodzenia w procesie przygotowania działań. Wyniki jego stanowią podstawę do zorganizowanej i sprawnej realizacji kolejnych przedsięwzięć.

Uogólniając, wynikiem planowania będzie określenie kolejności, sposobów i terminów osiągnięcia zamierzonego celu działań (wykonania zadań) poprzez:

- **wypracowanie i podjęcie decyzji;**
- **określenie przedsięwzięć z zakresu organizacji współdziałania, zabezpieczenia bojowego i logistycznego;**
- **opracowanie (wykonanie) lub uaktualnienie niezbędnych dokumentów planistyczno – organizacyjnych.**

Proces organizowania odnosi się do sposobu sprecyzowania, usystematyzowania i przydziału zadań poszczególnym związkom (oddziałom, pododdziałom) dla sprawnego osiągania wyznaczonych celów w określonym czasie i przestrzeni. W procesie tym można wyróżnić kilka etapów. Do najistotniejszych z nich zalicza się szczegółowe określenie zadań i ich podział między wykonawców. Połączenie w logiczny i spójny sposób przydzielonych zadań oraz utworzenie odpowiadających im struktur (podsystemu rozpoznania, ognia itp.), a także określenie mechanizmów współdziałania (między RW, rodzajami lotnictwa) i sprawdzenia efektywności funkcjonowania całości organizacyjnej (na przykład w czasie treningu sztabowego, czy ćwiczenia dowódczo-sztabowego z wykorzystaniem programów symulacyjnych). Organizowanie działań rozpoczyna się od przekazania zadań, wytycznych do organizacji dowodzenia i współdziałania oraz zabezpieczenia działań

bojowych bezpośrednio podległym jednostkom. Przekazanie zadań rozpoczyna ciąg czynności planistyczno-organizacyjnych we wszystkich związkach, oddziałach i pododdziałach. Dowódcy podległych jednostek, po otrzymaniu i przeanalizowaniu zadań wydają zarządzenia (wytyczne) wstępne i przystępują do planowania w sposób wyżej opisany, właściwy jednak dla danego szczebla dowodzenia. W ślad za postawieniem zadań przez dowódcę, sztab po sformalizowaniu dokumentów bojowych (zwłaszcza rozkazu i zarządzeń) przesyła je do wykonawców.

Dowodzenie operacyjno-taktyczne sprowadza się w zasadzie do przekazania decyzji oraz kontroli jej wykonania związanych z korektą ugrupowania operacyjnego. Korekta ta wynikać może na przykład ze zmiany zadania dla związku (oddziałów), zniszczeń w ugrupowaniu wojsk; zniszczeń lub zmiany priorytetu osłanianych lub atakowanych obiektów. W siłach powietrznych wyraźnie widoczny jest etap kierowania siłami i środkami na szczeblu jednostek – ugrupowań nazywany dowodzeniem taktyczno-ogniowym (w odróżnieniu od dowodzenia operacyjno-taktycznego). Dowodzenie taktyczno-ogniowe realizowane jest w czasie bieżących działań, sprowadza się do podejmowania decyzji związanych z prowadzeniem bezpośredniej walki w wymiarze ziemia-powietrze i powietrze-powietrze przez wszystkie rodzaje wojsk sił powietrznych . Obejmuje ono również współdziałanie wewnątrz własnego ugrupowania i z sąsiadami oraz szeroko pojętą logistyką.

Pomimo różnych niekiedy sprzecznych poglądów na sposób dowodzenia, większość jest zgodna, że dobre dowodzenie wymaga skutecznej kontroli. Z definicji kontroli wynika, bowiem, że jest to proces, dzięki któremu zapewnia się zgodność działań rzeczywistych z planowanymi. Stąd też kontrola jest często kluczem do osiągania wymaganej efektywności działań. Często dobrze sformułowane zadania, sprawna organizacja i umiejętne kierowanie ich realizacją mogą mieć niewielką szansę powodzenia, jeżeli zabraknie sprzężenia zwrotnego w procesie decyzyjnym. Taka rola w tym cybernetycznym modelu przypada właśnie kontroli.

W planowaniu poprzez kontrolę sprawdza się przede wszystkim zgodność (adekwatność) podjętych decyzji z otrzymanym zadaniem. Natomiast w organizowaniu kontroluje się poprawność przyjętego (uaktualnionego) podsystemu SP

określonego szczebla, jako części systemu wyższego szczebla. Sprawdza się również spójność stworzonych (skorygowanych) struktur z przydzielonymi zadaniami i zasobami.

Kontrola rezultatów działania w czasie odpierania nalotów jak i nadzorowanie zwalczania poszczególnych celów (samolotów) sprowadza się do porównania skutków (efektów) zwalczania z zakładanym celem (stosunkiem ilości celów zniszczonych do wskazanych) oraz do wprowadzanych koniecznych korekt w podejmowanych decyzjach związanych z prowadzeniem walki. Celem nadrzędnym kontroli jest ocena efektywności wykorzystania zaangażowanych w walce sił i środków oraz zdolności wojsk do prowadzenia dalszych działań.

Dowodzenie, zarówno w czasie przygotowania, jak i prowadzenia walki to permanentna realizacja procesów informacyjno-decyzyjnych, to ciągły proces rozwiązywania zadań (problemów) badawczych, szkoleniowych oraz operacyjno-taktycznych i taktyczno-ogniowych.

Wieloszczeblowa struktura organizacyjna oraz mała formalna rozpiętość kierowania powoduje między innymi wydłużenie drogi i czasu przepływu informacji. Powoduje to, że decydenci otrzymują informację spóźnioną i nieaktualną. Wieloszczeblowość struktur oznacza ponadto dodatkową liczbę miejsc zatrzymania (przetwarzania) informacji, a zatem i jej zniekształcania. Ze względu zaś na małą formalną rozpiętość kierowania w strukturach smukłych, występuje duża liczba stanowisk kierowniczych. W procesie podejmowania decyzji stwarza to sytuacje, w których mogą być podejmowane różne, niekiedy sprzeczne decyzje, dotyczące tego samego problemu. Daleko posunięta formalizacja zachowań zaś utrudnia podejmowanie decyzji niestandardowych (nietypowych). Stwarza warunki do uchylania się od podejmowania decyzji trudnych i ryzykownych. Dopuszcza także ostrożność i asekuranctwo. **Według Simona[2] "... decyzje należy podejmować tam, gdzie mogą one być podjęte z największym znawstwem".** W praktyce wskutek

[2] Simon H.A. Administrative Bechavior. A. Study of Decision Making in Administrative Organization. The Free Press. London 1965.

niejasnego określenia sfer kompetencji, a zatem i niewłaściwej lokalizacji uprawnień do decydowania, podejmowane decyzje są niespójne, sprzeczne, prowadzą do konfliktów na tle odpowiedzialności za ich podjęcie, a nawet nie są w ogóle podejmowane. W rezultacie tego podjęte decyzje mogą być zarówno metodologicznie, jak i rzeczowo nieracjonalne.

W sensie formalnym decyzje mogą być trafne, jeżeli decydent w toku swego myślenia spełniał następujące warunki:

- stworzył w umyśle dostatecznie pełną reprezentację sytuacji decyzyjnej, ocenił jej adekwatność i nadrzędny cel decyzji;
- określił zbiór wariantów działania i sprawdził go pod względem kompletności i niesprzeczności;
- sformułował kryteria oceny wariantów działania i zbadał je od strony kompletności, niesprzeczności i mierzalności;
- dokonał oceny w układzie kryterium *X – warianty decyzji,* otrzymując kompletny zestaw (tablicę) ocen;
- wybrał właściwą regułę decyzyjną, aby dokonać zintegrowania (agregacji) uzyskanych ocen cząstkowych w końcową syntetyczną decyzję;
- podjął decyzję w trafnym momencie czasowym (nie za wcześnie i nie za późno) biorąc pod uwagę prakseologiczny sens decyzji.

W warunkach sił zbrojnych złożoność decyzji najczęściej sprawia, iż uzasadnionym będzie jej podejmowanie zespołowe przez tzw. grupę interaktywną (np. grupy zadaniowe w ramach zespołu planowania działań bojowych), tworząc wewnętrzne koalicje i w końcu uzgadniają i uzasadniają najlepsze rozwiązanie (decyzję).

Takie podejmowanie decyzji bywa bardzo owocne, jeżeli w skład zespołu wchodzą osoby kompetentne, zajmujące się wieloma sprawami. Ich wzajemne oddziaływanie często inspiruje nowe pomysły.

Takie podejmowanie decyzji ma, więc pewne zalety, ale ma i poważne mankamenty w porównaniu z decyzjami indywidualnymi. Tymi zagrożeniami są m.in.:

- tzw. myślenie grupowe przejawiające się przewagą dążenia do konsensusu i spójności nad krytycznym spojrzeniem na problem (generowanie opcji) i osiągnięcia najlepszej decyzji;
- nakierowywanie się na liderów – przyjmowanie ich sposobów myślenia i kryteriów, **„pracowanie pod dowódcę".**

W roku 1970 **Alwin Toffler** sformułował szereg sugestii dotyczących przyszłościowej strategii organizacji (firm), z których kilka znalazło zastosowanie przy tworzeniu struktur systemów dowodzenia:

- najbardziej wydajną formą organizacji stanowi firma, w której każda podrzędna jednostka posiada swą stałą, jasno określoną rolę;
- rozwój technologiczny decyduje o rozwoju, zmianach organizacji firm;
- praca musi mieć dla większości ludzi charakter zajęcia rutynowego, znormalizowanego i powtarzalnego.

Jednak w ostatnich latach w szeregu publikacji z teorii organizacji i zarządzania pojawiły się głosy uzasadniające niezbędne zerwanie z rutyną, standaryzacją i biurokracją, – chociaż w przeszłości przyczyniły się do sukcesu. Nowym wyzwaniem jest tworzenie zespołów zadaniowych. Grupy tworzone na użytek wykonywania konkretnego projektu oraz grupy okresowo wykonujące określone zadania przekraczające kompetencje jednego wydziału (zespołu) sprawdzają się lepiej aniżeli tradycyjne, formalne i hierarchiczne struktury.

Drugim novum jest dzielenie się władzą, decentralizacja i swoboda podejmowania decyzji. Władza zostaje rozłożona nijako na całą organizację tak dalece jak tylko jest to możliwe, pracowników zachęca się do podejmowania działań na własną rękę i odpowiedzialność. Nagradzana jest innowacyjność. Nowe idee, pomysły są mile widziane a nawet wręcz pilnie się ich poszukuje.

Siły zbrojne nie funkcjonują w oderwaniu od zmian zachodzących w społeczeństwie, dlatego też należy się liczyć, że niektóre teorie (zwłaszcza te zweryfikowane w praktyce) zostaną przez nie zaadoptowane do ich specyficznych potrzeb. Dlatego też analiza opracowań teoretycznych dotyczących: racjonalności podejmowania decyzji, (jakiej dziedziny życia by one nie dotyczyły) oraz organizacji i zarządzania umożliwić powinna sprecyzowanie wizji koniecznych zmian organizacyjno-funkcjonalnych systemu dowodzenia naszych sił powietrznych w okresie osiągania interoperacyjności w ramach paktu NATO.

2. PROCEDURY DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI NATO

Z chwilą przystąpienia Polski do Paktu Północnoatlantyckiego jednym z najczęściej używanych słów stało się słowo ***„p r o c e d u r y***". W natowskiej terminologii wojskowej pojęcie „procedury NATO" oznaczają, obowiązujące w państwach członkowskich, zasady postępowania dowództw, sztabów, oficerów, personelu pomocniczego, wg ściśle określonych norm, porozumień, doktryn, instrukcji oraz dokumentów. Najczęściej pojawia się ono w połączeniu z przymiotnikiem **„dowodzenia" lub „planowania".** Stąd też zapoznanie się z natowskimi procedurami dowodzenia a następnie –w odpowiednim zakresie- wdrażanie ich do swojej działalności służbowej stało się punktem honoru oficerów dowództw i sztabów naszych sił zbrojnych a w tym i Polskich Sił Powietrznych.

W ogólnodostępnych słownikach można spotkać szereg podobnych treściowo określeń pojęcia ***„procedury"*:**

- ***„Procedura (łac. Procedur = postępowanie naprzód) – całokształt przepisów i zasad regulujących postępowanie, sposób, tryb załatwiania jakichś spraw".***[1]
- ***„Procedura 1.Sposób prowadzenia, załatwiania jakiejś sprawy, tok, tryb, przebieg czegoś;***

2. W informatyce – przedstawienie algorytmu w języku programowania;

3. W prawie – unormowany przepisami tryb przeprowadzania spraw sądowych i postępowania sądowego."[3]

- ***„Procedura – normowany przepisami, zwyczajami sposób prowadzenia, załatwiania jakiejś sprawy; tok, tryb, przebieg czegoś; np.: procedury dyplomatyczne, procedury sądowe."***[4]

---

[1] Słownik wyrazów obcych – PWN 1974.
[3] Słownik wyrazów obcych – PWN 1994.

Znaczeniowo zbieżne z tymi definicjami są także te zawarte w angielskim **słowniku Longmana**[5] **:**

- ***„Procedure 1. The correct or normal way of doing something (correct/proper/standard procedure);***

  2. The accepted method and order of doing things."

- ***"Standard procedure = the usual way of doing things."***

Dokonując porównania tych wszystkich określeń z definicją „metody"[6] można otrzymać zakresową „zawartość" procedury obrazującą etapy jej tworzenia. Pierwotnym w tym procesie jest identyfikacja celu do osiągnięcia, do którego należy dobrać odpowiednie techniki a w kolejnym etapie zweryfikować możliwe do wykorzystania -z użyciem tych technik- metody. Jeżeli te metody (metoda) zostaną rozpowszechnione w dokumentach normatywnych to można stwierdzić, że powstała określona procedura (rys.1). Adaptując wyniki tych rozważań na grunt sił powietrznych można stwierdzić, że:

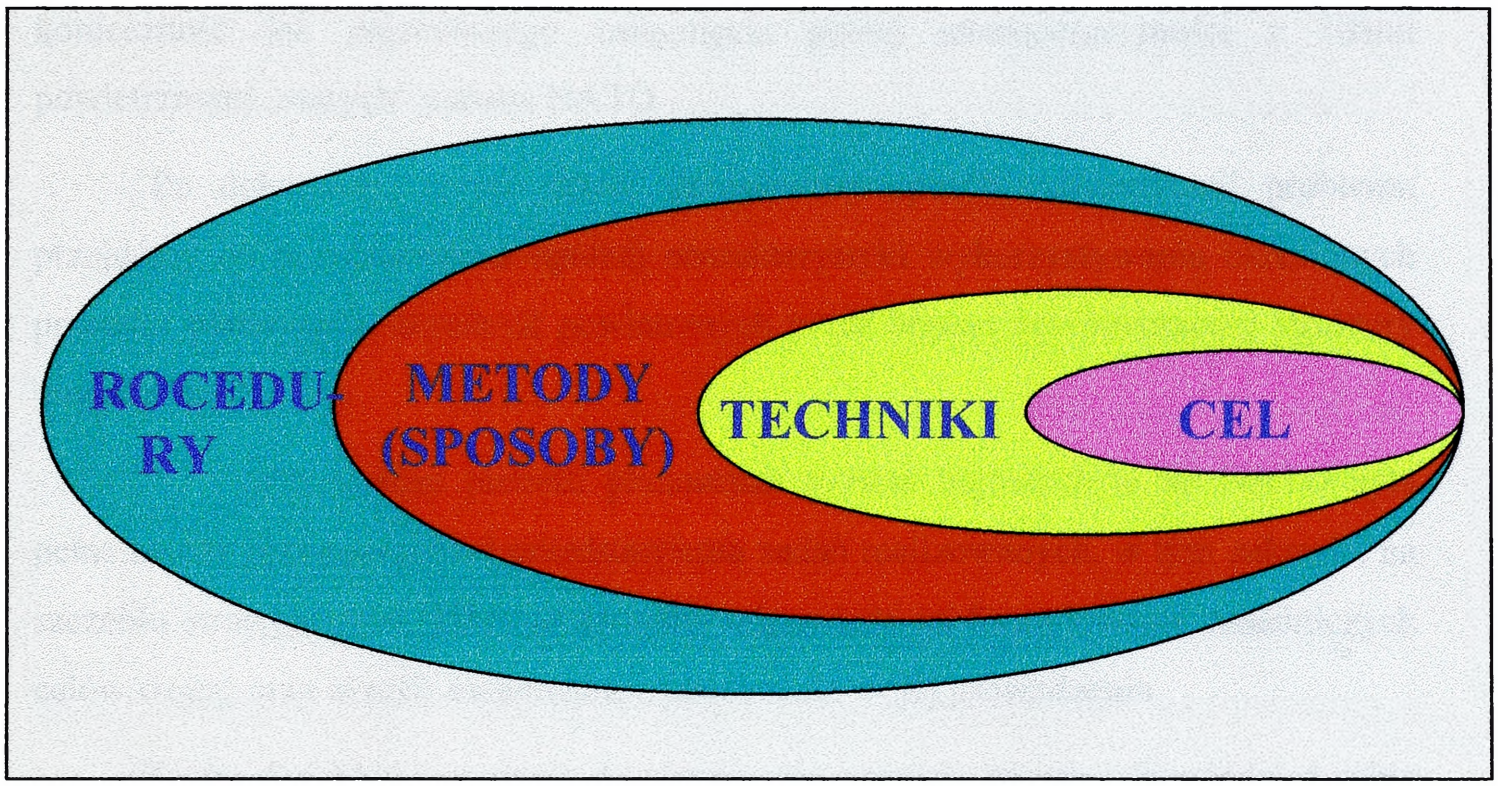
Procedury dowodzenia siłami powietrznymi są to normowane przepisami *(dokumenty normalizacyjne, regulaminy, zarządzenia przełożonych itp.)* ***metody postępowania organów dowodzenia SP podczas planowania, organizowania, kierowania i kontrolowania działań bojowych oraz procesu szkolenia podległych sił.***

W tym miejscu warto przypomnieć, że procedury dowodzenia są permanentnie doskonalone wraz z rozwojem sił zbrojnych. Szczególnie wyraźnie widać to w sytuacjach specyficznych „skoków jakościowych" w ich rozwoju, z którym to zjawiskiem mamy do czynienia w naszej armii. Nie można wszakże zapominać, że nakładają się na to różne uwarunkowania kulturowe, co może powodować określone perturbacje – miejmy nadzieje, że przejściowe – zarówno w sferze teorii dowodzenia, jak również w obszarze działań praktycznych.

---

[4] Słownik języka polskiego – PWN 1969, tom 3.
[5] Longman dictionary of comtemptory English – Londyn 1995.
[6] „Metoda (gr. Metodos – badanie) – świadomie i konsekwentnie stosowany sposób postępowania dla osiągnięcia określonego celu; zespół celowych czynności i środków". – Słownik wyrazów obcych PWN 1994.

Zastrzeżone

Rys. 1.Schemat zakresowy pojęcia procedury

Ciągłe zmiany procedur dowodzenia determinowane są między innymi takimi czynnikami jak:

- Ewolucją struktur dowodzenia;
- Wprowadzaniem nowych generacji środków walki, rozpoznania i łączności;
- Ciągłym rozwojem informatycznych systemów wspomagania dowodzenia i symulacji działań bojowych;
- Twórczą rolą człowieka objawiającą się między innymi poprzez ciągłe adoptowanie, na potrzeby realizacji procesów dowodzenia, osiągnięć takich dziedzin nauki jak prakseologia czy organizacja i zarządzanie.

Zaś dla polskich sił powietrznych podstawowym determinantem zmian dotychczasowych procedur (metod) dowodzenia stała się przede wszystkim konieczność jak najszybszego osiągnięcia pełnej interoperacyjności z siłami powietrznymi „starych" państw NATO.

Po dokonanej, w ten dosyć uproszczony sposób, identyfikacji problemu przejdźmy do przedstawienia ogólnej charakterystyki wykorzystywania określonych procedur planowania użycia sił powietrznych przez organa nowotworzonej struktury dowodzenia NATO.

Aby analiza procesu planowania działań bojowych w SP NATO była pełna należy ją rozpocząć od przedstawienia zadań realizowanych, w tym zakresie, na szczeblu strategicznym, który to szczebel odpowiada za formułowanie zasadniczych celów wojny oraz określa ewentualne ograniczenia w jej prowadzeniu.

Zanim dowódcy przystąpią do planowania operacji, muszą odpowiedzieć sobie na kilka istotnych pytań. Zarówno dowódcy, jak i prości żołnierze powinni wiedzieć, **DLACZEGO MAJĄ WALCZYĆ**.

Dzisiejsi członkowie NATO będą omawiać przyczyny użycia siły militarnej przed kamerami światowej TV, (co miało miejsce podczas ostatniego konfliktu w Jugosławii) tak, więc nie może to być żadnym zaskoczeniem dla ogółu żołnierzy.

Jeżeli zostanie zaangażowana ONZ, jej Rada Bezpieczeństwa określi, kto jest agresorem, a gdyby kraj NATO zostałby zaatakowany, Rada Północnoatlantycka odpowie na pytanie, kto jest agresorem lub agresorami.

Niepewne jest jednak, uczestnictwo wszystkich członków NATO, ponieważ każdy z nich może suwerennie o tym decydować. W efekcie, zadaniem szczebla strategicznego jest stworzenie koalicji i zintegrowanie sił poszczególnych państw w strukturach dowodzenia i kierowania. Również ograniczenia polityczne, np. status państw neutralnych, decyzje, co do zasad uczestnictwa w fazie narastania kryzysu oraz ewentualnego przekraczania granic państwowych są tematem jego prac

(ustaleń). Od tego szczebla dowodzenia wymagane jest również określenie jasnego obrazu stanu końcowego operacji.

Np. czy dostatecznym jest odrzucenie wojsk przeciwnika od okupowanego kraju czy też należy ograniczyć w pewnym stopniu jego możliwości działań zaczepnych? Problemem będzie także ustalenie struktury organów dowodzenia i kierowania akceptowanych przez koalicjantów.

Czynnik „powietrzny" wnosi do planu wspólnej operacji, właściwe środkom powietrznym wykorzystującym trzeci wymiar - możliwości bojowe jak: szybkość, duży zasięg, elastyczność, pułap wysokości i wysoką skuteczność w porównaniu z innymi środkami walki.

Ważnym jest to, że siły powietrzne mogą wykonywać uderzenia na dużej głębokości ugrupowania przeciwnika, na jego najważniejsze czy najżywotniejsze obiekty w bardzo wczesnym okresie konfliktu - przez co możliwym jest błyskawiczna poprawa sytuacji bojowej.

Często może zaistnieć sytuacja, że poszczególnym narodom lub ich koalicjom może być zakazane stosowanie siły powietrznej w pełnym zakresie. Występują, bowiem ograniczenia, wynikające z prawa międzynarodowego, a także polityczne[7] przeszkody ku temu.

Jednocześnie trzeba pamiętać, że kluczowymi elementami politycznych aspektów jest kontrola eskalacji kryzysu oraz wojny podobnie jak zachowanie spójności koalicji.

Jeżeli sięgniemy do doświadczeń historycznych wojen powietrznych, znajdziemy tam przykłady szczegółowych instrukcji dla dowódców lotniczych. Z początkiem operacji powietrznej przeciwko Wietnamowi Północnemu, nazywanej „Toczący Grzmot", sekretarz obrony Robert Mc Namara zdecydował, że w obrębie lub pobliżu obszarów zamieszkałych nie będzie uderzeń powietrznych. Zdarzało się nawet czasami, że typował osobiście cele z zakresu infrastruktury.

[7] Np. polityczno-etniczne przyczyny nieangażowania się Turcji w operację Allied Force w Jugosławii.

Również z obronnego punktu widzenia, cele polityczne mogą wpływać na planowanie operacji. Jednym z najważniejszych środków, których ochrona będzie określona wymogami politycznymi może być stopień użycia broni masowego rażenia.

Innym ważnym czynnikiem, który należy wziąć pod uwagę przed rozpoczęciem prawidłowego planowania operacyjnego, jest pożądany cel końcowy działań i ustalenie sposobów monitorowania stopnia jego osiągnięcia na różnych szczeblach dowodzenia.

Podane przykłady wskazują, że może to być cel szeroki, jak odzyskanie terytorium NATO lub ograniczony, jak pojedyncze uderzenie powietrzne czy też doprowadzenie do wstrzymania działań wojennych państw trzecich.

Reasumując cały proces planowania operacji rozpoczyna się od wytycznych politycznych, na szczeblu Aliantów mających odzwierciedlenie w celach i priorytetach działań militarnych.

Cele te są następnie rozdzielane - wraz z określeniem ich priorytetów - przez Naczelnego Dowódcę Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie[8], który z kolei określa zadania dla Dowódcy Regionu.

Z trzech dotychczasowych dowództw regionalnych pozostało dwa. Nastąpiło to drogą połączenia regionów centralnego i północno-zachodniego w Region Północ z siedzibą dowództwa w Brunssum (RC NORTH). W obszarze jego odpowiedzialności znajduje się min. Polska.

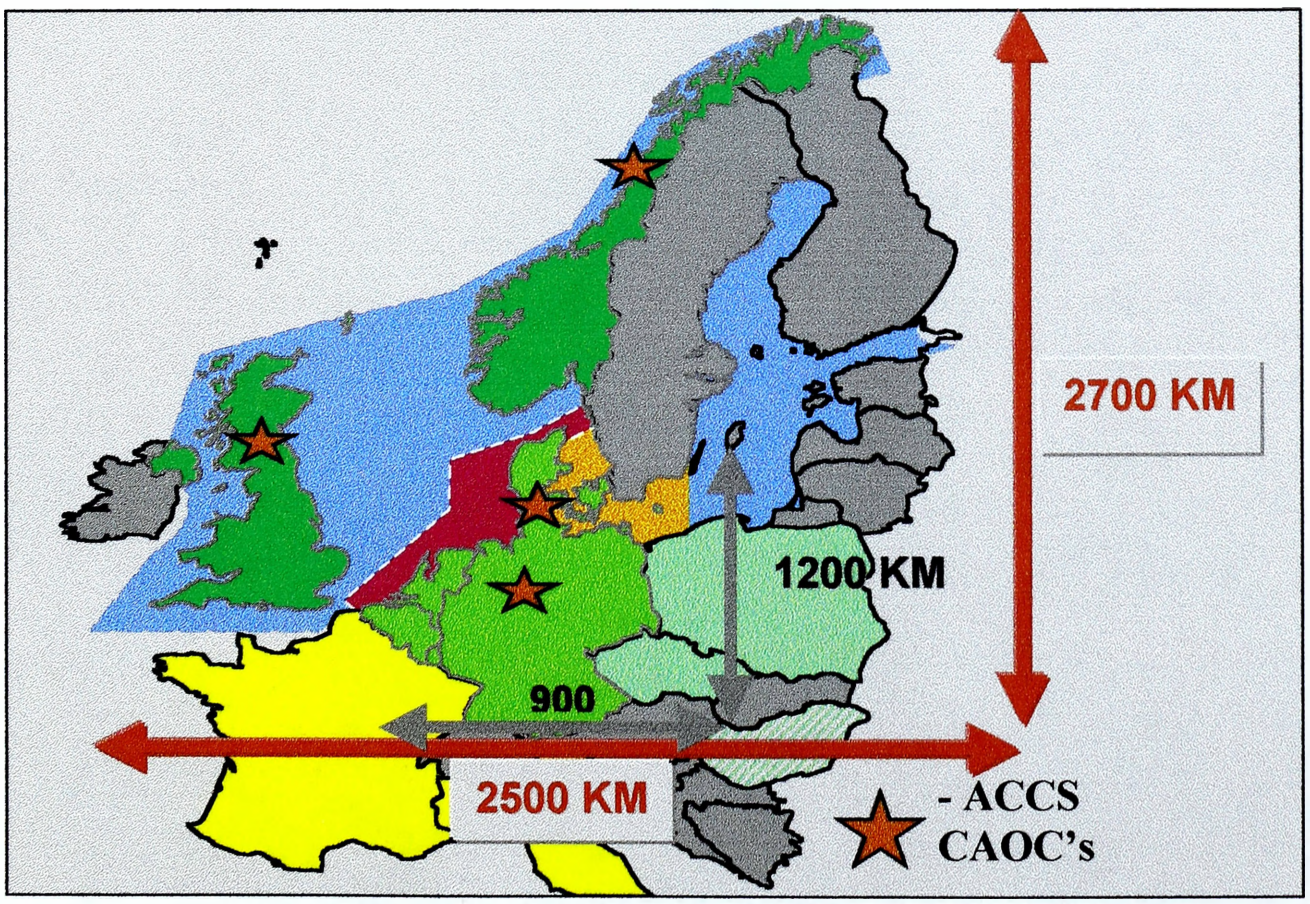
Pod Dowództwo Regionu Północ bezpośrednio podlega dwa dowództwa rodzajów wojsk (złożone dowództwa) – Component Command oraz trzy połączone dowództwa podregionalne – Joint Sub Regional Command (JSRC). Nową strukturę dowodzenia NATO w Europie przedstawia rysunek - 2)

Dowództwom JSRC podporządkowywane są wszystkie siły rozwinięte lub działające na (lub nad) przypisanym mu obszarze odpowiedzialności. Tworzone są one na bazie dotychczasowych PSC wojsk lądowych. Jeżeli zaś chodzi o dowództwo

[8] W nowej strukturze dowodzenia na szczeblu strategicznym występują nadal dwa dowództwa: Dowództwo Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie (SHAPE) oraz Dowództwo Połączonych Sił Zbrojnych NATO na Atlantyku (ACLANT).

Rys. 2. Nowa struktura dowodzenia NATO w Europie

Rys.3. Rejon odpowiedzialności dowódcy AIRNORTH

komponentu lotniczego, (CCAIR NORTH) to powstało ono w wyniku dostosowania do nowych potrzeb dowództwa AIRCENT-a. W nowych uwarunkowaniach rejon odpowiedzialności tego SD wzrósł prawie sześciokrotnie, co także daje wyraz nowej skali zadań stojących przed tym organem dowodzenia SP NATO (Rys. 3.).

Na szczeblu operacyjnym (Dowództwo Regionu Północ) na podstawie otrzymanego zadania przeprowadzana jest ocena sytuacji polegająca na analizie czynników politycznych, militarnych, ekonomicznych i społecznych zarówno ze strony przeciwnika, jak i własnej oraz określenie całościowego obrazu sytuacji dla regionu. W następnej kolejności formułowane są kompleksowe cele w skali regionu.

Taki proces oceny jest wynikiem szczegółowych prac, które określają kierunki działań. Kierunki te są podstawą odpowiedzi na pytanie, **CO MUSI BYĆ ZROBIONE (OSIĄGNIĘTE).**

Etap ten kończy się udzieleniem przez RC NORTH **wskazówek i wytycznych (Direction and Guidance)** podległym dowódcom w zakresie dalszego planowania operacji połączonej. Chociaż planowanie operacyjne w zakresie użycia poszczególnych rodzajów wojsk realizowane jest równolegle w ich dowództwach to jest ono systematycznie wzajemnie uzgadniane i koordynowane. W wyniku tej działalności w CC AIRNORTH powstaje - zsynchronizowany z planami dowódców JSRC (CC NAVY) - plan działań SP w operacji połączonej określający **JAK i KIEDY** siły powietrzne będą uczestniczyć w osiąganiu celu przełożonego.

W celu realizacji przypisanych mu zadań COMAIR NORTH posiada, co najmniej uprawnienia kierowania operacyjnego (OPCON), tym niemniej często mogą być mu delegowane kompetencje dowodzenia operacyjnego (OPCOM). Korzystając z tych prerogatyw, może on podporządkowywać poszczególne jednostki SP do poszczególnych CAOC-ów (Combined Air Operations Centre) na czas kampanii lub też przydzielać im odpowiedni wysiłek SP na krótszy okres, w celu wykonania specyficznych zadań.

Dodatkowo COMAIR zobowiązany jest do określenia wysiłku „**środków dużej wartości**" takich jak np. samolotów: tankowania powietrznego, rozpoznawczych, WRE oraz przeznaczonych do zwalczania naziemnych sił i środków OP przeciwnika

(SEAD). Efektywne wykorzystanie tych środków wymaga dodatkowo szeregu szczegółowych ustaleń, które muszą być w odpowiednim czasie przekazane do właściwych ogniw systemu dowodzenia i do SD jednostek wykonujących zadania bojowe.

Podziały tych sił, opracowuje się na podstawie **regionalnych planów operacji powietrznych (MAOP)** oraz wymiany poglądów (dyskusji) z podległymi dowódcami. **Kolejnym przedsięwzięciem realizowanym na tym szczeblu jest opracowanie i wydanie dyrektywy operacyjnej - Air Operations Directive (AOD).**

Dyrektywa wydawana jest, co 24 godz. Przygotowywana jest na podstawie planu połączonej operacji, ostatnich wytycznych i wskazówek dowódcy połączonych sił, a także bieżących meldunków z podległych CAOC oraz informacji uzyskanych w ramach współdziałania od dowództw jednostek sił lądowych i morskich.

Część ogólna dyrektywy zawiera opis sytuacji ogólnej, ocenę przeciwnika i wojsk własnych z punktu widzenia dowódcy SP i jego ogólnych celów działań.

Załączniki do dyrektywy dostarczają podległym dowódcom (organom dowodzenia) dodatkowych wskazówek określając priorytety i zasadnicze zadania do realizacji w ramach poszczególnych rodzajów działań (np. OCA, AI, AD, OAS, TASMO).

Stanowiska dowodzenia CAOC otrzymują także **załącznik RESOURCES,** w którym to są im przydzielone do wykorzystania określone **środki sił powietrznych (ASSIGMENT).**

Ostatnim, ale niemniej ważnym załącznikiem AOD jest **hierarchiczna lista celów (obiektów) dla lotnictwa (PTL- Piorytet Target List).**

Lista tych obiektów powinna wynikać z MAP („głównego planu walki") i zawierać przede wszystkim cele o znaczeniu strategicznym oraz obiekty przewidziane do niszczenia w ramach ofensywnej walki z siłami powietrznymi przeciwnika i izolacji rejonu działań.

Tak, więc ustalenie obiektów uderzeń jest kulminacyjnym i finalnym etapem procesu przetwarzania celów na planowanie szczegółowe działań SP. To dodatkowo powiązuje ze sobą szczeble operacyjny i taktyczny oraz CAOC z korpusami sił lądowych lub zgrupowaniami uderzeniowymi sił morskich.

Najlepszym środkiem oceny realizacji operacji połączonych jest stopień porażenia ustalonych obiektów ataku, Bieżąca monitorowanie tych obiektów i meldunki składane Dowódcy AIRNORTH są miernikiem efektywności opracowanych propozycji i podjętych decyzji w zakresie działań powietrznych.

Operacje powietrzne wymagają często zaangażowania obu szczebli dowodzenia: operacyjnego i taktycznego. Np. połączona operacja powietrzna może być planowana na obu szczeblach, ale regułą jest, że korytarze przelotowe dla potrzeb połączonej operacji powietrznej a także szczegółowy skład uczestniczących w niej grup lotnictwa, określane są na szczeblu CAOC.

Jak więc widać, podział odpowiedzialności pomiędzy operacyjnym i taktycznym szczeblem nie jest wyrazisty. Ograniczenia czasowe, możliwości dysponowania siłami oraz informacjami określają szczebel, na którym musi być realizowane stawianie zadań oraz odpowiedni zakres planowania operacji powietrznych.

Drugim zasadniczym wynikowym dokumentem **planistycznym na szczeblu operacyjnym jest rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej (ACO-Airspace Control Order),** który jest opracowywany i wydawany przez Dowódcę SP Regionu, pełniącego jednocześnie rolę dowódcy kontroli przestrzeni powietrznej regionu.

Wymagania w zakresie kontroli przestrzeni powietrznej dają nam dobry przykład pracy zespołowej, niezbędnej pomiędzy różnymi szczeblami i dowództwami. We wczesnym etapie planowania połączonej operacji powietrznej - planowanie tras lotu dla poszczególnych grup musi być zaplanowane i skoordynowane. Wiąże się to z koniecznością ustalenia tras przelotowych na małych wysokościach, korytarzy przelotowych, które muszą być oczyszczone przez LM lub siły zwalczania naziemnej OP przeciwnika.

Dlatego też, planiści szczebla CAOC, jak najwcześniej muszą nawiązać kontakt z odpowiednią komórką kontroli przestrzeni powietrznej w AIRNORTH i ustalić najbezpieczniejsze trasy dla własnych sił ofensywnych i wspierającego je lotnictwa.

Jak można zauważyć planowanie działań bojowych w AIRNORTH jest ciągłym procesem oceny otrzymywanych zadań, oceny sytuacji, opracowywania planów działań , opracowywania rozkazów (AOD, ACO) oraz przyjmowania meldunków o efektach działań (Mission Report czy Assesment Report).

W pewnym przedziale czasowym (0000"Z" do 1000"Z") dwie dyrektywy operacyjne opracowywane są równolegle, ponieważ pełny cykl planowania rozpoczyna się o północy najczęściej otrzymaniem wskazówek i wytycznych od RC NORTH a kończy wydaniem dyrektywy o godz. 1000"Z" dnia następnego. W niektórych przypadkach wskazówki i wytyczne mogą być wydawane rzadziej a w skrajnym przypadku raz na cały okres kampanii (operacji).

Jeżeli jednak sytuacja wymaga natychmiastowej reakcji, ewentualne nowe wskazówki i wytyczne mogą być ujęte w powietrznej dyrektywie operacyjnej (AOD), wydanej jeszcze tego samego dnia o 10.00.

Cykl planowania w CAOC rozpoczęty około godziny 1000"Z" kończy się o 20.00"Z" wydaniem rozkazów bojowych: dla lotnictwa (ATO) i OPTASK AAW dla sił OP.

Na podstawie otrzymanego rozkazu ATO jednostki lotnicze wydzielone do działań ofensywnych przygotowują samoloty i załogi. Od godziny 6 rano dnia następnego rozpoczną się działania według terminów określonych w AOD.

Podsumowanie

- Analizując proces planowania użycia SP w NATO można stwierdzić, że w skrajnym przypadku inicjujące go wskazówki i wytyczne mogą być wdrażane w życie w ciągu ponad 30 godzin. Standartowo będą one obejmowały działania o 2 doby późniejsze, ponieważ siły lądowe, a

także morskie potrzebują więcej czasu do zastosowania się do w/w rozporządzeń (realizacji swojego procesu planowania). Mając na uwadze przewidywana bardzo dużą dynamikę ewentualnych działań (konfliktów) na europejskim teatrze działań takie duże opóźnienia (impuls- reakcja) występujące w obecnych procedurach planowania użycia SP NATO stwarza zagrożenie, co do osiągnięcia założonych celów kampanii. Na szczeblu CAOC-u pewnym antidotum w tym zakresie jest możliwość modyfikacji wcześniej przekazanych do realizacji zadań poprzez wysłanie do określonego adresata Zarządzenia Bojowego (ATM- Air Task Message). Zarządzenia Bojowe wykorzystywane są jednak do zmiany zadań dla sił nie większych niż eskadra (dywizjon), oraz do uszczegółowienia postawionych w ATO zadań dla sił wykonujących bezpośrednie wsparcie lotnicze(CAS) lub izolację pola walki(BAI).

- Planowanie wykorzystania SP jest w dużym stopniu uzależnione od stopnia szczegółowości ustalania czynników (warunków) wstępnych dla podległych organów dowodzenia. Dla zapewnienia skuteczności pracy proces ten w Regionie Północnym NATO opiera się na ścisłym współdziałaniu różnych szczebli dowodzenia. Wymaga to stosowania nowoczesnych technik planowania i bezawaryjnych, odpornych -na zakłócenia i działania destrukcyjne przeciwnika- systemów łączności oraz systemów informatycznych.

- Ogół działań powietrznych zgrywany jest przez Głównodowodzącego Połączonych Sił Zbrojnych NATO Europy Północnej oraz Dowódcę, SP, którym w naszym regionie jest COMAIRNORTH.

- Informacje z wszystkich szczebli dowodzenia wykorzystywane są w czterech zasadniczych dokumentach, kierujących działaniami PSP, Air Operation Directive, Airspace Control Order, Air Tasking Order i Operations Tasking Anti AIR Warfare (OPTASK AAW).

- Jeśli czas i sytuacja pozwala, dokumenty opracowuje się na podstawie precyzyjnego, zakończonego oczywistymi, jednoznacznymi wnioskami, procesu, którego efektem jest tak plan operacji w regionie, jak i plan operacji powietrznej.
- Kluczowym elementem planowania operacji ofensywnych jest określenie listy obiektów uderzeń według kolejności ich priorytetów obrony powietrznej -PTL.
- Ciągłe monitorowanie obiektów uderzeń i kontrolowanie minuta po minucie obrony powietrznej przeciwnika - to zadania dla obu szczebli dowodzenia, operacyjnego i taktycznego warunkujące osiągnięcie końcowego sukcesu.

2.1. Procedury kontroli przestrzeni powietrznej

Stosowane procedury i środki kontroli przestrzeni powietrznej są podstawową formą planowania i kierowania systemem kontroli przestrzeni powietrznej. Składanie sformalizowanych zapotrzebowań na środki kontroli przestrzeni powietrznej, przedłużanie okresu ich funkcjonowania, procedury aktywujące lub dezaktywujące są szczegółowo opisane w dokumentach normatywnych.

Zapotrzebowania na aktywację lub dezaktywację środków kontroli przestrzeni powietrznej, w zależności od potrzeb operacyjnych Korpusu Wojsk Lądowych, są przekazywane do Połączonego Ośrodka Dowodzenia Działaniami Powietrznymi - CAOC (*Combined Air Operations Centre*). Zawierają one niezbędne wymogi do ewentualnego ustalenia środków kontroli przestrzeni powietrznej na zewnątrz odpowiednich rejonów odpowiedzialności. Jednakże zewnętrzne zapotrzebowania

normalnego cyklu mogą być uwzględnione w dowolnym czasie, w zależności od potrzeb operacyjnych.

Wszystkie zapotrzebowania na aktywację, dezaktywację lub zmiany środków kontroli przestrzeni powietrznej są akceptowane lub odrzucane, po ustaleniach przez odpowiednie organa **Połączonych Ośrodków Koordynacji Działań Powietrznych JACC/ACC (*Joint Airspace Coordination Centre / Airspace Coordination Centre*),** a następnie podlegają koordynacji z sąsiednimi obszarami (podobszarami) operacyjnymi.

Wszelkie wynikowe informacje, dotyczące zarządzania przestrzenią powietrzną, zawiera **Rozkaz o Kontroli Przestrzeni Powietrznej (*ACO - Airspace Control Order*)** opracowywany na szczeblu AIRNORTH-a. Z chwilą, kiedy wymagania wszystkich użytkowników odnośnie wykorzystania przestrzeni powietrznej zostaną skorelowane, a spory rozwiązane, Centrum Kontroli Obszaru ogłasza czas uruchomienia zaplanowanych wcześniej środków i procedur, dotyczących kontroli przestrzeni powietrznej, a także rozsyła inne informacje poprzez wykorzystanie rozkazu o kontroli przestrzeni powietrznej. Od chwili ogłoszenia ustaleń i procedur w ACO, obowiązują one przez cały okres jego ważności.

Przedłużanie, przez rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej, czasu wykorzystania, dających się zastosować środków kontroli przestrzeni powietrznej, musi być rozesłane do wszystkich użytkowników przestrzeni powietrznej, z potwierdzeniem ich przyjęcia.

Dla wykonania misji, wymagających wstępnego planowania w czasie pokoju, które są przygotowywane na wypadek niespodziewanego ataku przeciwnika, rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej będzie wprowadzany w życie przez odpowiedzialny, za wykonanie takich zadań, organ dowodzenia (władzę przestrzeni powietrznej).

System kontroli przestrzeni powietrznej będzie nieskuteczny, dopóki informacja o kontroli przestrzeni nie będzie rozesłana w obowiązujący sposób do właściwych jej odbiorców. Przede wszystkim należy powiadomić tych, którzy są odpowiedzialni za otwarcie ognia w wymaganym czasie, sąsiednie organa dowodzenia

odpowiedzialne za przestrzeń powietrzną, a także załogi samolotów, wyznaczonych do wykonania lotów bojowych. ACO może stanowić długą i skomplikowaną informację, niezbędną dla wszystkich jednostek. Nie zawsze też musi wchodzić w życie z dniem jego opublikowania. Musi jednak zostać wydany z takim wyprzedzeniem, aby stosowne, szczegółowe informacje mogły być z niego wybrane i we właściwym czasie, poprzez łańcuch dowodzenia, przesłane podległym jednostkom. Tym niemniej, organa zarządzające przestrzenią powietrzną muszą być przygotowane do przekazywania ograniczonych zmian w rozkazie o kontroli przestrzeni powietrznej, w zależności od potrzeb operacyjnych.

Rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej, powinien dotrzeć do wszystkich użytkowników przestrzeni powietrznej, co najmniej 5 godzin przed rozpoczęciem okresu jego obowiązywania oraz musi być potwierdzone jego przyjęcie, przez zainteresowane strony. Jeżeli, zainteresowani użytkownicy przestrzeni powietrznej nie otrzymają rozkazu o kontroli przestrzeni powietrznej na 3 godziny przed czasem rozpoczęcia okresu jego obowiązywania, wówczas zobowiązani są do rozpoczęcia działań wyjaśniających, mających na celu jego otrzymanie w jak najkrótszym czasie. W zaistniałej sytuacji, rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej może być również uzyskany od swoich przełożonych, lub też nawet od użytkowników przestrzeni powietrznej, z sąsiednich obszarów odpowiedzialności.

Pierwszy rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej, w każdym cyklu, musi mieć całkowicie wypełnione wszystkie sekcje. Następne rozkazy, w kolejnych cyklach (w sekcjach), zawierających takie same dane, jak w poszczególnych sekcjach w poprzedniego rozkazu (lub pierwszego), powinny zawierać zapis "***No change***" (bez zmian). Sekcje, w których są wprowadzone zmiany, powinny być napisane od początku. Jeżeli środki kontroli przestrzeni powietrznej są aktywowane na krótszy czas, niż okres obowiązywania rozkazu o kontroli przestrzeni powietrznej, wówczas czas ich obowiązywania musi być podany w odpowiedniej sekcji.

Z uwagi na zachowanie bezpieczeństwa, rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej musi też zawierać aktywowane korytarze tranzytowe (TC), strefy operacji

ograniczonych (ROZ), strefy obrony baz lotniczych (BDZ), strefy wolnego ognia (WFZ) i strefy kontroli powietrznej, o wysokim zagęszczeniu i użytkowania (HIDACZ) w przylegających obszarach, zwłaszcza dotyczących jednostek bazujących w pobliżu granic obszaru, których operacje będą wykonywane blisko danego obszaru odpowiedzialności.

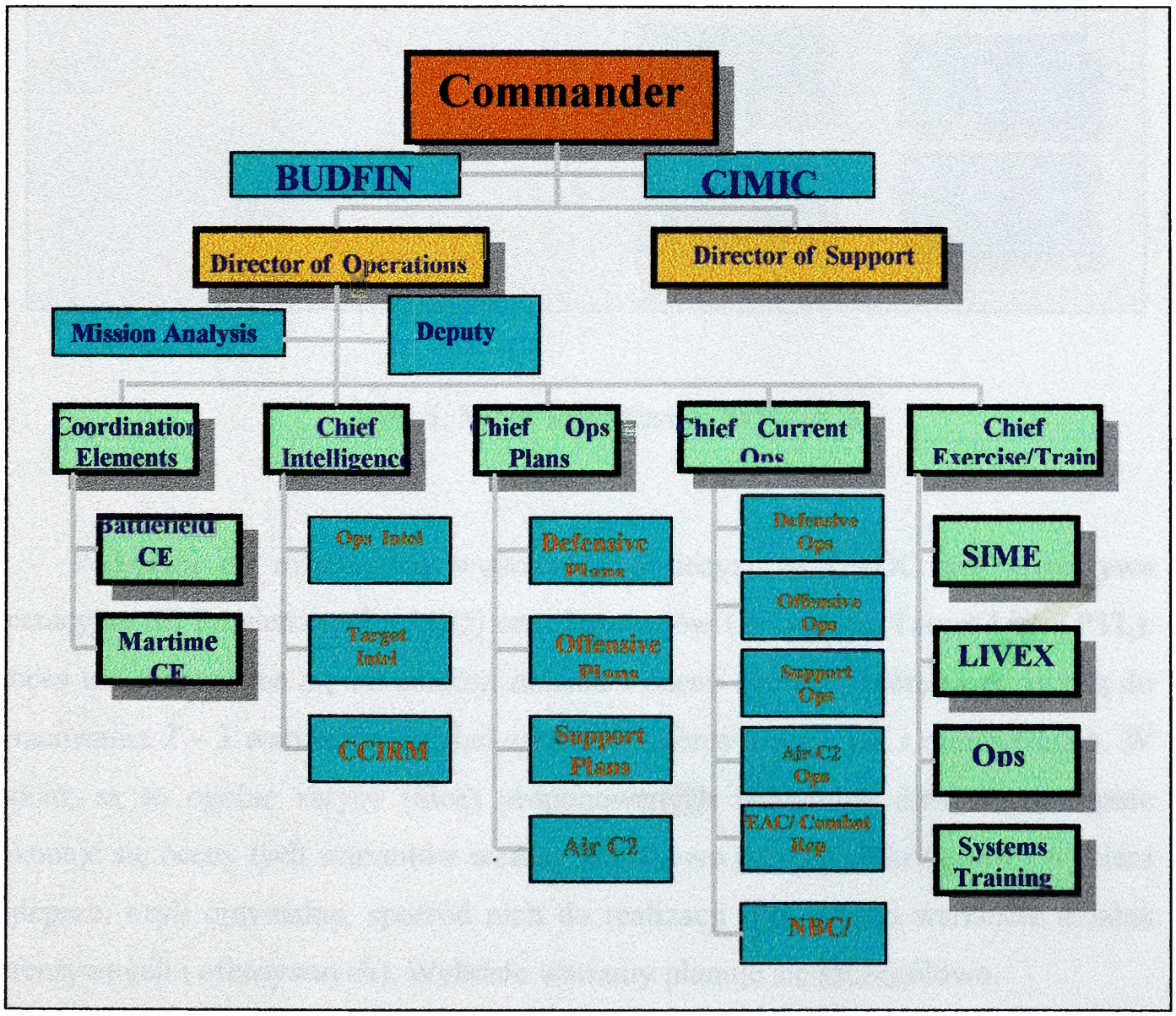
Pierwszy rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej, na ćwiczenie (operację) powinien mieć numer 01-00-A. Następne rozkazy w tym samym dniu, powinny być oznaczane literami B, C i D. Dokument wprowadzający zmiany, w okresie obowiązywania rozkazu o kontroli przestrzeni powietrznej, powinien zostać oznaczony tą samą pojedynczą literą z seryjnym numerem.

O cyklu rozkazu o kontroli przestrzeni powietrznej, zgodnie z sytuacją operacyjną, decyduje dowództwo AIRNORTH. W normalnej sytuacji cykl wydawania rozkazu o kontroli przestrzeni powietrznej jest zgodny z cyklem przygotowywania Dyrektywy Operacyjnej. W warunkach tego wymagania cykl rozkazu o kontroli przestrzeni powietrznej oraz cykl składania zapotrzebowań na środki kontroli przestrzeni powietrznej są uszczegółowiane w rozkazie operacyjnym.

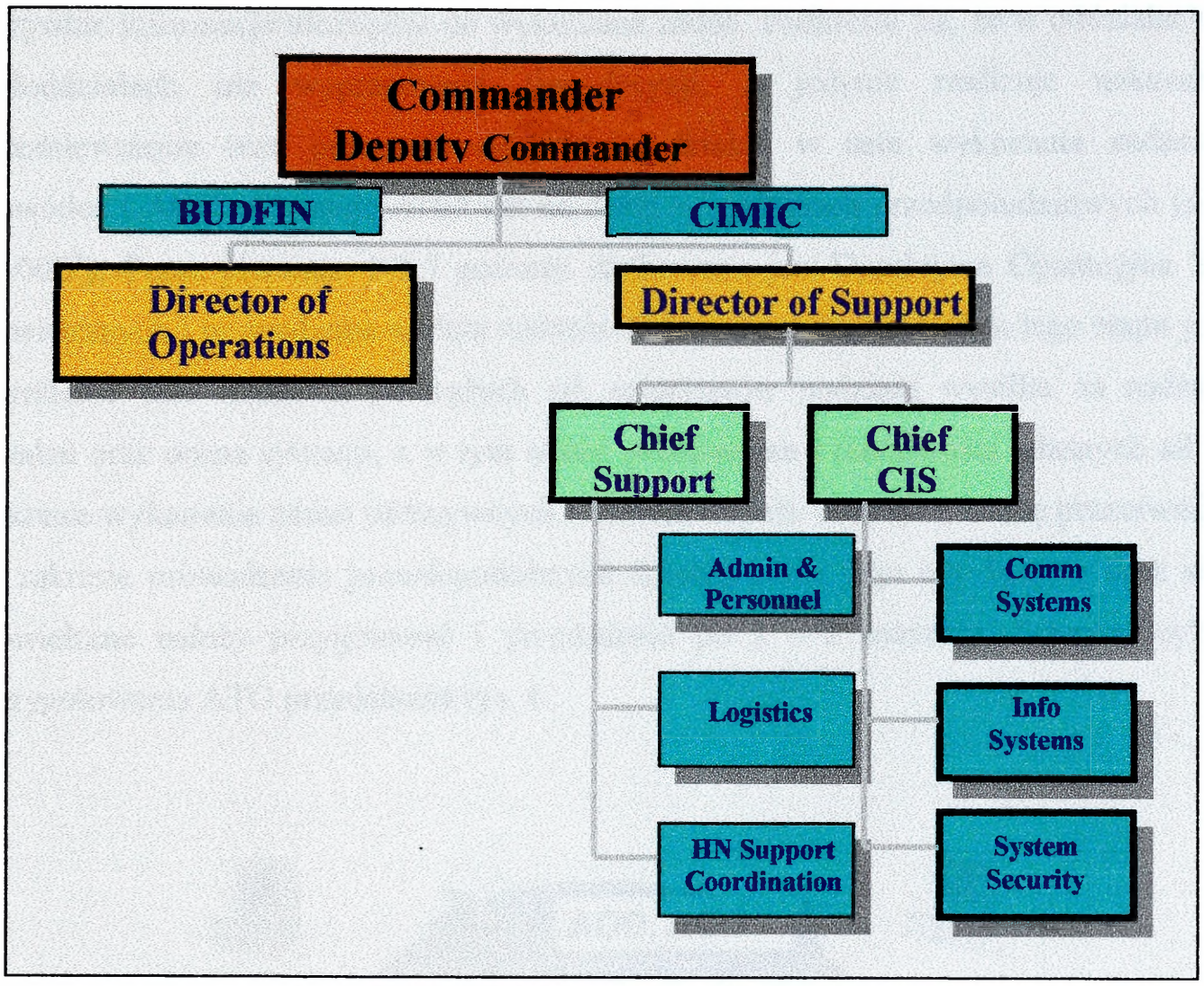
Kontrola przestrzeni powietrznej będzie efektywna dopiero wówczas, gdy odpowiednie informacje dotrą do wszystkich użytkowników, szczególnie do odpowiedzialnych za użycie broni, do załóg statków powietrznych, wyznaczonych do wykonania powietrznych misji oraz do organów zarządzających przestrzenią powietrzną sąsiednich rejonów przestrzeni powietrznej. Rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej może być długim i skomplikowanym dokumentem.

2.2. Szczegółowe procedury planowania działań bojowych w CAOC

Połączone Ośrodki Dowodzenia Działaniami Powietrznymi (Combined Air Operation Center-CAOC), są zintegrowanymi stanowiskami dowodzenia sił powietrznych, które kierują całością organizowania i prowadzenia działań powietrznych, zarówno ofensywnych, jak i defensywnych, siłami na stale im podległymi, jak i czasowo podporządkowanymi (na czas trwania operacji lub określone wyloty). Nową -planowaną strukturę organizacyjną CAOC przedstawiają rysunki 4 i 5.

Rys. 4. Nowa struktura CAOC - cz. I

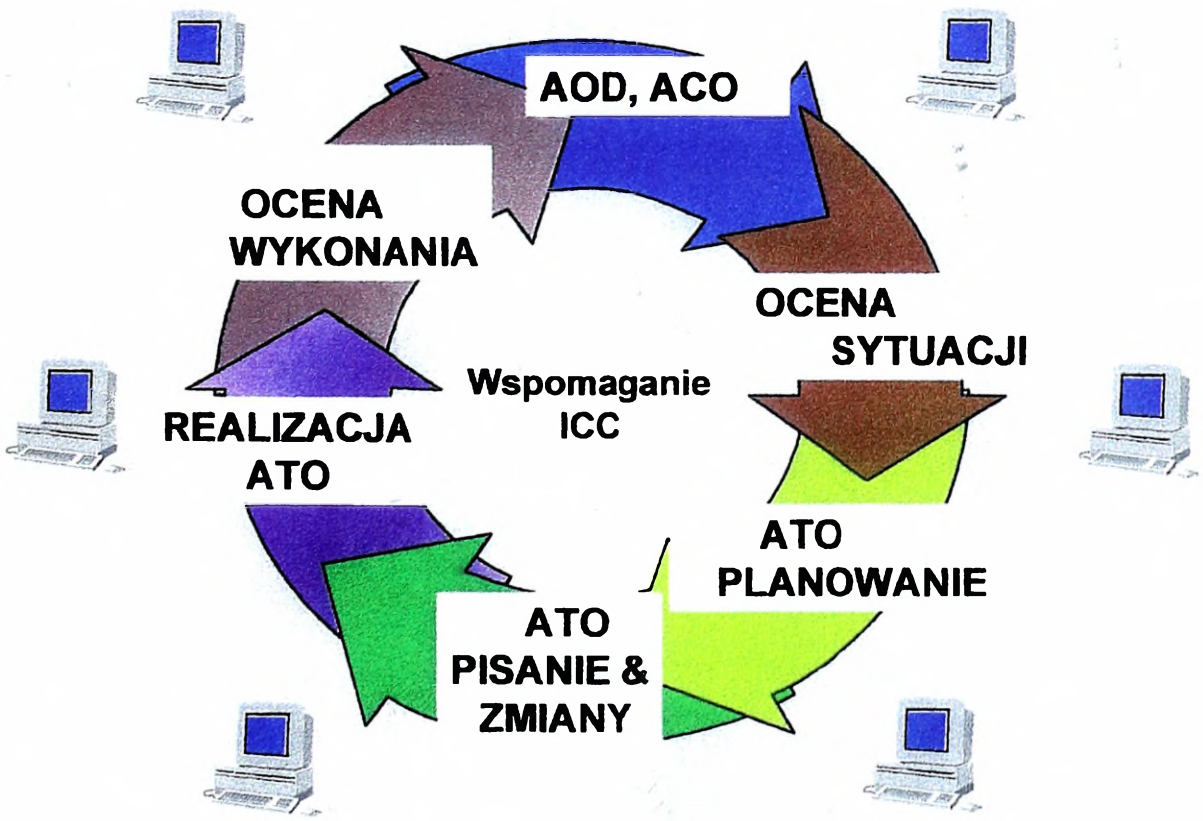

Rys. 5. Nowa struktura CAOC cz. II

Podstawą do rozpoczęcia wypracowania decyzji w CAOC jest Dyrektywa Operacyjna Sił Powietrznych (AOD) oraz lista celów (Prioritised Target List - PTL). Proces ten rozpoczyna się od analizy zadania i oceny sytuacji, które są podstawą do opracowania 2 - 3 wariantów działań zarówno defensywnych, jak i ofensywnych. W istocie, są to ogólne zarysy (idee) proponowanych wariantów działań. Następnie dokonuje się oceny tych wariantów według jednakowo przyjętych kryteriów i wybiera najlepsze, czyli optymalne, spośród nich do realizacji (po jednym wariancie działań defensywnych i ofensywnych). Wybrane warianty planuje się szczegółowo.

Wykonuje się też niezbędne obliczenia, które są podstawą do opracowania dokumentów bojowych, dotyczących planowanych działań - ATO i OPTASK AAW. Rozkazy te są przesyłane wykonawcom, tzn. oddziałom i pododdziałom podporządkowanych CAOC. W dokumentach tych zawarte są

wszystkie informacje niezbędne do wykonania zadań. Podkreśla się, że w oddziałach i pododdziałach nie wypracowuje się decyzji, a jedynie realizuje nakazane przedsięwzięcia oraz precyzuje się taktykę działań w celu wykonania zadania. Dowódca CAOC otrzymuje AOD raz na dobę, w godzinach przedpołudniowych (ok. 10.00Z[9]). Przez pierwsze 1-1,5 godziny studiowana jest Dyrektywa Operacyjna Sił Powietrznych i prowadzona analiza zadania oraz ocena sytuacji. Celem tego etapu jest określenie celu działania podległych sił, priorytetów podziału wysiłku na rodzaje działań oraz ocena sytuacji, a w tym ocena przeciwnika i możliwości własnych sił w zakresie wykonania zadań ofensywnych i defensywnych. Przy tym, ocenę przeciwnika w zakresie prowadzenia prawdopodobnych działań przez jego siły lądowe oraz siły powietrzne należy przygotować i przedstawić po 2 - 3 warianty. Schemat cyklu przygotowania ATO przedstawia rys. 6.

Rys. 6. Cykl produkcji rozkazu ATO

Po upływie około 1 - 1,5 godziny, od otrzymania AOD, prowadzona jest pierwsza odprawa (spotkanie) sztabu CAOC, inicjująca planowanie - **Initial Planning Meeting.** Jej celem jest krótka ocena dotychczasowych działań, przedstawienie wniosków z analizy nowego zadania oraz ocena sytuacji (przeciwnik, wojska własne, w tym możliwości sił powietrznych podległych CAOC). Trwa do 30 minut, a uczestniczą w nim: szef sztabu (DIR OPS) jako prowadzący, szef grupy planowania (CH PLANS), szef grupy rozpoznania (CH INTEL), szef grupy zabezpieczenia działań (CH SUPPORT), szef sekcji działań ofensywnych (CH OFFENSIVE), szef sekcji działań defensywnych (CH DEFENSIVE) oraz inni oficerowie w zależności od potrzeb. Na odprawie tej dokonuje się ogólnego rozpatrzenia sposobu wykonania zadań, ale bez ustalania szczegółów oraz przedstawiania wariantów działań (za wyjątkiem działań przeciwnika). Odprawa ta ma pomóc w dokonaniu oceny możliwości wykonania zadania oraz wstępnie ukierunkować na przygotowanie **Commanders Decision Meeting (CDM**). Istotą IPM, oprócz analizy zadania i wariantowej oceny prawdopodobnych działań przeciwnika, jest ocena swoich możliwości wykonania zadań, w tym przez lotnictwo bojowe, lotnictwo wsparcia oraz przez siły obrony powietrznej. W odniesieniu do lotnictwa ocenia się możliwości przestrzenne (taktyczne promienie działania) oraz możliwości zwalczania obiektów, z hierarchicznie uporządkowanej listy obiektów uderzeń, zawartej w AOD.

Podczas oceny możliwości, w zakresie zwalczania tych obiektów ustala się potrzebną ilość samolotów uderzeniowych na każdy z nich z uwzględnieniem rodzaju i charakteru celu, rodzaju i ilości środków rażenia, ilości zbiorników podwieszanych oraz możliwości pokonania OPL przeciwnika po trasie lotu i w rejonie celu, możliwości wykrycia i rozpoznania obiektu, a także możliwości zbudowania manewru do ataku. Ponadto, ocenia się możliwości zabezpieczenia tych działań, szczególnie pod względem logistycznym. W odniesieniu do działań defensywnych, ocenia się możliwości wykrywania przeciwnika powietrznego, w tym z wykorzystaniem samolotów systemu wczesnego wykrywania oraz możliwości w zakresie rażenia samolotów przeciwnika przez rakiety przeciwlotnicze i lotnictwo myśliwskie, w ramach osłony wojsk i obiektów. Ocenia się również możliwości zabezpieczenia tych działań. Wnioski z analizy zadania i oceny sytuacji, są podstawą do opracowania

2 - 3 wariantów działań ofensywnych oraz defensywnych. Prace te wykonuje sekcja działań ofensywnych oraz sekcja działań defensywnych grupy planowania wspólnie z oficerami rozpoznawczymi oraz zabezpieczenia logistycznego, w czasie od zakończenia IPM do rozpoczęcia CDM.

W odniesieniu do lotnictwa taktycznego, które jest głównym wykonawcą działań ofensywnych, w wariantach tych określa się kierunek przełamania obrony przeciwlotniczej przeciwnika, osie tras lotu, sposób ubezpieczenia działań poprzez wydzielenie grup taktycznego przeznaczenia do obezwładnienia środków OPL na trasie lotu i w rejonie celów (samoloty SEAD), do osłony przed atakami lotnictwa myśliwskiego przeciwnika. W wariantach tych uwzględnia się także sposób osłony radioelektronicznej przez wyspecjalizowane samoloty lub śmigłowce WRE oraz wykorzystanie samolotów wczesnego wykrywania i naprowadzania, a także potrzeby ewentualnego tankowania w powietrzu.

W tym samym czasie, co opracowanie wariantów działań ofensywnych, są przygotowywane warianty działań defensywnych, czyli warianty organizacji i sposobu działania sił obrony powietrznej w rejonie odpowiedzialności CAOC. W wariantach tych określa się sposób organizacji wykrywania przeciwnika powietrznego, rejony odpowiedzialności wojsk rakietowych (MEZ, CLUSTER) oraz LM z dyżurowania na lotniskach i w powietrzu (CAP, FAOR), sposób wykorzystania samolotów wczesnego wykrywania i naprowadzania, a także samolotów tankowania powietrznego do uzupełniania paliwa samolotom myśliwskim dyżurującym w powietrzu.

Najważniejszym etapem w procesie wypracowania decyzji jest COMMANDER'S DECISION MEETING, który odbywa się po około 2 - 2,5 godziny od zakończenia INITIAL PLANNING MEETING. Celem CDM jest podjęcie decyzji przez dowódcę CAOC poprzez akceptację do realizacji jednego (spośród 2 - 3 przedstawionych wariantów) działań ofensywnych i defensywnych.

Przebieg tego spotkania sztabu, różni się od pierwszego tym, że oprócz wniosków z analizy zadania i oceny sytuacji, prezentowane są przygotowane propozycje wariantów działań ofensywnych i defensywnych oraz ich ocena.

Przedstawia je zazwyczaj szef sztabu w końcowej części spotkania, oceniając według określonych kryteriów i proponując do realizacji te, które są według tej oceny optymalne.

Dowódca CAOC może zaakceptować te warianty lub nakazać wniesienie poprawek. W razie potrzeby, poprzez zadawanie pytań oficerom uczestniczącym w spotkaniu, wyjaśnia się wątpliwości, lub te problemy, które nie zostały w pełni naświetlone. Commander's Decision Meeting prowadzi się jeden raz na okres planowania działań, w czasie około 45 minut. Celem CDM jest wybór konkretnego wariantu i sposobu prowadzenia działań defensywnych i ofensywnych, określenie priorytetów oraz ogólnego kierunku działań w kolejnych etapach (rola COMCAOC).

W spotkaniu tym uczestniczą: Dowódca CAOC; szef sztabu - prowadzący; szef grupy planowania; szef grupy rozpoznania; szef sekcji działań ofensywnych; szef sekcji działań defensywnych; szef grupy zabezpieczenia logistycznego; Inni oficerowie CAOC w zależności od potrzeb.

W czasie prezentacji opracowanych wariantów działań tak ofensywnych, jak i defensywnych koniecznym jest ustalenie pewnych kryteriów, które dla wszystkich propozycji są takie same. Jest to o tyle potrzebne, że po zaprezentowaniu wariantów należy określić te spośród nich, które są najbardziej optymalne w zakresie uzyskania nakazanych rezultatów działań. Takimi kryteriami, mogącymi pomóc w uzyskaniu odpowiedzi, który z przedstawionych wariantów jest lepszy, mogą być np.: możliwości zaskoczenia przeciwnika, elastyczność działania (możliwość reagowania na nieprzewidziane zmiany w sytuacji operacyjno-taktycznej), stopień realizacji priorytetów z AOD, ekonomia sił (koszt – efekt), ryzyko wykonania zadania; wykorzystanie słabych stron przeciwnika; sytuacja w powietrzu; oczekiwane rezultaty działań; zakładane (orientacyjne) straty w siłach własnych. Są to tylko przykładowe kryteria, które mogą, ale nie muszą być jednakowo rozpatrywane. Które z podanych albo i innych kryteriów będą uwzględniane, uwarunkowane jest przede wszystkim sytuacją operacyjno-taktyczną oraz doświadczeniem sztabu CAOC, zajmującego się przygotowaniem i organizowaniem działań bojowych. Prezentacja i rekomendacja wariantów działań bojowych powinna, poprzez wykazanie ich wad i zalet udowodnić,

że właśnie ten, a nie inny jest optymalnym z punktu przyjętych kryteriów i celowym do realizacji.

W praktyce, w odróżnieniu od rozważań teoretycznych, w dość swobodny sposób mówi się o podejmowaniu decyzji optymalnej i rozumie się przez nią poszukiwanie rozwiązań problemu decyzyjnego w sposób najlepszy z możliwych w danej sytuacji decyzyjnej, który może zawierać różne elementy niepewności np. sposób działania przeciwnika.

Ogólnie sytuacje decyzyjne można podzielić na dwie grupy: warianty mogą być oceniane według jednej charakterystyki (ocena skalarna) lub też każdy wariant może być oceniany według wielu charakterystyk (ocena wektorowa). Większość decyzji dowódczych wymaga oczywiście oceny wektorowej, a więc uwzględnienia wielu możliwych opcji, przyswojenia sobie wielu informacji, przemyślenia wielu związków, korelacji i interakcji a także ustalenia konkretnych kryteriów owej optymalizacji. Mając takie kryteria wyraźnie sprecyzowane, dopiero stwierdzić, czy wybrany wariant jest najlepszy z możliwych (rozpatrywanych) w danej sytuacji. **Poszukiwanie** takiej **decyzji (optymalnej) nie jest, więc łatwe i w większości przypadków uzyskuje się decyzje słuszne, nie zaś optymalne.**[10] Tę prawdę powinni uwzględniać w swej działalności planistyczno- decyzyjnej wszyscy dowódcy. Drugą równie ważna zasadą uwzględnianą podczas wyboru wariantu działań (podejmowaniu decyzji) powinna być świadomość, że **podejmując dowolną decyzję należy być przygotowanym na ewentualność popełnienia błędu.**

Na podkreślenie zasługuje, że w sojuszu na żadnym ze stanowisk dowodzenia, wypracowana i podjęta decyzja na wykonanie zadania bojowego nie jest meldowana przełożonemu. Wynika to z tego, iż każdy z dowódców sojuszu, posiadający w swoim podporządkowaniu siły i środki, przydzielone na stałe lub czasowo jest bezpośrednio odpowiedzialny za ich efektywne i bezpieczne wykorzystanie oraz racjonalne wykonanie otrzymanego zadania. Natomiast do podstawowych zadań, każdego z dowódców, należy poinformowanie swojego,

[10] Patrz Penc J.: Zarządzanie dla przyszłości. Wyd. Ekonomiczne. Wrocław 1999.

bezpośredniego przełożonego o sposobie realizacji działań (nakazanych zadań) oraz o ich miejscu w jego działaniach.

Po zakończeniu CDM, wybrane do realizacji warianty działań ofensywnych i defensywnych są szczegółowo planowane, czyli ustalane są trasy lotu, wykonywane obliczenia nawigatorskie wykonania zadania z uwzględnieniem działań zabezpieczających oraz rozmieszczenie, sposób i terminy użycia sił i środków defensywnych. Te szczegółowe plany działań ofensywnych lotnictwa oraz defensywnych obrony powietrznej są podstawą do opracowania rozkazu bojowego lotnictwa (Air Tasking Order - ATO) i rozkazu bojowego dla obrony powietrznej (Operations Tasking Anti Air Warfare - OPTASK AAW). Rozkazy te do godziny 20.00, ale najpóźniej na 6 godzin przed rozpoczęciem działań, muszą zostać przesłane do wykonawców oraz na stanowiska dowodzenia (również sąsiadów) SP, a obowiązują od godziny 0600Z dnia następnego. Podkreślić należy, że numer ATO (każdego dokumentu rozkazodawczego wydawanego na czas działań) każdorazowo przyporządkowany jest do dnia miesiąca, np. zadania realizowane 13-go marca, byłyby ujęte w „ATO13" itd.

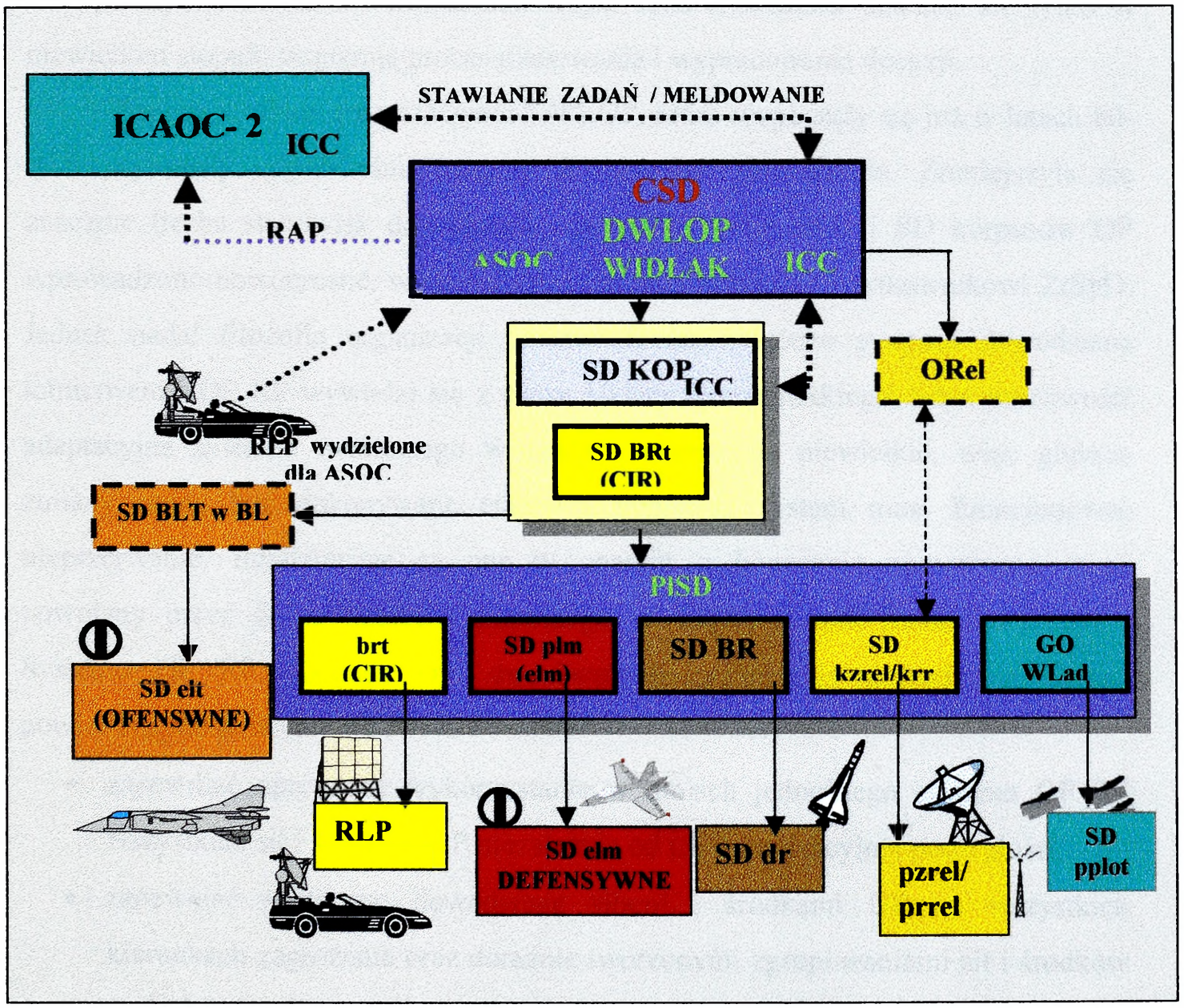
3. IDENTYFIKACJA PROCESU ZMIAN PROCEDUR DOWODZENIA SIŁAMI POWIETRZNYMI RP

Analizując różnego rodzaju harmonogramy i prognozy dotyczące prawdopodobnych zmian strukturalno – funkcjonalnych systemu dowodzenia Sił Powietrznych RP, można zakreślić prawdopodobny przedział czasowy dochodzenia naszych SP do pełnej interoperacyjności, w ramach europejskich struktur NATO. Okres ten już się rozpoczął i najprawdopodobniej będzie trwał do roku, około 2004, kiedy to obecnie funkcjonujący szkielet systemu dowodzenia oparty na Centralnym Stanowisku Dowodzenia Dowódcy Wojsk Lotniczych i OP (CSD DWLOP), stanowiskach dowodzenia korpusów obrony powietrznej (SD KOP), stanowisk dowodzenia brygad lotnictwa taktycznego (SD BLT), brygad rakietowych obrony powietrznej (SD BROP) i połączonych stanowiskach dowodzenia (PłSD) w pełni zostanie zastąpiony przez stanowiska dowodzenia funkcjonalnie porównywalnymi z natowskimi, przy jednoczesnym spłaszczeniu całej struktury dowodzenia – poprzez wyeliminowanie z procesu dowodzenia w działaniach bojowych – SD KOP.

3.1. Współzależność realizowanych zadań i adekwatnych im procedur w nowej strukturze dowodzenia WLOP

Ponieważ współczesne operacje i walki, prowadzone w wymiarze powietrzno-lądowym, charakteryzują się dużą dynamiką i zmiennością sytuacji, manewrem sił i ognia i wykorzystywaniem powodzenia na wybranych kierunkach a siły powietrzne już w czasie pokoju są zdolne, bez realizacji czasochłonnych przedsięwzięć mobilizacyjnych, wykonać zaskakujące uderzenia wymuszające ustępstwa polityczne, utrudniające lub wręcz uniemożliwiające rozwijanie operacyjne wojsk potencjalnego przeciwnika, dlatego też wszystkie państwa utrzymują w czasie pokoju niezbędne siły dyżurne systemu OP, których zadaniem jest prowadzenie ciągłego rozpoznania przestrzeni powietrznej, oceny zagrożenia oraz zapewnienie nienaruszalności przestrzeni powietrznej.

Dlatego również Wojska Lotnicze i Obrony Powietrznej utrzymują funkcjonujący terytorialny system dowodzenia lotnictwem i OP RP, który składa się z podsystemu rozpoznania radiolokacyjnego oraz podsystemu stanowisk dowodzenia : na szczeblu operacyjnym - Centralne Stanowisko Dowodzenia Dowódcy WLOP oraz stanowiska dowodzenia korpusów OP, na szczeblu taktycznym - Połączone Stanowiska Dowodzenia – rys.7.

Rys. 7. Schemat dowodzenia SP w okresie przejściowym

Na tych stanowiskach dowodzenia całodobowe dyżury pełnią etatowe zmiany dyżurne, które zabezpieczają realizację zadań czasu pokoju – zapewnienie nienaruszalności przestrzeni powietrznej. Na czas kryzysu lub wojny, zgodnie z obowiązującymi dokumentami, rozwijany jest Wojenny System Dowodzenia WLOP –

na wszystkich szczeblach dowodzenia uruchomiane są zapasowe stanowiska dowodzenia w uprzednio przygotowanych obiektach a na wszystkie te stanowiska dowodzenia (zasadnicze i zapasowe) przybywają zmiany dowodzenia z właściwych Dowództw i Sztabów. Zautomatyzowane systemy dowodzenia, stanowiące wyposażenie stanowisk dowodzenia (głównie zasadniczych) oraz systemy łączności zapewniają zbiór i dystrybucję informacji o sytuacji powietrznej (w czasie rzeczywistym), o stanie i działaniach wojsk oraz rezultatach działań, ale tylko w niewielkim stopniu wspierają proces planowania i wypracowania decyzji.

Zmiany struktur organizacyjnych WLOP, które rozpoczęły się już w latach 80-tych, wymusiły odpowiednie zmiany w systemie dowodzenia. Zmniejszyła się znacznie liczba stanowisk dowodzenia, na wyposażenie CSD i SD korpusów OP wprowadzono nowoczesne, wydajniejsze i bardziej przyjazne użytkownikowi ZtSyD. Jednak nadal filozofia organizacji obecnie funkcjonującego systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP wywodzi się z czasu Układu Warszawskiego, gdyż możliwości adaptacyjne systemu tworzonego w tamtym okresie są niewielkie, więc głębsze zmiany mogą być dokonywane etapowo, ponieważ system musi funkcjonować nieprzerwanie. Realizowane są one w oparciu o koncepcję opracowaną przez powołany przez Szefa Sztabu Generalnego w 1995r. Zespół Restrukturyzacyjny Systemu OP RP. Zakłada ona, że docelowa organizacja dowodzenia obroną powietrzną RP powinna:

- zapewniać optymalne wykorzystanie w ramach jednolitego systemu OP RP wszystkich sił i środków OP niezależnie od ich organizacyjnej podległości;
- zapewniać skuteczne dowodzenie siłami i środkami OP na wszystkich kierunkach zagrożenia oraz doraźnie tworzonymi zgrupowaniami sił i środków na wybranym kierunku zagrożenia;
- posiadać prostą i elastyczną strukturę - odpowiednią do jednoznacznie określonych zadań i kompetencji dowódców poszczególnych szczebli dowodzenia i stanowisk dowodzenia – poprzez znaczne zmniejszenie liczby szczebli i stanowisk dowodzenia;
- zapewniać pełną interoperacyjność z systemem dowodzenia OP NATO;

- wykorzystać w maksymalnym stopniu obecnie posiadaną infrastrukturę, a w tym obiekty specjalne i system łączności.

Założenia te uległy znacznej modyfikacji już w okresie bezpośrednio poprzedzającym przystąpienie Polski do NATO tak, aby w jak najkrótszym czasie możliwe było spełnienie minimalnych wymagań wojskowych w zakresie interoperacyjności ze zintegrowanym systemem obrony powietrznej NATO (NATO INTEGRATED AIR DEFENCE SYSTEM - NATINADS) na pierwszy dzień członkostwa, a w dalszej perspektywie osiągnąć stan określony w ramach negocjacji „Celów dla SZ RP", szczególnie celu TG (EG) 2900 – „Integracja z NATINADS". W tej sytuacji nastąpiło przeniesienie głównego wysiłku na dostosowanie systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP do wymagań NATO, zarówno pod względem struktury organizacyjno – funkcjonalnej jak i wyposażenia technicznego,

Uwzględniając powyższe uwarunkowania oraz wyniki negocjacji „Celów dla SZ", Dowództwo WLOP realizuje program integracji z NATINADS w dwóch płaszczyznach:

- spełnienie minimalnych wymagań militarnych określonych przez SHAPE poprzez modyfikację obecnie funkcjonującego systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP - zapewnienie współpracy z NATINADS w okresie przejściowym;
- wdrażanie koncepcji docelowego systemu dowodzenia, który będzie w pełni interoperacyjny z NATINADS pod względem organizacyjno – funkcjonalnym i wyposażenia technicznego.

To podejście zostało zaaprobowane przez przedstawicieli NATO i znalazło odbicie w obowiązujących dokumentach wykonawczych: Rozkaz COMAIRCENT na dzień akcesji Polski do NATO wydany przez Dowódcę PSP NATO w Europie Centralnej (COMAIRCENT) w 1999r. oraz SUPPLAN D i SUPPLAN M wydane przez COMAIRNORTH w bieżącym roku.

Aby osiągnąć ten cel, proces zmian powinien być realizowany równolegle, w dwóch zasadniczych obszarach problemowych:

1. **W obszarze struktur dowodzenia, a w tym procedur wypracowywania decyzji;**

2. **W obszarze dokumentów bojowych, które są ściśle połączone z procedurami, ponieważ z jednej strony stanowią podstawę do rozpoczęcia cyklu planowania zaś z drugiej, w dokumentach wynikowych odzwierciedlany jest wynik całego tego procesu.**

W pracach nad nowym kształtem sił powietrznych problemy dowodzenia zajmują bardzo ważne miejsce. Wielką rolę inspirującą, wynikającą z obecnych potrzeb gruntownej przebudowy sił powietrznych (w ramach przebudowy sił zbrojnych), odgrywa program osiągania standardów NATO. W realizacji tego występują złożone i trudne problemy do rozwiązania oraz inne utrudnienia, miedzy innymi na skutek ograniczonych możliwości finansowych naszych sił zbrojnych.

Potrzeba doskonalenia systemu dowodzenia SP wynika z konieczności dostosowania go do systemu natowskiego oraz usprawnienia elementów narodowych tego systemu.

Konieczność dostosowania do systemu natowskiego wynika z: nowych zadań operacyjnych i taktycznych; nowych sposobów prowadzenia działań bojowych (walki, operacji); odmiennych systemów dowodzenia; potrzeby działania w składzie zgrupowań sojuszniczych bądź koalicyjnych.

Natomiast wynikające z usprawnienia elementów narodowych systemu to: potrzeba wyższej skuteczności i efektywności; zapewnienie lepszej łączności i obiegu informacji.

Zasadniczy wpływ na kształt docelowego systemu dowodzenia siłami powietrznymi (OP) RP, a szczególnie na koncepcję jego osiągania, miały rezultaty negocjacji sposobu realizacji „Celów dla SZ RP", opracowanych przez SHAPE, szczególnie celu TG 2900 – „Integracja z NATINADS". Z chwilą przyjęcia Polski do NATO, zgodnie z art. 5 Traktatu Waszyngtońskiego, odpowiedzialność za obronę powietrzną RP przyjmuje dowódca PSZ NATO w Europie (SACEUR). Polska jednak, jak każdy kraj członkowski ma obowiązek wydzielić niezbędne siły i środki w skład tzw. Command Forces (obejmujących jednostki lotnicze, środki wykrywania, stanowiska dowodzenia wraz z obsadami bojowymi), które już w czasie „P" są oddane w operacyjne dowodzenie (Operational Command – OPCOM) dowódcy PSZ NATO w Europie oraz dostosować swój system dowodzenia OP, umożliwiający realizację

tych zadań. Biorąc pod uwagę zakres niezbędnych przedsięwzięć dostosowawczych, możliwości finansowe, stan infrastruktury oraz konieczność zapewnienia ciągłego funkcjonowania systemu dowodzenia i rozpoznania (w celu zapewnienia kontroli przestrzenia powietrznej i zabezpieczenia szkolenia lotniczego), uznano te zadania, jako częściowo akceptowane (PA), możliwe do zrealizowania, jednak w wydłużonym terminie.

Uwzględniając stan aktualny oraz potrzeby, związane z integracją systemu dowodzenia obroną powietrzną RP z systemem OP NATO, przyjęto realizację transformacji systemu dowodzenia etapowo, wykorzystując w maksymalnym stopniu istniejącą infrastrukturę (obiekty techniczne i system łączności) oraz możliwość dowodzenia aktywnymi środkami walki, zarówno aktualnie posiadanymi jak i perspektywicznymi.

Ustalono, że w chwili wstąpienia do NATO należało zapewnić: zbiór i przekazywanie ośrodkom dowodzenia NATO informacji o sytuacji powietrznej, informacji o stanie i gotowości bojowej wojsk, w postaci sformalizowanych dokumentów oraz kierowanie systemami uzbrojenia z wykorzystaniem funkcjonującego systemu dowodzenia (CSD – SD KOP – PłSD); w 2005 r. zapewnić dowodzenie i kierowanie systemami uzbrojenia lotniczymi i WOPL, zgodnie z standardami NATO w oparciu o bazową strukturę systemu dowodzenia, tj.: COP RP (spełniający funkcje CAOC), cztery ODN (spełniające funkcje CRC) oraz stanowisk dowodzenia jednostek lotniczych (WOC –Wing Operation Center) i jednostek WOPL (SAMOC – SAM Operation Center); pełną zdolność systemu osiągnąć do 2012 r. uzupełniając bazową strukturę systemu dowodzenia elementami zapasowymi i mobilnymi.

Ponadto postanowiono, w ramach osiągania stanu docelowego i interoperacyjności z natowskim zintegrowanym systemem obrony powietrznej (NATO Integrated Air Defence Systems - NATINDAS), zrealizować przedsięwzięcia w następujących obszarach:

- zmiany struktur organizacyjno – funkcjonalnych organów dowodzenia; zmiany postaci i zasad obiegu dokumentów dowodzenia;

- wdrożenia ZtSD, systemów informatycznego wspomagania pracy dowództw i sztabów oraz systemów łączności interoperacyjnych z natowskimi;
- opracowania i wdrożenia programu szkolenia obsad stanowisk dowodzenia, odpowiednio do nowych zadań i struktur SD poszczególnych szczebli.

Zgodnie z przyjętymi przez Zespół Restrukturyzacyjny Systemu OP RP założeniami, docelowa organizacja dowodzenia SP (obroną powietrzną) RP powinna:

- zapewniać optymalne wykorzystanie w ramach jednolitego systemu OP RP wszystkich sił i środków niezależnie od ich organizacyjnej podległości;
- zapewniać skuteczne dowodzenie siłami i środkami OP na wszystkich kierunkach zagrożenia oraz doraźnie tworzonymi zgrupowaniami sił i środków na wybranym kierunku zagrożenia;
- posiadać prostą i elastyczną strukturę odpowiednią do jednoznacznie określonych zadań i kompetencji dowódców poszczególnych szczebli dowodzenia i stanowisk dowodzenia;
- zapewniać możliwość funkcjonowania w strukturach dowodzenia OP NATO;
- wykorzystać w maksymalnym stopniu obecnie posiadaną infrastrukturę, a w tym obiekty specjalne i system łączności.

Podstawowe ustalenia dotyczące Zintegrowanego Systemu OP NATO (NATINADS) są zawarte w dokumencie MC 54/1 wydanym przez Komitet Wojskowy (Military Committee). Dokument ten określa, że zadanie zapewnienia bezpieczeństwa w przestrzeni powietrznej NATO w okresie pokoju, kryzysów i wojny zostało powierzone dowódcy PSZ NATO – SACEUR. Zatem z chwilą przyjęcia Polski do NATO zgodnie z artykułem 5 Traktatu Północnoatlantyckiego dowódca PSZ NATO w Europie (SACEUR) przyjął również odpowiedzialność za obronę powietrzną RP. W konsekwencji posiada on uprawnienia dowodzenia operacyjnego podległymi siłami a zintegrowany system obrony powietrznej NATO (NATO Integrated Air Defence Systems – NATINADS) pozwala skutecznie realizować to zadanie.

Budowany od wielu lat w oparciu o wymienione ogólne zasady i ciągle doskonalony Zintegrowany System Obrony Powietrznej NATO (NATINADS) zawiera wszystkie elementy obrony powietrznej i generalnie obejmuje:

1. **System dowodzenia i nadzorowania przestrzeni powietrznej:**
   - ośrodki dowodzenia obroną powietrzną;
   - systemy nadzorowania przestrzeni powietrznej;
   - systemy łączności.
2. **Systemy uzbrojenia obrony powietrznej:**
   - samoloty bojowe;
   - zestawy rakietowe ziemia - powietrze średniego i dalekiego zasięgu;
   - systemy OP bliskiego zasięgu (zestawy rakietowe i artyleryjskie) do bezpośredniej obrony wojsk i obiektów.

Ponadto ze Zintegrowanym Systemem Obrony Powietrznej jest nierozerwalnie związany system poszukiwania i ratownictwa (SAR), szczególnie bojowego poszukiwania i ratownictwa (CSAR) oraz system logistycznego zabezpieczenia.

Naczelny dowódca PSZ NATO w Europie (SACEUR) zwykle deleguje uprawnienia do dowodzenia operacyjnego dowódcom poszczególnych regionów, w przypadku Polski – dowódcy PSZ NATO Regionu Północnego. Zatem SACEUR przydzielone mu przez państwa NATO siły, rozdziela między stosownych dowódców. Sposób użycia tych sił jest opisany w planach operacyjnych i wytycznych strategicznych, zawierających strategiczne cele działań. Dowódca PSZ NATO w Regionie Północnym przydziela sił lądowe, morskie i powietrzne podległym, właściwym dowódcom (Dowódcom Subregionów -JSRC, Dowódcy Komponentu MW Regionu – COMNAVENORTH oraz Dowódcy Komponentu SP Regionu – COMAIRNORTH). Otrzymują oni także delegowane przez niego kompetencje do kierowania lub dowodzenia operacyjnego przydzielonymi siłami. Równolegle do wspólnego planu operacji, dowódcy poszczególnych RSZ opracowują swoje plany operacji, które są stale harmonizowane przez ciągłe współdziałanie. Kompetencje i wytyczne Dowódca Regionu przekazuje w formie dokumentu **„Wskazówki i wytyczne”.**

W tym procesie brany jest pod uwagę fakt, że wojska lądowe oraz MW walczyć będą na obszarach naturalnie rozdzielonych linią brzegową, podczas gdy przestrzeń powietrzna pozostaje niepodzielna. Dlatego też zagadnienia związane z użyciem sił powietrznych w funkcji ofensywnej i defensywnej obejmują całą przestrzeń. W celu

uniknięcia rozdrobnienia sił powietrznych i OP, wszystkie siły i środki oraz systemy o podobnych charakterystykach zasięgu rażenia podporządkowuje się jednemu dowódcy SP, który w porozumieniu z dowódcami innych RSZ będzie je wykorzystywał do walki z SP przeciwnika oraz do wsparcia lądowych i morskich operacji.

Zatem w zakresie wykorzystania sił powietrznych i OP uwzględnia się następujące reguły:

- Jedność dowodzenia, – co oznacza, że Dowódca Regionu przekazuje pełną odpowiedzialność za operacje powietrzne i zintegrowaną OP w regionie odpowiednio: Dowódcy SP lub Dowódcy OP;
- W celu umożliwienia skupienia wysiłku na zadaniach priorytetowych i efektywnego wykorzystania ograniczonych sił powietrznych, ofensywne zwalczanie SP przeciwnika oraz izolowanie rejonu działań muszą być również planowane i kierowane centralnie przez dowódcę SP regionu, a następnie realizowane w sposób zdecentralizowany przez CAOC (Combined Air Operations Centre) i podległe jednostki.
- Jednolitej kontroli przestrzeni powietrznej w całym regionie.

Dlatego też COMAIRNORTH realizuje trzy główne zadania:

1. jest dowódcą sił powietrznych w regionie - Regional Air Commander (RAC) - kieruje ofensywnymi działaniami powietrznymi w regionie;
2. jest dowódcą obrony powietrznej regionu - Regional Air Defence Commander (RADC);
3. jest odpowiedzialny za kontrolę przestrzeni powietrznej w regionie - Reginal Airspace Control Authority (RACA).

COMAIRNORTH planuje i koordynuje działania lotnictwa w całym regionie w czasie kryzysu lub wojny. Z codziennego cyklu dowodzenia i kierowania PSP wynikają następujące główne rozkazy: Powietrzna Dyrektywa Operacyjna - Air Operations Directive (AOD) i Rozkaz Kontroli Przestrzeni Powietrznej - Airspace Control Order.

Jako wspólny (połączony – joint commander) Dowódca Regionu koordynuje działania sił lądowych, morskich i powietrznych. W stosunku do sił powietrznych dokonuje on podziału wysiłku: jaka część sił (mocy) musi być użyta do zwalczania strategicznych lub innych ważnych celów, jaką część dowódca lotniczy użyje do walki z SP przeciwnika oraz jaka część wysiłku będzie przydzielona do wsparcia sił lądowych i morskich. Ten proces nosi w NATO nazwę **APPORTIONMENT** – podział wysiłku. Może być on dokonany albo przez określenie priorytetów albo przez procentowy podział sił do wykonania poszczególnych zadań. Propozycję podziału wysiłku SP wypracowuje COMAIRNORTH uwzględniając cele określone przez Dowódcę Regionu oraz wyniki konsultacji z dowódcami komponentów innych RSZ oraz podległych mu CAOC-ów (Combined Air Operations Centre).

Tak wypracowaną propozycję podziału wysiłku SP COMAIRNORTH przedstawia Dowódcy Regionu, który po konsultacjach z zainteresowanymi dowódcami zatwierdza ją. Jest to podstawą dalszego planowania działań SP.

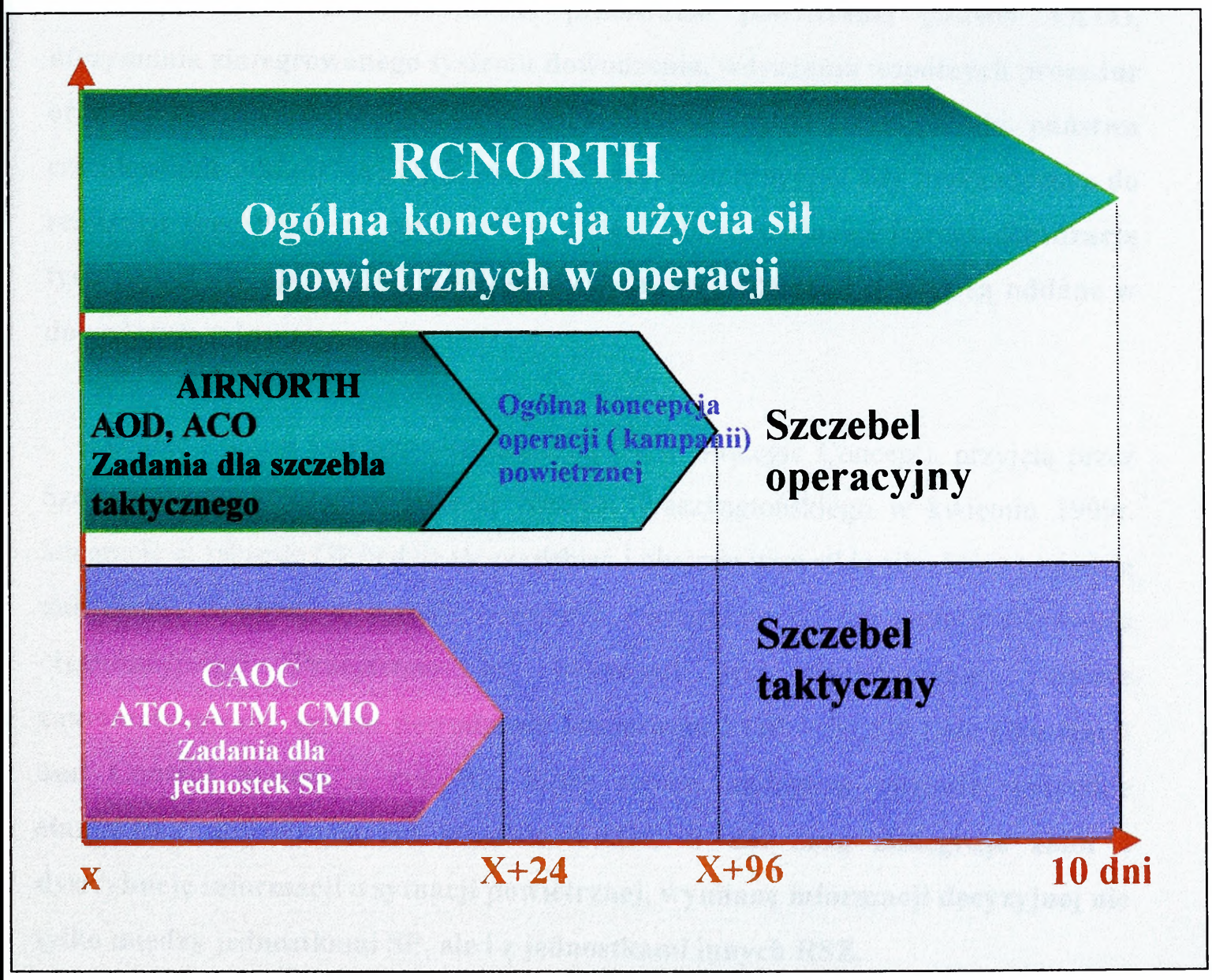
Szczegółowe planowanie użycia sił i środków lotnictwa planowane jest w CAOC i obejmuje :

- liczbę i typ samolotów;
- warianty uzbrojenia;
- czas przybycia nad obiekty uderzeń i sposób ich realizacji (oczekiwany rezultat działań);
- siły zabezpieczające działania ofensywne.

Dane te przekazywane są poszczególnym skrzydłom i eskadrom lotniczym w Rozkazie Operacyjnym dla lotnictwa - ATO (Air Task Order).

Działania obrony powietrznej są planowane również w CAOC i przekazywane wykonawcom w rozkazie OPTASK AAW (OPTASK Anti Air Warfare), który zawiera np. dane dotyczące sektorów działania systemów rakiet przeciwlotniczych (surface-to air Missile zones), rejonów odpowiedzialności lotnictwa myśliwskiego (Fighter Areas Of Responsibility - FAOR) lub stref dyżurowania powietrznych systemów wczesnego ostrzegania (Airborne Early Warning Orbits - AEW Orbits). Zatem CAOC spełnia szczególną rolę w Zintegrowanym Systemie OP NATO – jest

ostatnim międzynarodowym organem dowodzenia w natowskim łańcuchu dowodzenia – jest więc swoistym „interface" między system dowodzenia NATO a narodowymi elementami wydzielonymi do NATINADS. Dokonuje on transformacji zamiaru i podziału wysiłku wypracowanego przez COMAIRNORTH w szczegółowe zadania (misje) dla poszczególnych, przydzielonych jednostek. Zasięg czasowy realizowanych zadań planistycznych na poszczególnych szczeblach dowodzenia obrazuje rys. 8.

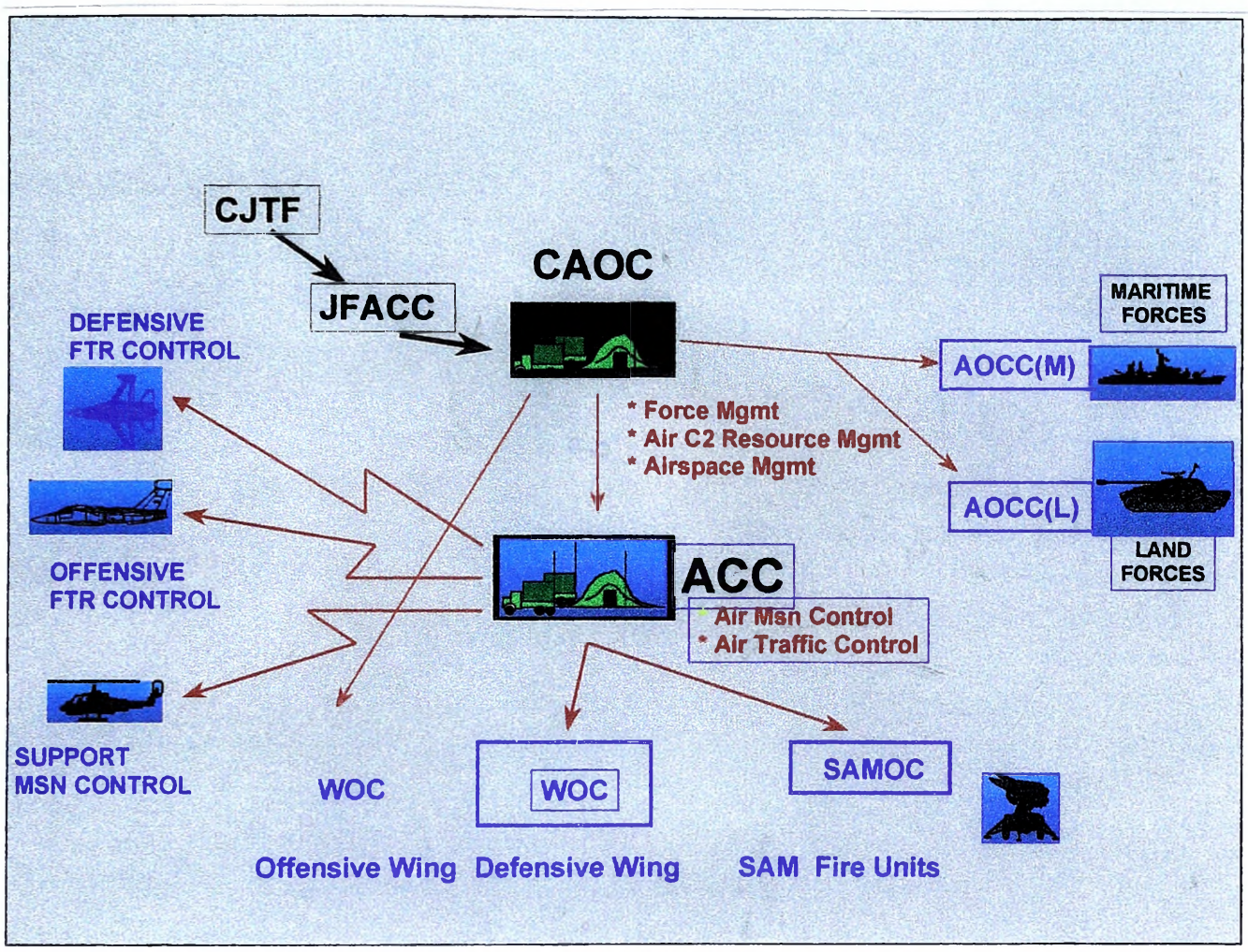
Rys. 8. Okresy planowania działań bojowych na poszczególnych szczeblach dowodzenia siłami powietrznymi NATO w Regionie Północnym

W tym kontekście, istota integracji w zakresie wspólnej OP polega na wydzieleniu przez państwa członkowskie niezbędnych sił, przekazaniu ich pod dowodzenie operacyjne SACEUR oraz powierzenie mu uprawnień do realizacji obrony powietrznej wszystkich państw NATO. Przejrzysty podział kompetencji zapewnia jedność dowodzenia, w szczególności eliminuje wpływ czynników narodowych w trakcie kierowania operacjami powietrznymi. Narodowe uwarunkowania i zastrzeżenia uwzględniane są w procesie planowania operacji. **W celu zapewnienia nienaruszalności przestrzeni powietrznej państw NATO, utrzymania zintegrowanego systemu dowodzenia, wdrażania wspólnych procedur oraz prowadzenia wspólnych ćwiczeń i treningów, już w czasie pokoju, państwa członkowskie oddają SACEUR pod dowodzenie operacyjne siły przeznaczone do realizacji specyficznych zadań OP w charakterze Command Forces. Realizacją tych zadań kierują CAOC, którym siły dyżurne Command Forces są oddane w dowodzenie taktyczne.**

Zgodnie z nową koncepcją strategiczną (New Strategic Concept), przyjętą przez Szefów Państw i Rządów podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999r. integracja w zakresie OP będzie się pogłębiać i obejmie wszystkie siły, które posiadają możliwości działania w trzecim wymiarze, niezależnie od ich podporządkowania organizacyjnego. **Przejawem tej koncepcji jest projektowany obecnie zautomatyzowany system dowodzenia lotnictwem i OP – ACCS (Air Command and Control System – rys. 9.), który swoim zasięgiem obejmie wszystkie stanowiska dowodzenia od szczebla CAOC w dół oraz zintegruje zbiór i dystrybucję informacji o sytuacji powietrznej, wymianę informacji decyzyjnej nie tylko między jednostkami SP, ale i z jednostkami innych RSZ.**

W ramach Zintegrowanej OP NATO (NATINADS) uprawnienia organów narodowych sprowadzają się głównie do:

1. **Przygotowania i wydzielania w dowodzenie operacyjne SACEUR, w ścisłej z nim współpracy, jednostek lotnictwa i OP wraz z niezbędną infrastrukturą.**

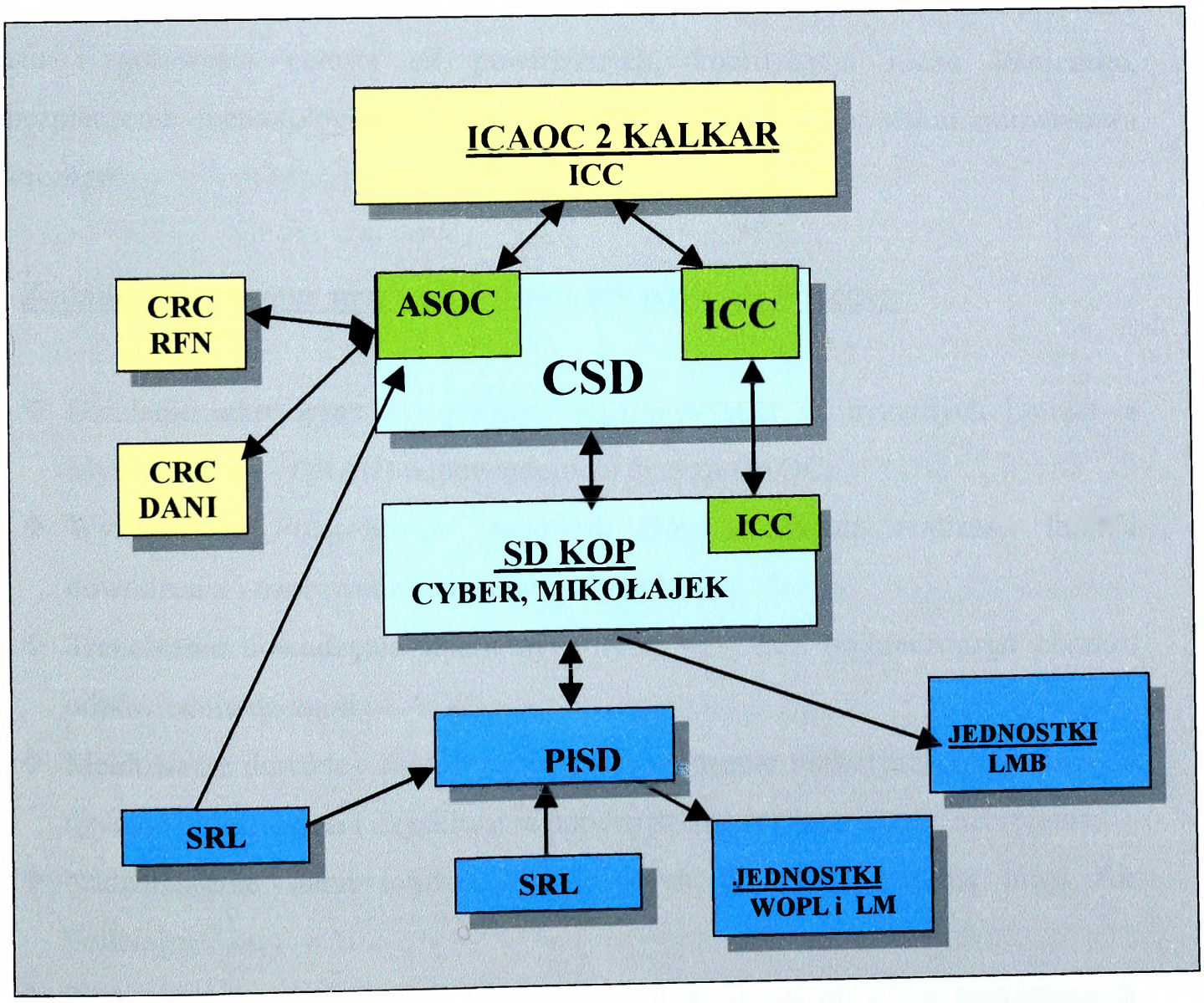
Rys. 9. Architektura systemu ACCS

2. **Określenie wielkości, struktury i wyposażenia tych sił pozostaje w kompetencji narodowych organów dowodzenia.**
3. **Przygotowania i wydzielania, zgodnie z rekomendacją Dowódcy PSZ Regionu, organicznych jednostek OPL Wojsk Lądowych lub Marynarki Wojennej, które już w czasie pokoju mogą być rozwinięte i włączone w NATINADS.**
4. **Logistycznego zabezpieczania tych wydzielonych jednostek.**
5. **Administrowania i sprawowania dyscyplinarnego nadzoru nad personelem wydzielonym do międzynarodowych dowództw i sztabów.**
6. **Zapewniania obrony i ochrony międzynarodowych obiektów i instalacji, położonych na obszarze danego państwa.**
7. **Realizowania właściwych funkcji narodowych, np.: bezpieczeństwa wewnętrznego, ostrzegania i powiadamiania OC, ratownictwa lotniczego oraz**

innych wynikających z narodowych zobowiązań. W szczególnych wypadkach, jeżeli realizacja zadań narodowych wymaga użycia jednostek lotnictwa i OP wydzielonych do NATO Command Forces, mogą one być wycofane z tych sił zgodnie z procedurami zawartymi w MC 57/3 i C-M(55)82.

8. Planowania rozwoju narodowych SP, systemu dowodzenia i łączności z uwzględnieniem koncepcji rozwoju NATINADS.

Z tego wynika, że decydujący wpływ na sposób użycia wydzielonych do NATIADS narodowych sił lotnictwa i OP mają organy dowodzenia NATO, które uwzględniają oczywiście wszystkie wcześniej zgłoszone zastrzeżenia narodowe. W przypadku Polski „łańcuch dowodzenia lotnictwem i OP" przedstawia rys. 10.

Rys. 10. Planowane włączenie systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP do NATINADS - etap 1.

Stanowiska dowodzenia WLOP, na dzień dzisiejszy, realizują następujące funkcje i zadania:

Centralne Stanowisko Dowodzenia.

Centralne Stanowisko Dowodzenia jest częścią natowskiego systemu obserwacji i kontroli przestrzeni powietrznej (AIR SURVEILLANCE AND CONTROL SYSTEM – ASACS) z dodatkowymi narodowymi funkcjami.

Funkcje natowskie to obserwacja i nadzorowania przestrzeni powietrznej, identyfikacja obiektów powietrznych, tworzenie i rozpowszechnianie zobrazowania sytuacji powietrznej (RAP), nadzorowanie stanu i gotowości sił dyżurnych LM - QRA(I). ICAOC 2 Kalkar ma w stosunku do CSD uprawnienia kierowania taktycznego (TACON).

Funkcje narodowe to działanie jako część narodowego systemu OP, nadzorowanie stanu i gotowości całości sił powietrznych, koordynacja ruchu lotniczego, zabezpieczenie meteorologiczne oraz kierowanie działaniami systemu ratownictwa lotniczego.

Zadania realizowane przez CSD w ramach misji Air Policing:

- Działanie jako organ zarządzający alarmowy start sił dyżurnych Lotnictwa Myśliwskiego – QRA(I) odpowiednio do decyzji CAOC;
- Wyznaczanie Połączonych Stanowisk Dowodzenia do realizacji funkcji dowodzenia i naprowadzania dyżurnych sił LM;
- Trenowanie dowodzenia siłami dyżurnymi wewnątrz wyznaczonego obszaru odpowiednio do zgody CAOC;
- Meldowanie dowódcy WLOP (upoważnionej osobie funkcyjnej) o alarmowym użyciu sił dyżurnych i uzyskiwanie potwierdzenia rozkazu użycia uzbrojenia;
- Nadzorowanie stanu lotnisk wyznaczonych do zabezpieczania misji Air Policing;
- Realizacja wykrywania i śledzenia oraz identyfikacji obiektów powietrznych wewnątrz wyznaczonego obszaru oraz dystrybucja zintegrowanego zobrazowania sytuacji powietrznej do upoważnionych odbiorców;

- ❖ Ocenianie sytuacji powietrznej wewnątrz wyznaczonego obszaru i przedstawianie ICAOC 2 propozycji w zakresie przeciwdziałania naruszeniom obszaru powietrznego;
- ❖ Meldowanie do ICAOC 2 o ważnych zdarzeniach mających wpływ na stan i możliwości bojowe sił dyżurnych;
- ❖ Deklarowanie stanu zagrożenia naruszeniem wyznaczonego obszaru powietrznego;
- ❖ Ostrzeganie jednostek wojskowych systemu OP o możliwości zakłócania ich środków podczas ćwiczeń z użyciem zakłóceń radioelektronicznych;
- ❖ Utrzymywanie w stałej sprawności linii sprzęgających elementy zautomatyzowanego systemu dowodzenia;
- ❖ Zestawianie sformalizowanych meldunków o stanie, gotowości bojowej, działalności i rezultatach działań dyżurnych sił lotnictwa.

Stanowisko Dowodzenia Korpusów OP

W ramach misji Air Policing SD KOP realizuje następujące zadania:

- Przekazuje do PłSD rozkazy na alarmowe użycie dyżurnych sił LM;
- Zestawia i przekazuje do CSD sformalizowane meldunki o stanie, gotowości bojowej, działalności i rezultatach działań dyżurnych sił lotnictwa;
- Nadzoruje stan systemów uzbrojenia i lotnisk wyznaczonych do zabezpieczania misji Air Policing;
- Nadzoruje działania związane z realizacją misji Air Policing wewnątrz wyznaczonego obszaru.

Połączone Stanowiska Dowodzenia

W ramach misji Air Policing Połączone Stanowisko Dowodzenia (PłSD) realizuje następujące zadania:

- Realizuje dowodzenie i naprowadzanie dyżurnych lotnictwa wewnątrz strefy odpowiedzialności;

- Składa meldunki o przebiegu i rezultatach misji do SD KOP;
- Nadzoruje stan lotniska bazowania sił dyżurnych i systemów uzbrojenia.

W cel realizacji powyższych zadań niezbędnym było zapewnić:

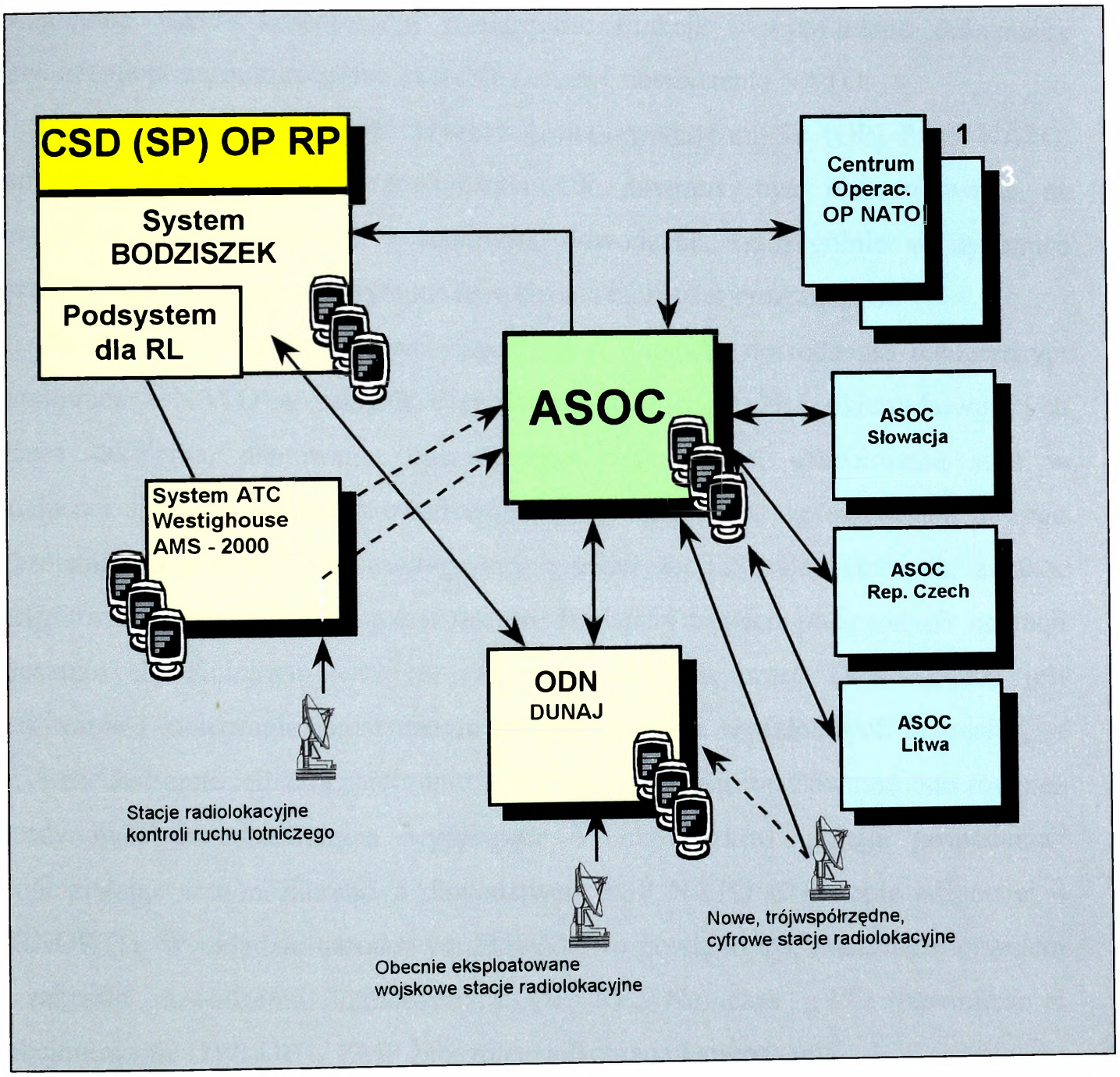
1. Przekazywanie informacji o sytuacji powietrznej (z wydzielonych stacji radiolokacyjnych);
2. Wymiana sformalizowanych dokumentów dowodzenia;
3. Szkolenie i przygotowanie wydzielonych osób funkcyjnych stanowisk dowodzenia lotnictwem i OP RP do pracy w ramach NATIADS.

Jedynym urządzeniem umożliwiającym w pierwszym etapie wymianę informacji o sytuacji powietrznej (RAP) z SD OP NATO jest rozwinięty na CSD DWLOP system ASOC - rys. 11.- (tylko RAP w standardzie LINK 1), który rozpoczął pracę operacyjną już z pierwszym dniem akcesji. Jednak w tym zakresie występują następujące uwarunkowania:

- ASOC jest realizowany w ramach współpracy regionalnej państw Europy Środkowej i Wschodniej przy udziale USA i jest wdrażany na podstawie dwustronnych umów zainteresowanych państw z USA, a przeznaczony jest do zarządzania przestrzenią powietrzną (w czasie pokoju i początkowym okresie kryzysu). Współpraca ta obejmuje również kraje nie wchodzące do NATO, dlatego aby realizować wymianę informacji o sytuacji powietrznej w ramach NATINADS strona polska zobowiązała się do wstrzymania się z współpracą z państwami, które nie są w NATO do czasu stworzenia technicznych zabezpieczeń i akceptacji przez NATO przyjętych rozwiązań.

- W systemie ASOC, jest przetwarzana i przekazywana informacja o sytuacji powietrznej tylko z wydzielonych stacji radiolokacyjnych (SRL) bez możliwości wykorzystania informacji z innych posiadanych przez WLOP SRL, a włączanych do pracy (na loty lub w WSGB). W tej sytuacji na CSD DWLOP funkcjonują dwa

niezależne zobrazowania sytuacji powietrznej: na miejscach pracy ASOC i dotychczasowego systemu (ze wszystkich posiadanych źródeł).

Rys. 11. Otoczenie systemu ASOC

Zgodnie z propozycją SHAPE, sformalizowane dokumenty dowodzenia (rozkazy meldunki o GB i realizacji zadań) są wymieniane za pomocą elementów systemu ICC

(wstępny system wspomagania pracy CAOC - Initial CAOC Capability), które są rozmieszczone na CSD DWLOP i SD korpusów OP.

Dlatego też, przygotowana koncepcja systemu dowodzenia lotnictwem i OP RP uwzględnia zakres kompetencji, realizowane funkcje i wytwarzane dokumenty dowodzenia przez poszczególne szczeble i organy dowodzenia NATO.

Biorąc pod uwagę wnioski płynące z analizy systemu SP (OP) PR i NATO, zmiany polskiego systemu dowodzenia OP powinny być ukierunkowane na zmniejszenie liczby szczebli i stanowisk dowodzenia (szczególnie w dynamice działań) oraz zintegrowanie systemu dowodzenia łączności i rozpoznania.

Dowództwo SP powinno być zasadniczym organem dowodzenia realizującym współpracę z NATO w zakresie długofalowych przedsięwzięć ukierunkowujących proces szkolenia, planowania operacyjnego wyposażenia, uzupełniania strat w ludziach i sprzęcie podczas prowadzenia działań zbrojnych, wprowadzania nowego uzbrojenia, rozbudowy infrastruktury oraz standaryzacji Sił Powietrznych, a także przygotowania wydzielanych jednostek do działań w ramach połączonych operacji sojuszniczych. Kolejnym ważnym zadaniem stojącym przed Dowództwem jest planowanie i kierowanie logistycznym zabezpieczeniem wydzielanych jednostek, w tym wszechstronne ich zabezpieczanie w rejonach rozwinięcia. Powinno ono również koordynować przedsięwzięcia wynikające z obowiązków „kraju gospodarza" współdziałając w tym zakresie z dowództwem PSP NATO w Europie północnej – AIRNORTH. W układzie narodowym Dowództwo powinno być naczelnym organem w zakresie dowodzenia lotnictwem i OP RP. Na czas „W" rozwinięcie i funkcjonowanie DWLOP w ZMP zabezpiecza Brygada Dowodzenia.

Centrum Operacji Powietrznych RP (powstałe na bazie CSD WLOP) powinno być zasadniczym organem wykonawczym w zakresie kierowania OP RP w układzie narodowym. W układzie koalicyjnym może stanowić bazę do rozwinięcia Centrum Połączonych Operacji Powietrznych – (Combined Air operations Center). Zadania będzie otrzymywać z AIRNORTH, w składzie, którego będzie pracowała stała GO z DWLOP.

Ośrodki Dowodzenia i Naprowadzania będą zasadniczymi organami wykonawczymi w zakresie realizacji zadań wykrywania i kierowania systemami uzbrojenia, czyli realizować będą zadania podobne do CRC.

Centrum Operacji Powietrznych RP oraz Ośrodki Dowodzenia i Naprowadzania będą miały charakter operacyjny (bez organicznie podległych jednostek) oraz będą miał przygotowane miejsca pracy dla oficerów z NATO.

Natomiast Dowództwo Korpusu OP czasu „P", powinno realizować zadania szkoleniowe, administracyjne i zabezpieczające w stosunku do podległych organizacyjnie jednostek oraz przygotowywać je do działań w systemie OP. Na czas „W" przekaże swoje jednostki właściwym ODN, w operacyjne podporządkowanie (zgodnie z otrzymanymi rozkazami) i będzie realizować zadania związane z uzupełnianiem i odtwarzaniem ich GB oraz zabezpieczeniem działań wszystkich jednostek OP rozwiniętych w rejonie odpowiedzialności.

Należy przyjąć, że okres osiągania docelowej struktury dowodzenia OP RP będzie trwał przez kilkanaście lat. W wyniku intensywnych rozmów specjalistów DWLOP z przedstawicielami SHAPE i wyspecjalizowanych agencji NATO, w zakresie wypracowania szczegółowych rozwiązań organizacyjno - technicznej integracji systemu OP RP z NATINADS wydzielone zostały następujące trzy etapy tego procesu: do czasu akcesji; okres przejściowy; rozpoczęcie procesu wdrażania elementów systemu ACCS.

Pierwszy etap obejmuje trzy zasadnicze grupy zadań.

Po pierwsze - przekazywanie informacji o sytuacji powietrznej, odbywać się będzie z wydzielonych stacji radiolokacyjnych. Ocenia się jednak, że jedynym urządzeniem, umożliwiającym w pierwszym etapie wymianę informacji o sytuacji powietrznej (RAP w standardzie LILAK 1) z SD OP NATO, będzie rozwijany ASOC, który jest przeznaczony do zarządzania przestrzenią powietrzną w czasie pokoju i początkowym okresie kryzysu w ramach współpracy regionalnej). Należy jednak mieć na uwadze, że w tym zakresie występują pewne uwarunkowania, gdyż program „ASOC" jest realizowany w ramach współpracy regionalnej państw Europy Środkowej i Wschodniej, przy udziale USA i jest wdrażany na podstawie dwustronnych umów zainteresowanych państw z USA. System ten jest przeznaczony

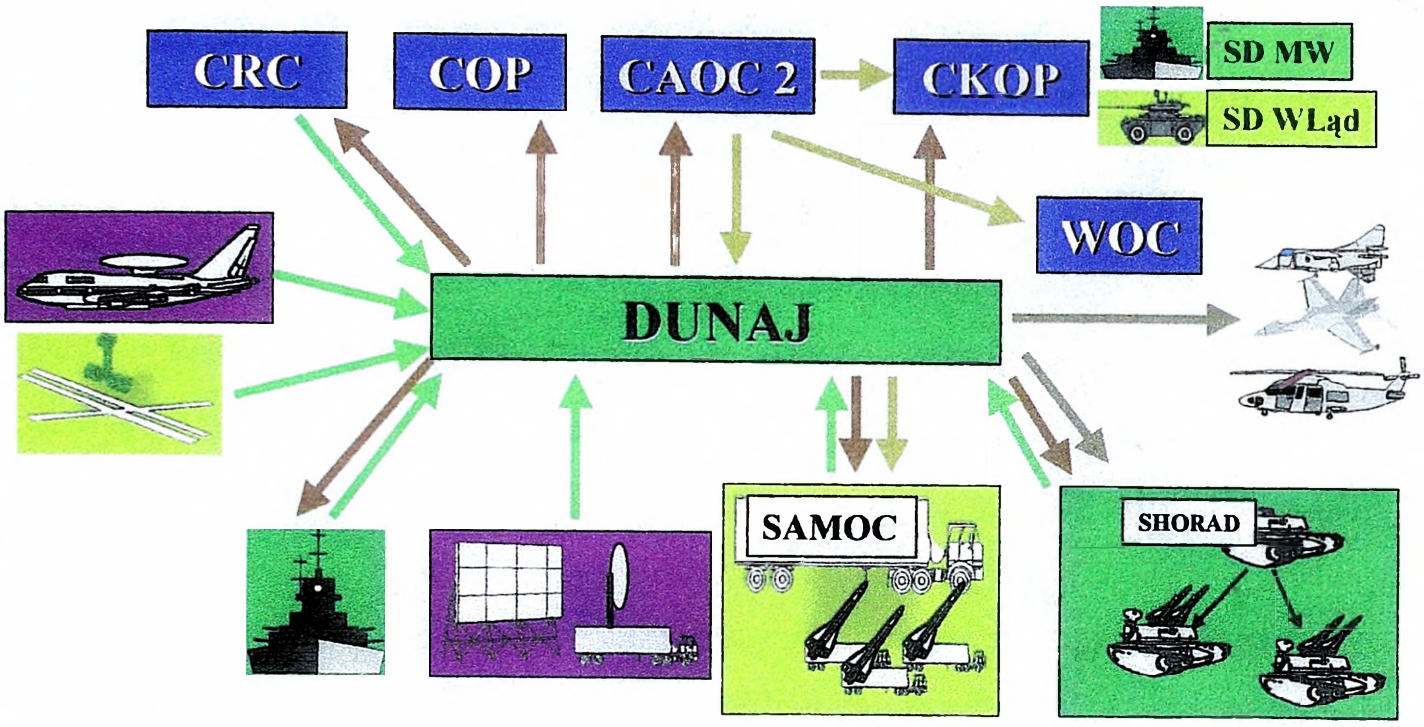
do zarządzania przestrzenią powietrzną (w czasie pokoju i początkowym okresie kryzysu), w ramach współpracy regionalnej, obejmującej również kraje nie wchodzące do NATO. Dlatego, aby realizować wymianę informacji o sytuacji powietrznej w ramach NATINADS, muszą być spełnione określone warunki, między innymi – realizacja technicznych zabezpieczeń i akceptacja przez NATO przyjętych rozwiązań. Po zakończeniu programu ASOC, informacja o sytuacji powietrznej będzie przekazywana tylko z wydzielonych SRL. W tej sytuacji na CSD SP występują dwa niezależne zobrazowania sytuacji powietrznej: na miejscach pracy ASOC i dotychczasowego systemu (ze wszystkich posiadanych źródeł);

Po drugie, wymiana sformalizowanych dokumentów dowodzenia (rozkazy, meldunki o GB i realizacji zadań), które zgodnie z propozycją SHAPE, będą wymieniane za pomocą elementów systemu ICC (wstępny system wspomagania pracy CAOC - Initial CAOC Capability), rozmieszczone na CSD DWLOP i SD KOP. Urządzenia te zostały dostarczone przez NC3A, na zasadzie wypożyczenia.

Po trzecie, powinna zostać zapewniona łączność, foniczna między zasadniczymi osobami funkcyjnymi. Utajniona sieć łączności NATO, przeznaczona dla zasadniczych osób funkcyjnych SP (WLOP), będzie realizowana i finansowana przez NATO, zgodnie z pakietem możliwości CP 5A0039 (projekt 5HQ0605 dla SP - WLOP). Zapewniać będzie zarówno łączność foniczną jak i transmisję danych w tym i pocztę elektroniczną. Dalszą dystrybucję uzyskanych tą drogą informacji zapewnić musi strona polska, ale eksploatowane polskie systemy "STORCZYK" i "UD-90" nie spełniają wymagań NATO.

W etapie drugim, planuje się rozwiązać następujące problemy: utworzenia jednolitego obrazu sytuacji powietrznej na CSD SP (docelowo COP RP- odpowiednik CAOC); zapewnienie wspomagania planowania misji w COP RP- CAOC; skrócenie i zautomatyzowanie drogi przekazywania dokumentów dowodzenia do /od jednostek.

W tym celu ocenia się, że należy kontynuować prace (B+R), ze szczególnym uwzględnieniem sytemu DUNAJ, który powinien być w pełni dostosowany do potrzeb NATINADS. Weryfikacja projektowanych modułów powinna być uzgodniona z agencją NATO ds. wdrażania zautomatyzowanych systemów dowodzenia NC3A - rys.12.

Rys.12. System dowodzenia lotnictwem i OP w Polsce do czasu wdrożenia ACCS

Zapoczątkowane prace (B+R) w tematach „Mobilne SD", „SAM Operation Center - SAMOC" - wspomaganie kierowania ogniem jednostek, WOPL i „Wing Operation Center –WOC" - wspomaganie dowodzenia jednostkami lotniczymi, powinno być realizowane w systemie narodowym, ale również zgodnie z natowskimi wymaganiami.

W ostatnim etapie ocenia się, że należałoby przystąpić do programu ACCS. Należy jednak zdawać sobie z tego sprawę, że pierwsze elementy tego systemu mogą być dostarczane do Polski po 2010 - 2012 roku, ponieważ w pierwszej kolejności, w elementy nowego systemu będą wyposażone "stare" państwa członkowskie NATO. W

tej sytuacji celowym będzie realizować prace B+R, gdyż obecnie eksploatowane ZtSD nie są niestety kompatybilne z systemami zintegrowanego systemu OP NATO (do czasu wdrożenia w Polsce elementów systemu ACCS).

Ocenia się, że na wyżej przedstawiony proces integracji z systemem OP NATO, składają się również problemy natury politycznej i prawnej, które wykraczają poza kompetencje dowództwa SP (WLOP). Bardzo ważną sprawą było opracowanie aktów prawnych, regulujących funkcjonowanie SZ RP w NATO z uwzględnieniem zasad ich użycia, w kontekście podziału kompetencji i odpowiedzialności, między narodowymi i natowskimi organami dowodzenia zarówno na czas pokoju i wojny. Jest to szczególnie ważne w odniesieniu do SP, gdyż z chwilą przyjęcia Polski do NATO, odpowiedzialność za obronę powietrzną RP przejął dowódca PSZ NATO w Europie, a wydzielone elementy SP (WLOP) muszą funkcjonować w zintegrowanej OP NATO.

Innym ważnym przedsięwzięciem dla SP byłoby utworzenie CAOC w Polsce. W Zintegrowanej OP NATO, Centrum Połączonych Operacji Powietrznych (CAOC) spełnia szczególną rolę - jest sprzęgaczem między systemem dowodzenia NATO, a jednostkami narodowymi. Polityczno militarne aspekty wskazują na konieczność dążeń do utworzenie CAOC w Polsce, ponieważ zapewni to dodatni wpływ na narodową OP oraz przyniesie wiele innych korzyści, np. umożliwi: obniżenie kosztów włączenia systemu OP RP w Zintegrowany System OP NATO, głównie przez rezygnację z równoległego utrzymywania typowo narodowych organów dowodzenia; rozłożenie w czasie kosztów dostosowywania systemu OP RP do standardów NATO poprzez etapowe realizowanie zadań, wykorzystując istniejącą infrastrukturę (szczególnie łączności); wykorzystanie, w znacznym stopniu, efektów rozpoczętych dużo wcześniej prac B+R, na które już zostały wydatkowane duże środki finansowe.

Z dotychczasowych badań i doświadczeń wynika, że (docelowy) system dowodzenia SP RP powinien być elementem zintegrowanego systemu SP (OP) NATO (docelowego systemu dowodzenia ACCS – obejmującego cały obszar NATO w Europie). Powinien to być system o charakterze typowo sojuszniczym, umożliwiający dowodzenie dowolnymi zgrupowaniami bojowymi, o składzie międzynarodowym oraz dowodzenie lotnictwem i obroną powietrzną w układzie narodowym. Ponadto, miałby on zapewnić dowodzenie wszystkimi działaniami powietrznymi, w ramach

europejskich teatrów działań wojennych oraz zapewnić możliwości współdziałania SP z innymi rodzajami sił zbrojnych, w ramach operacji połączonych – Joint / Commbined Operations. Zakłada się, że system rozpoznania będzie zintegrowany i ściśle powiązany (organizacyjnie i funkcjonalnie) z systemem dowodzenia. W procesie dowodzenia ma być zapewniony stały dopływ informacji o aktualnej sytuacji do wszystkich szczebli dowodzenia.

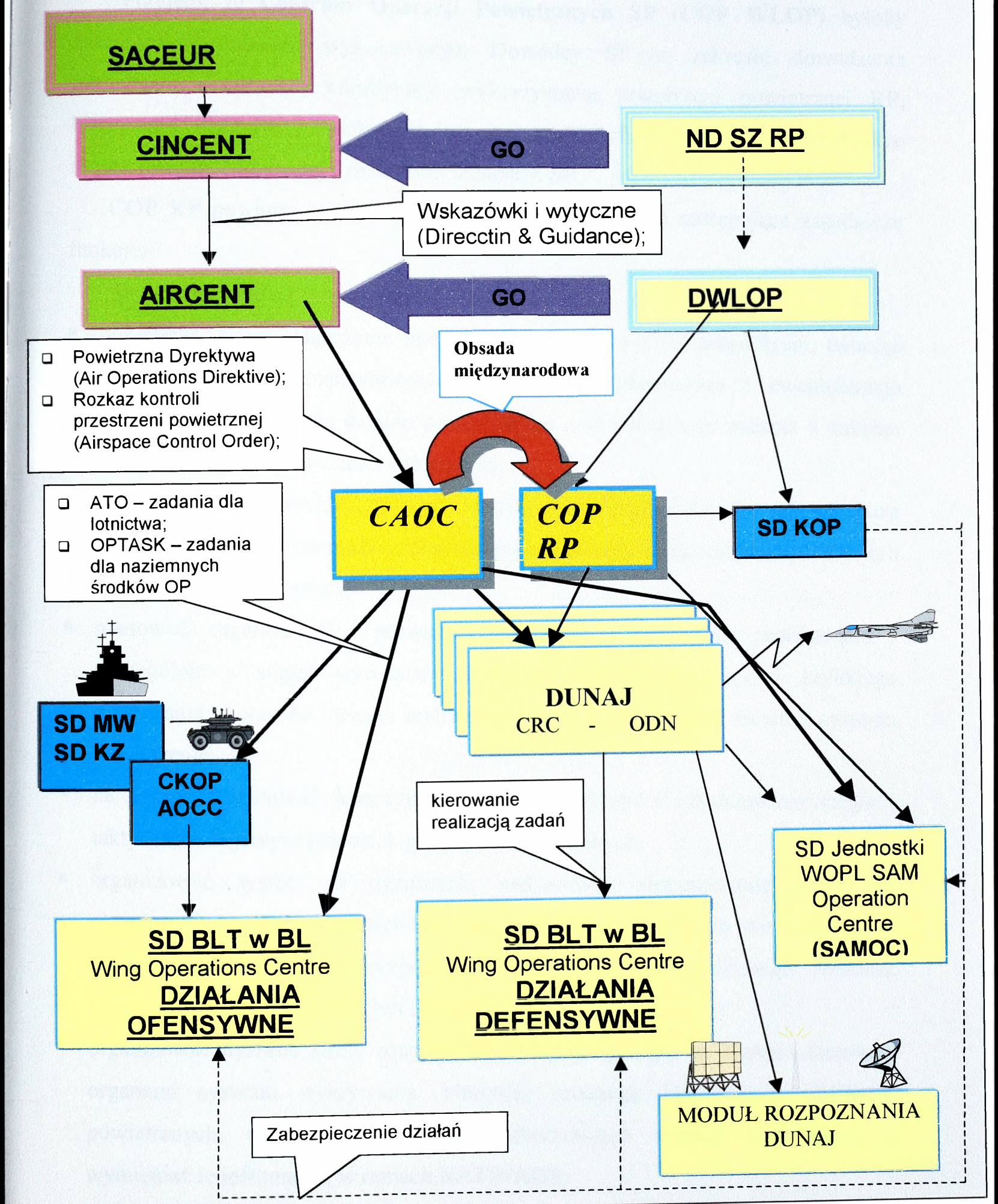
Zgodnie z koncepcją docelowego systemu dowodzenia SP (OP) RP naczelny dowódcą SZ RP, będzie ściśle współdziałać z CINNORTH, w związku z tym to właśnie on powinien ustalać zasady organizacji i funkcjonowania oraz zadania SP (OP) RP w sferze narodowej.

Dowódca SP (WLOP) będzie realizował zadania, postawione przez naczelnego dowódcę w zakresie szkolenia, organizacji i funkcjonowania systemu OP RP oraz dowodził w ramach obrony powietrznej wszystkimi posiadanymi siłami i środkami OP. Swoje stanowisko powinien rozwijać przy SD ND, na bazie środków podległej mu brygady dowodzenia. Podobnie jak COMAIRNORTH w systemie OP NATO, dowódca WLOP (SP) w systemie narodowym, powinien realizować trzy główne funkcje:

- być dowódcą sił powietrznych w regionie - { w NATO Regional Air Commander (RAC)} – kierować siłami ofensywnymi w działaniami powietrznych;
- być dowódcą obrony powietrznej regionu - { w NATO Regional Air Defence Commander (RADC)};
- być odpowiedzialny za kontrolę przestrzeni powietrznej w regionie - {w NATO Reginal Airspace Control Authority (RACA) }.

Ocenia się, że **Dowódca SP (WLOP) zadania swoje powinien realizować wykorzystując trójszczeblowy, a w dynamice walki dwuszczeblowy system dowodzenia składający się z (rys. 13):**

- COP RP spełniającego rolę CAOC w systemie koalicyjnym – szczebel operacyjny;
- dwóch SD KOP (SD rejonu OP i logistycznego szczebel operacyjno-taktyczny;
- docelowo czterech SD sektorów OP - Ośrodków Dowodzenia i Naprowadzania (ODN) - spełniających rolę CRC - szczebel taktyczny.

- Dowodzenie w systemie NATO
- Dowodzenie w systemie narodowym
- Zabezpieczenie działań

Rys.13. Struktura systemu OP

Przyjęto, że **Centrum Operacji Powietrznych SP (COP WLOP)** byłoby zasadniczym organem wykonawczym Dowódcy SP w zakresie dowodzenia lotnictwem i OP RP, koordynacji wykorzystania przestrzeni powietrznej RP, kierowania i nadzorowania szkolenia jednostek lotniczych, rakietowych i WRt, a także monitorowania codziennej działalności jednostek SP.

COP RP powinno być w stanie efektywnie realizować następujące zasadnicze funkcje:

W czasie pokoju (funkcje narodowe):

- dokonywać oceny zagrożenia integralności obszaru powietrznego kraju, tworząc zbiory informacji rozpoznawczych dla potrzeb planowania i ewentualnego przyszłego prowadzenia działań powietrznych oraz realizować zadania z zakresu powszechnego alarmowania i ostrzegania;
- wydzielać siły natychmiastowego i szybkiego reagowania do działań poza obszarem kraju, w ramach wielonarodowościowych, połączonych operacji lub operacji innych niż wojna;
- planować, organizować i prowadzić ćwiczenia z podległymi jednostkami - szczególnie z siłami wydzielanymi do sił natychmiastowego i szybkiego reagowania – oraz na bieżąco realizować realne i symulowane treningi systemu dowodzenie;
- na bieżąco nadzorować i koordynować oraz uczestniczyć w szkoleniu taktycznym i taktyczno – bojowym jednostek głównych sił obronnych;
- organizować system sił dyżurnych, nadzorować utrzymywanie przez nie określonych stanów gotowości bojowej oraz kierować akcjami Air Policing w obszarze powietrznym Rzeczpospolitej w ramach Zintegrowanego Systemu Obrony Powietrznej NATO (NATINADS);
- organizować dyżurne strefy rozpoznania radiolokacyjnego, na bieżąco kierować organami systemu wykrywania, kierować procesem identyfikacji obiektów powietrznych, tworzyć zintegrowane zobrazowania sytuacji powietrznej i wymieniać te informacje, w ramach NATINADS;
- kierować akcjami poszukiwania i ratownictwa lotniczego w obszarze powietrznym kraju;

- monitorować sytuację meteorologiczną, ekologiczną i skażeń oraz brać udział w prognozowaniu rozwoju zagrożenia skutkami katastrof przemysłowych, związanych z wydzielaniem się trujących związków chemicznych, radioaktywnych itp.;
- nadzorować bieżącą działalności wojsk, sporządzać doraźne i okresowe meldunki i sprawozdania w ramach obowiązków dyżurnej służby operacyjnej SZ, utrzymywać system alarmowania w stałej sprawności do uruchamiania procesu osiągania wyższych stanów gotowości bojowej oraz procesu mobilizacyjnego rozwinięcia wojsk;
- organizować oraz sprawować nadzór nad bezawaryjnym funkcjonowaniem systemu łączności.

W czasie kryzysu COP RP miałoby: śledzić rozwój sytuacji, brać udział w działaniach przeciwkryzysowych, przygotowując plany do przyjęcia i rozlokowania sił sojuszniczych, sporządzać plan kryzysowy i wprowadzać go w życie, nadzorować utrzymywanie w odpowiednich stanach gotowości bojowej podległe siły oraz sporządzać plany wydzielania sił do udziału w wielonarodowych operacjach, poza terytorium kraju.

W czasie wojny COP - CAOC miałoby nadzorować realizację planu operacji i przedsięwzięć otrzymanych w dyrektywie operacyjnej (AOD).

Do głównych zadań w czasie działań bojowych należałoby zaliczyć:

- prowadzenie stałej obserwacji i analizy sytuacji powietrznej;
- wypracowanie i stawianie zadań podległym siłom lotnictwa taktycznego w zakresie działań ofensywnych;
- wypracowanie i stawianie zadań podległym siłom obrony powietrznej w zakresie działań defensywnych;
- koordynację działań wsparcia i zabezpieczenia sił powietrznych na obszarze odpowiedzialności;
- prowadzenie oceny rezultatów działań bojowych;
- planowanie i organizowanie wykorzystania sił i środków obrony powietrznej na obszarze odpowiedzialności;

- planowanie i organizowanie kontroli przestrzeni powietrznej.

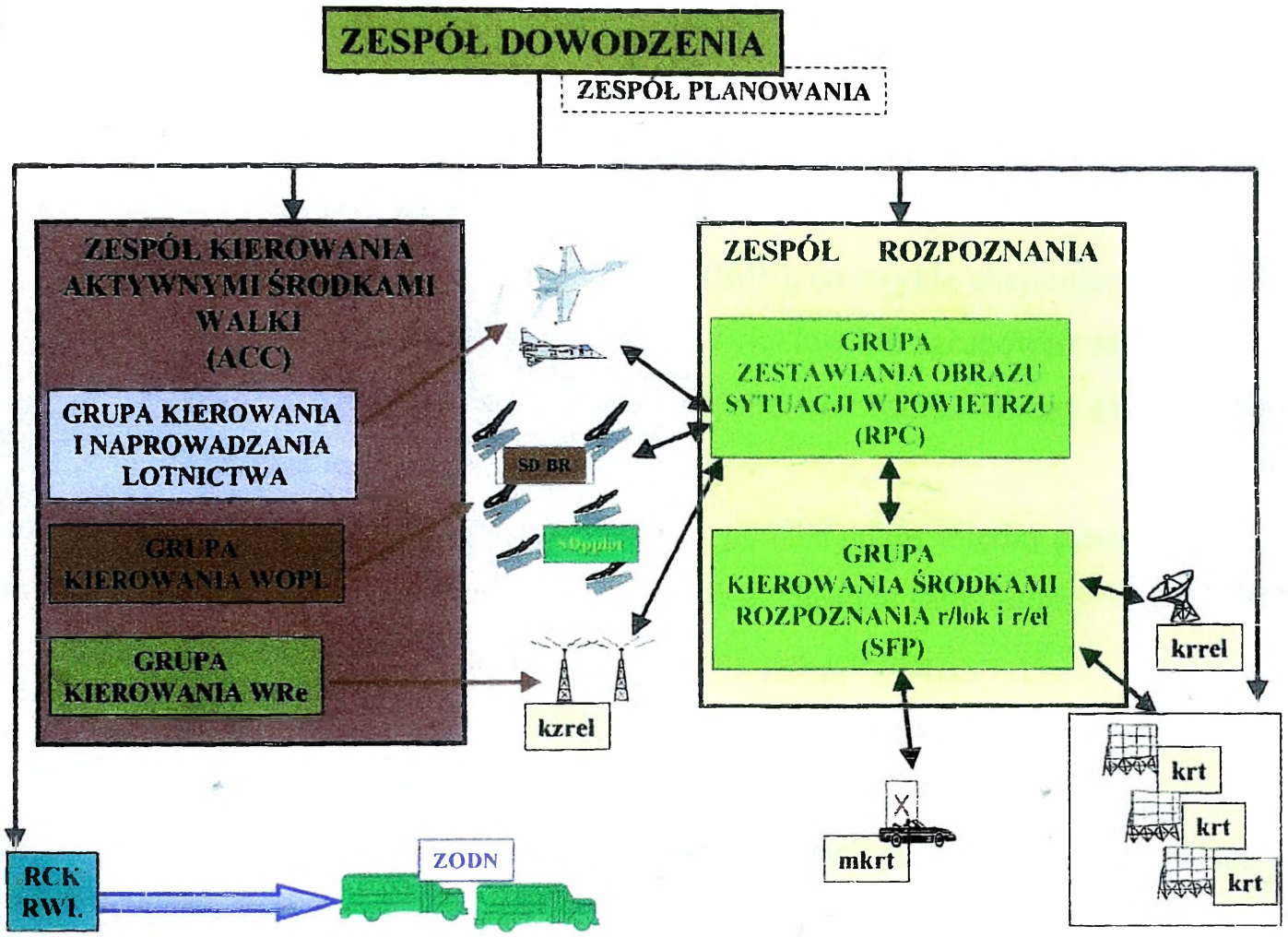
Ocenia się, że w działaniach sojuszniczych podział wysiłku lotnictwa i OP będzie realizowany zgodnie z zasadami obowiązującymi w NATO przez COMAIRNORTH. Dotyczyć to będzie całości sił i środków lotnictwa oraz OP SZ RP wydzielonych do zintegrowanej OP NATO.

Ośrodki Dowodzenia i Naprowadzania (ODN)- rys. 14.- będą zasadniczymi organami wykonawczymi w zakresie realizacji kierowania modułami wykrywania i kierowania systemami uzbrojenia (zadania, przypisane natowskim Centrom Kierowania i Wykrywania - Control Reporting Center (CRC) w aktualnie funkcjonującym systemie OP NATO, **a do ich głównych zadań powinno należeć:**

- zbiór i przetwarzanie informacji radiolokacyjnej ze wszystkich stacji radiolokacyjnych (stacjonarnych i manewrowych posterunków wykrywania i naprowadzania SP, RSWP oddziałów i pododdziałów OPL wojsk lądowych i MW oraz RLS cywilno - wojskowej służby RL) oraz wszystkich środków rozpoznania radioelektronicznego rozwiniętych w sektorze;
- dostarczanie wszystkim stanowiskom dowodzenia (SP, wojsk lądowych i MW), rozwiniętym w sektorze, jednolitej i wiarygodnej informacji o sytuacji powietrznej;
- kierowanie ogniowe, w pełnym zakresie, wszystkimi siłami i środkami OP rozwiniętymi w sektorze.

Zaś w czasie pokoju ODN będą także podstawowym elementem wykonawczym zadań z zakresu zapewnienia nienaruszalności przestrzeni powietrznej-zapewniając realizację misji „**Air Policing**".

Utworzone na bazie 6 Brygady Dowodzenia oraz z wydzielonego personelu KOP (BLT) **Centra Koordynacji Operacji Powietrznych (odpowiednik natowskiego Air Operations Coordination Center - AOCC)** będą brały częściowo udział w planowaniu działań bojowych lotnictwa uderzeniowego na korzyść WL i MW (odbywającym się w CAOC lub COP) oraz koordynowały ich wykonanie.

Rys.14. Struktura ośrodka dowodzenia i naprowadzania

Na potrzeby dowodzenia ogniowego zgrupowaniami wojsk rakietowych zostaną zorganizowane stanowiska dowodzenia **SAMOC - Surface to Air Missile Operations Centre.**

Do podstawowych zadań SAMOC należałoby:

- alarmowanie i przygotowanie podległych systemów walki (PZR) do działań, w tym:
  - tworzenie ugrupowania systemów uzbrojenia;

- planowanie, koordynacja i realizacja manewrów (przemieszczania);
- analiza pola walki;
- proceduralna i techniczna integracja z terytorialnym (bazowym) systemem OP;
- aktywacja systemu meldowania;

- realizacja otrzymanych funkcji taktycznego zarządzania (kierowania) walką (Tactical Battle Management Function- TBMF), co zwykle obejmuje:
  - planowanie osłony przydzielonych obiektów lub zgrupowań wojsk;
  - realizację (zarządzanie) ograniczeń promieniowania, zmiany częstotliwości i kierowanie środkami wykrywania;
  - kierowanie ogniem, wskazywanie i podział celów między poszczególne PZR oraz zapewnienie bezpieczeństwa własnym samolotom;
  - utrzymanie spójnej (jednolitej) obrony powietrznej;
  - planowanie koordynowanie odtwarzania i przyjmowania kolejnych ugrupowań (pozycji) bojowych;
  - udział w tworzeniu jednolitego obrazu sytuacji powietrznej (Recognised Air Picture – RAP) oraz identyfikacji obiektów powietrznych (współpracując w tym zakresie z Sensor Fusion Post);
  - koordynacja i monitorowanie zabezpieczenia bojowego.

Odpowiednikiem SAMOC dla jednostek lotnictwa będą SD jednostki lotniczej w Bazie Lotniczej **(Wing Operations Center –WOC)**

Zadania planowane do realizcji przez WOC:

- Przyjmowanie zadań z właściwego terytorialnie CAOC (w systemie narodowym z COP);
- Stałe koordynowanie działań BLT i CAOC/COP - również i z CKOP jeżeli uprawnienia stawiania zadań (tasking) zostały przez COAC przekazane(CAS, BAI);
- Weryfikacja wykonalności zadań;

- Poprawianie / udokładnianie zadań bazując na informacji lokalnej - we współpracy z CAOC, jeżeli jest to konieczne;
- Opracowanie planów lotów;
- Przydzielanie misji do właściwych eskadr / załóg;
- Monitorowanie misji i składanie meldunków.

Funkcje operacyjne WOC:

- Przygotowanie misji;
- Zarządzanie przestrzenią powietrzną w strefie BL;
- Końcowe /ostateczne przygotowanie misji (zapasowe SQOC).

DODATKOWO ZAŁOŻONO, ŻE:

- Centrum Operacji Powietrznych oraz Ośrodki Dowodzenia i Naprowadzania będą miały etatową obsadę już w czasie pokoju organicznie podległych jednostek.
- Dowództwa Korpusów OP w czasie pokoju realizować będą zadania szkoleniowe, administracyjne i zabezpieczające w stosunku do podległych organizacyjnie jednostek oraz przygotowywać je do działań w systemie OP. Na czas kryzysu i konfliktu przekażą swoje jednostki właściwym ODN w operacyjne podporządkowanie (zgodnie z otrzymanymi rozkazami) i realizować będą zadania związane z uzupełnianiem i odtwarzaniem ich GB oraz zabezpieczeniem działań wszystkich jednostek OP rozwiniętych w rejonie odpowiedzialności

W działaniach narodowych, na szczeblu strategicznym ND SZ i dowódcy RSZ, będą określane strategiczne cele do niszczenia przez lotnictwo oraz dokonywany będzie podział wysiłku, na korzyść poszczególnych RSZ, w ramach operacji połączonej.

Na tej podstawie dowódca SP, w ścisłej współpracy z dowódcą Wojsk Lądowych i MW (oraz po konsultacji z dowódcą COP SP - OP), opracuje dyrektywę operacyjną (Air Operations Directive) oraz rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej (Airspace Control Order). Będzie to podstawą do opracowania przez COP RP i rozesłania do

wykonawców następujących dokumentów: ATO (Air Task Order), OPTASK AAW (OPTASK Anti Air Warfare).

Zakłada się, że w COP funkcjonowałyby grupy operacyjne (GO) z wojsk lądowych i marynarki wojennej, które będą podlegać dowódcy (szefowi) operacji połączonej, podobnie jak w sojuszniczych CAOC.

Natomiast, do podstawowych zadań takiej GO należałoby: reprezentowanie interesów sił lądowych (MW); opracowywanie zapotrzebowania na wsparcie lotnicze sił lądowych i MW realizowanego przez siły podległe; współuczestniczenie w pracach planowania operacji; koordynowanie działań sił lądowych (MW) oraz sił powietrznych na szczeblu SZ; opracowywanie i przekazywanie specjalistycznych informacji do rozkazów, meldunków i zapotrzebowań sporządzanych w COP; wspieranie oficerów sekcji (grupy) rozpoznania COP w prowadzeniu oceny obiektów uderzeń (ataku); przekazywanie istotnych danych, przeznaczonych do zamieszczania w ATO i innych dokumentach; współuczestniczenie w planowaniu operacji wsparcia sił lądowych (MW); współpraca podczas opracowywania listy potrzeb w zakresie rozpoznania powietrznego na korzyść sił lądowych (MW); współuczestniczenie podczas przygotowania informacji o przeciwniku, niezbędnych do analizy zadania; uczestniczenie w opracowaniu listy informacji rozpoznawczych, niezbędnych do prowadzenia działań i składanie zapotrzebowań na prowadzenie rozpoznania powietrznego (INT REQUIREMENTS); dokonywanie ciągłej oceny położenia sił lądowych (morskich) przeciwnika i przekazywanie informacji do grupy rozpoznania; opracowywanie danych cząstkowych, niezbędnych do porównania stanu sił wojsk własnych i przeciwnika, a także danych do ATO i OPTASK AAW; wspieranie procesu planowania działań sił powietrznych.

W celu koordynacji procesu planowania wysiłku lotnictwa, wydzielanego do działań na rzecz wojsk lądowych (sił morskich), przy SD KZ (MW) przewiduje się rozwijanie centrów koordynacji operacji powietrznych (CKOP). Obsadę operacyjną tych centrów, powinni stanowić oficerowie z dowództw BLT (na stałych przydziałach mobilizacyjnych), a ich funkcjonowanie zabezpieczałaby brygada dowodzenia. Przewiduje się przygotowanie trzech takich elementów. Centra te

powinny ponadto wydzielać zespoły oficerów łącznikowych do SD, pierwszorzutowych ZT.

Do podstawowych zadań, realizowanych przez CKOP, należałoby: zapewnienie ciągłego doradztwa dowódcy korpusu i jego sztabowi we wszystkich problemach wiążących się z prowadzaniem działań powietrznych (operacji połączonych), a dotyczących możliwości optymalnego wykorzystania przyznanego wysiłku lotnictwa oraz problemów związanych z kontrolą przestrzeni powietrznej; zapewnienie ciągłego doradztwa dowódcy komponentu lotniczego lub innemu przełożonemu, oraz obsadzie COP, z zakresu specyfiki planowania i prowadzenia działań przez korpusy wojsk lądowych (siły morskie) oraz jego potrzeb, związanych z wykorzystaniem lotnictwa; prowadzenie oceny i analizy oraz składanie propozycji zmian w planie wykorzystania sił powietrznych dla korpusu wojsk lądowych (MW); tworzenie oraz uczestniczenie w modyfikacji planów współdziałania z odpowiednimi komórkami sztabu wojsk lądowych (MW).

Z przyjętej koncepcji modernizacji systemu dowodzenia WLOP wynikają kierunki przebudowy podsystemów automatyzacji procesu dowodzenia i kierowania. Miedzy innymi, dlatego, że koncepcja ta również obejmuje nowy podział obszaru kraju, a mianowicie - na dwa rejony i cztery sektory obrony powietrznej (po dwa w każdym rejonie)[11] i przyjęcia zasady centralizacji planowania przy jednoczesnej decentralizacji kierowania środkami walki (w sensie wykonywania zadań bojowych zgodnie z opracowanym planem walki przez nadrzędny dla wykonawcy szczebel dowodzenia)[12].

Konsekwencją takiej organizacji systemu dowodzenia było skoncentrowanie wysiłku nad pracami B+R w tematach: BODZISZEK, DUNAJ, MIKOŁAJEK oraz tematu wdrożeniowego ASOC. Wejście naszego kraju w struktury NATO powoduje konieczność podjęcia dalszych badań i działań, zapewniających osiągnięcie interoperacyjności z systemem dowodzenia SP NATO. Schemat koncepcji automatyzacji dowodzenia w polskich siłach powietrznych przedstawia załącznik 3.

---

[11] Załącznik nr. 2.
[12] Jest to zgodne z obowiązującą w NATO regułą organizowania systemu dowodzenia OP.

Włączenie się Polski w struktury paktu północnoatlantyckiego, a tym samym spełnienie podstawowego warunku, jakim jest integracja systemu WLOP, wymusiło podjęcie szeregu działań, rozszerzających zakres dotychczas prowadzonych prac o nowe elementy. Wynika to z nowych zobowiązań, jakie wobec partnerów zachodnich podejmuje strona polska oraz dopływu nowych informacji, zmieniających w pewnym stopniu dotychczasowy tok myślenia lub wymagania wg, których prowadzone są aktualne prace B+R.

Dlatego też uważa się za racjonalne dołączenie do planu prac B+R następujących tematów:

1. Opracowanie koncepcji przetwarzania i eksponowania obrazu sytuacji powietrznej według standardów NAT0 (zmiana symboliki, zasad zobrazowania

   i numerowania obiektów powietrznych) na każdym szczeblu organizacyjnym. Opracowanie koncepcji odbioru z AIRCENT, jak również tworzenia (w trakcie działań w układzie narodowym) dokumentów operacyjnych takich jak: dyrektywa do działań powietrznych (AIR OPERATIONS DIRECTIVE AOD); rozkaz o kontroli przestrzeni powietrznej (AIR CONTROL ORDER ACO) oraz tworzenia i przekazywania, w kanałach dowodzenia, takich dokumentów jak: rozkaz operacyjny do działań powietrznych (AIR TASK ORDER - ATO); rozkaz operacyjny w zakresie OP (OPERATION TASK – OPTASK AAW) oraz zarządzenie bojowe (AIR TASK MESSAGE - ATM).
2. Opracowanie koncepcji przekształcenia CSD dowódcy SP (WLOP), w COP pracujący w razie potrzeby, w składzie multinarodowym, powiązany ze wszystkimi odpowiednimi elementami zachodniego systemu dowodzenia. Koncepcja ta powinna obejmować przedsięwzięcia zarówno szkoleniowe, organizacyjno-etatowe, jak i techniczne, które będą niezbędne do osiągnięcia interoperacyjności stanowisk tego szczebla, w tym elementy dostosowawcze funkcjonujących na CSD zautomatyzowanych systemów dowodzenia i systemów informatycznych, do działań w systemie sojuszniczym.

3. Opracowanie koncepcji systemu łączności zabezpieczającej wszystkie powyższe potrzeby jak również wkomponowującej się w ogólnokrajową sieć łączności (jawnej i utajnionej, analogowej i cyfrowej), budowanej według koncepcji Zarządu Łączności i Informatyki Sztabu Generalnego) wg zadania naukowego opracowanego przez SzWłiUL WLOP. Koncepcja ta bazowałaby na ustaleniach zespołów ekspertów opracowujących materiały w ramach studium C4 i Navigation Study.
4. Opracowanie i wdrożenie zautomatyzowanych systemów dowodzenia i systemów informatycznych, w zakresie „wejścia – wyjścia", umożliwiających posługiwanie się standardami wymiany danych cyfrowych Link 1, Link 11 i Link 16. Sprawiłoby to zabezpieczenie przekazywania danych niejawnych w systemie dowodzenia SP (WLOP) w standardach wymaganych przez NATO.

Ocenia się, że w miarę osiągania założonych celów interoperacyjności będą pojawiać się kolejne, nowe problemy do rozwiązania. Na tego typu działania powinny być przewidywane środki finansowe w budżecie WLOP i prace te muszą być traktowane jako priorytetowe, gdyż wszystkie zmierzać będą do tego, aby osiągnąć najważniejszy cel - kompatybilność systemu, za który z chwilą włączenia Polski do sojuszu, przejął odpowiedzialność dowódca AIRCENT. Należy także stworzyć takie warunki, aby w czasie działań o charakterze narodowym posługiwać się dokumentami i procedurami zgodnymi ze standardami obowiązującymi w NATO.

Dlatego też, na okres przejściowy, na czas wprowadzenia obiektów ACCS, dla zapewnienia interoperacyjności w zakresie dowodzenia OP wprowadzane są elementy ICC (ang. Initial CAOC Capability) na CSD DWLOP i SD KOP.

Zaleca się (SHAPE), aby korzystać z linii dzierżawionych, głównie do połączeń pomiędzy CSD, a SD KOP. Natomiast, na pozostałych kierunkach mogłyby być używane łącza komutowane w okresie „treningowym". Ponadto uważa się, że dla połączenia ICC z CAOC 2, do czasu pełnej integracji z systemem NATO, mogą być używane łącza analogowe. Ocenia się, że w przypadku gdyby okazały się one wysokiej jakości to być może mogłyby być również, po pomyślnych wynikach testów, używane dłużej (dla potrzeb ICC wymagane są łącza cyfrowe o pojemności 64 Kb/s).

Ocenia się, że w osiągnięciu docelowego systemu dowodzenia SP RP należało będzie wykonać wiele zadań, a dotyczących usprawnienia różnych elementów (ogniw) tego systemu.

W **ruchu lotniczym,** w oparciu o projekt koncepcyjny, koniecznym będzie zrealizowanie dalszych etapów prac projektowych tak, aby można było wdrożyć na każdym lotnisku sprzęt i oprogramowanie, umożliwiające zautomatyzowany zbiór, depesz o planach lotów (w nowej technice planowania), ich odbiór oraz przetwarzanie i przekazanie ich do systemu ASOC. Elementy techniczno programowe zaimplementowane zostaną również w ROKRL i OKRL. Tym samym zagospodarowany zostanie sprzęt pozyskany z funduszu FMS oraz stworzone zostaną warunki do funkcjonowania zintegrowanego systemu zbioru informacji o lotach planowanych według standardów ICAO w organach cywilnej i wojskowej służby RL, będącego warunkiem koniecznym dla funkcjonowania jednego organu zarządzania przestrzenią powietrzną.

W **służbie hydrometeorologicznej** podstawowym celem realizowanego tematu jest zobrazowanie informacji meteorologicznej na poszczególnych szczeblach organizacyjnych oraz wspomaganie zadań realizowanych przez służbę hydrometeorologiczną SP.

System ten zakłada istnienie systemu (podsystemu) transmisji danych z zewnętrznych źródeł, którymi zasilane będą centralne bazy danych. Natomiast, źródłami informacji dla tego systemu będą depesze pierwotne i przetworzone, przekazywane przez poszczególne komórki SHM WLOP, MW, WL, IMGW, AFTN, centrum prognoz numerycznych (ICM) oraz dane otrzymywane od służby meteorologicznej państw NATO.

Temat ten nie obejmuje sposobów transmisji i zasilania centralnych baz danych. Zawarte są tu wszystkie prace związane z zabezpieczeniem pracy zespołów meteorologicznych na poszczególnych szczeblach organizacyjnych: Lotniskowa Stacja, Meteorologiczna - LSM; Regionalne Biuro Meteorologiczne Korpusu - RBM; Centralne Biuro Hydrometeorologiczne SP (WLOP) - CBH.

Osiągnięcie zamierzonego celu wymaga jednak podjęcia szeregu prac modernizacyjnych, aby doprowadzić do: zbudowania zautomatyzowanego systemu

pomiarowego parametrów atmosfery na lotniskach, spełniające standardy WMO, ICAO i NATO; sprzęgnięcie lotniskowych systemów pomiarowych z siecią rozległą SP oraz siecią pomiarową MW i WL; zintegrowania wojskowego i cywilnego systemu wymiany informacji meteorologicznej; włączenia systemu wymiany informacji meteorologicznej SP do systemu NATO.

W zakresie **zobrazowania sytuacji powietrznej** wymagane jest rozwiązanie wielu problemów, a mianowicie: analiza standardów zobrazowań graficznych i symboliki stosowanej w NATO w zakresie tworzenia obrazu sytuacji powietrznej; analiza algorytmów opracowania informacji o sytuacji powietrznej i tworzenia charakterystyk obiektów powietrznych; analiza zasad numerowania obiektów powietrznych i zasad wykorzystywania informacji z IFF; opracowanie koncepcji tworzenia obrazu sytuacji powietrznej w zautomatyzowanych systemach dowodzenia i systemach informatycznych wykorzystujących ten obraz; opracowanie projektu koncepcyjnego, wymagań taktyczno-technicznych oraz analizy techniczno-ekonomicznej, umożliwiającej: tworzenie obrazu sytuacji powietrznej; tworzenie charakterystyk obiektów powietrznych; modyfikację algorytmów przetwarzania obrazu, nadawanie numerów i identyfikację obiektów powietrznych; archiwizację sytuacji i zdarzeń operatorskich wpływających na kształtowanie obrazu; opracowanie dokumentów normatywnych ustalających zasady tworzenia obrazu, nadawania numerów i identyfikowania obiektów[13].

W **zakresie tworzenia i obiegu sformalizowanych dokumentów dowodzenia** należy: opracować podział kompetencji między poszczególnymi szczeblami i organami dowodzenia (w układzie sojuszniczym i narodowym); dokonać specyfikacji zadań realizowanych przez organy dowodzenia na poszczególnych szczeblach; opracować zasady wytwarzania i formy poszczególnych dokumentów (treść, struktura, częstotliwość, określenie zasad wymiany dokumentów, opracowanie modułów programowych wspomagania wytwarzania i przesyłania dokumentów dowodzenia).

W ramach przekształcania CSD dowódcy SP (WLOP) w COP koniecznym będzie opracowanie: zakresu kompetencyjnego; struktury funkcjonalnej i zadaniowej; zasad funkcjonowania COP w czasie pokoju oraz kryzysu i wojny; zasad obiegu informacji i

[13] Załącznik nr 4.

dokumentów; opracowanie struktury organizacyjnej i etatowej; zasad zabezpieczenia funkcjonowania tego SD i jego technicznego wyposażenia.

W ramach opracowania **koncepcji łączności,** należałoby przede wszystkim wykonać zadania związane z modernizacją interfejsów zewnętrznych ZtSD i SI; zapoznać się z standardami LILAK- I , LILAK-11 i wprowadzić do użytkowania kolejne standardy - LILAK-16 i wyższe; opracować projekty modułów pozwalających na zaimplementowanie ww. standardów w ZtSD i SI; wdrożyć opracowane moduły do użytkowania drogą modernizacji układów programowych we-wy, w funkcjonujących systemach.

Bardzo ważnym problemem są mobilne elementy struktur systemu dowodzenia zabezpieczające działanie: mobilnego zapasowego Centrum Operacji Powietrznych (COP); mobilnego wysuniętego Centrum Operacji Powietrznych (w ramach funkcjonowania WSD ND SZ RP); trzech manewrowych CKOP rozwijanych przy KZ wojsk lądowych. Dla funkcjonalnego i technicznego zabezpieczenia tych stanowisk, została zorganizowana etatowa brygada dowodzenia, która ma rozwijać ww. stanowiska i łączność w warunkach polowych lub na bazie stacjonarnej infrastruktury obiektów wojskowych bądź administracji państwowej.

Uważa się, że również ważnym problemem jest odpowiednie zabezpieczenie informacyjne systemu dowodzenia. Zależało to będzie od zorganizowania i funkcjonowania oraz sposobu wykorzystania systemu rozpoznania sytuacji powietrznej. Jak już zostało wykazane, również system rozpoznania powietrznego powinno się modernizować, w ścisłym powiązaniu z systemem dowodzenia (w NATO, w zasadniczej części system rozpoznania łączy się z systemem dowodzenia). Jest wiadomym, że system rozpoznania powinien być zorganizowany w odniesieniu do danego szczebla dowodzenia, a jego funkcjonowanie powinno być nakierowane na zaspakajanie potrzeb informacyjnych dowodzenia, gdyż efektywność (jakość) jego działania ma decydujący wpływ na skuteczność dowodzenia SP.

Jest wiadomym, że bazą informacji o sytuacji powietrznej jest przestrzeń powietrzna, dlatego bardzo ważne jest odpowiednie „zagospodarowanie" jej przez system rozpoznania.

Ważnym i złożonym problemem tych przeobrażeń jest polska przestrzeń powietrzna, która stała się elementem składowym przestrzeni powietrznej NATO. W myśl nowych ustaleń i przepisów, lotnictwo cywilne i wojskowe będzie traktowane na jednakowych zasadach[14].

Zgodnie z przyjętymi założeniami, w ramach "Jednolitego Zarządzania Ruchem Lotniczym", w przestrzeni powietrznej kraju powinny funkcjonować dwa systemy (system zarządzania ruchem lotniczym oraz system obrony powietrznej), których elementem integrującym będzie Narodowe Centrum Wspomagania Operacji Powietrznych (ASOC)

Pomimo swojego głównego przeznaczenia wojskowego, ASOC będzie odgrywał wiodącą rolę w kontroli ruchu lotniczego, stanowiąc tym samym podstawowe źródło informacji o obiektach powietrznych wykonujących loty w obszarze kontrolowanym.

Natomiast zastosowanie ASOC (Air Sovereignty Operations Center) w systemie obrony powietrznej RP umożliwi, między innymi: generowanie obrazu sytuacji powietrznej; wymianę informacji o trasach z sąsiednimi systemami ASOC i ośrodkami działań powietrznych; przekazywanie obrazu sytuacji powietrznej do COP (odpowiednik-National Command Center) i SD KOP (odpowiednik-Regional Command Center); wspomaganie treningu operatorów, testowanie systemu oraz oceny podjętych działań i procedur, związanych ze scentralizowanym nadzorowaniem sytuacji powietrznej i regionalną wymianą danych; przetwarzanie informacji o planowanych lotach statków powietrznych w określonej strefie (sektorze) odpowiedzialności, na podstawie danych uzyskiwanych z CATC (Civilian Air Traffic Control); zobrazowanie informacji o planowanych lotach statków powietrznych w określonej strefie odpowiedzialności; archiwizowanie i odtwarzanie danych o sytuacji powietrznej i działaniu systemu. Ocenia się, że w nowych uwarunkowaniach system ASOC umożliwi koordynowanie ruchu „cywilnego" z jednoczesnym wyprzedzającym reagowaniem na mogące się pojawić konfliktowe sytuacje w przestrzeni powietrznej. Przewidywanie rozwoju sytuacji sprzyja podejmowaniu przedsięwzięć zapobiegawczych lub rozwiązań alternatywnych.

---

[14] Nowe przepisy oparte na wzorach i zaleceniach opracowanych przez Międzynarodową Organizację Lotnictwa Cywilnego (ICAO) oraz dokumentach normalizacyjnych NATO.

Zastrzeżone

Narodowe Centrum Operacji Powietrznych, oprócz zarządzania przestrzenią powietrzną, wraz z krajami paktu NATO, umożliwi (w wersji docelowej) scentralizowane dowodzenie i kierowanie aktywnymi środkami obrony powietrznej. Ponadto, integrować będzie przetwarzanie informacji o sytuacji powietrznej z radarów wojskowych i ośrodków cywilnej kontroli ruchu lotniczego oraz innych zewnętrznych źródeł, a także zapewni wymianę informacji o trasach z sąsiednimi krajami NATO .

Zakłada się, że po niezbędnej rozbudowie, Narodowy System Wspomagania Operacji Powietrznych realizować będzie następujące funkcje: zdalne sterowanie stacjami radiolokacyjnymi; automatyczne wprowadzanie planów lotów wg standardów ICAO (Eurocontrol); identyfikację obiektów powietrznych; wymianę informacji z Powietrznymi Systemami Wczesnego Ostrzegania (AEW) NATO; sterowanie aktywnymi środkami walki.

3.1. Miejsce dowództwa WLOP w systemie dowodzenia SZ RP

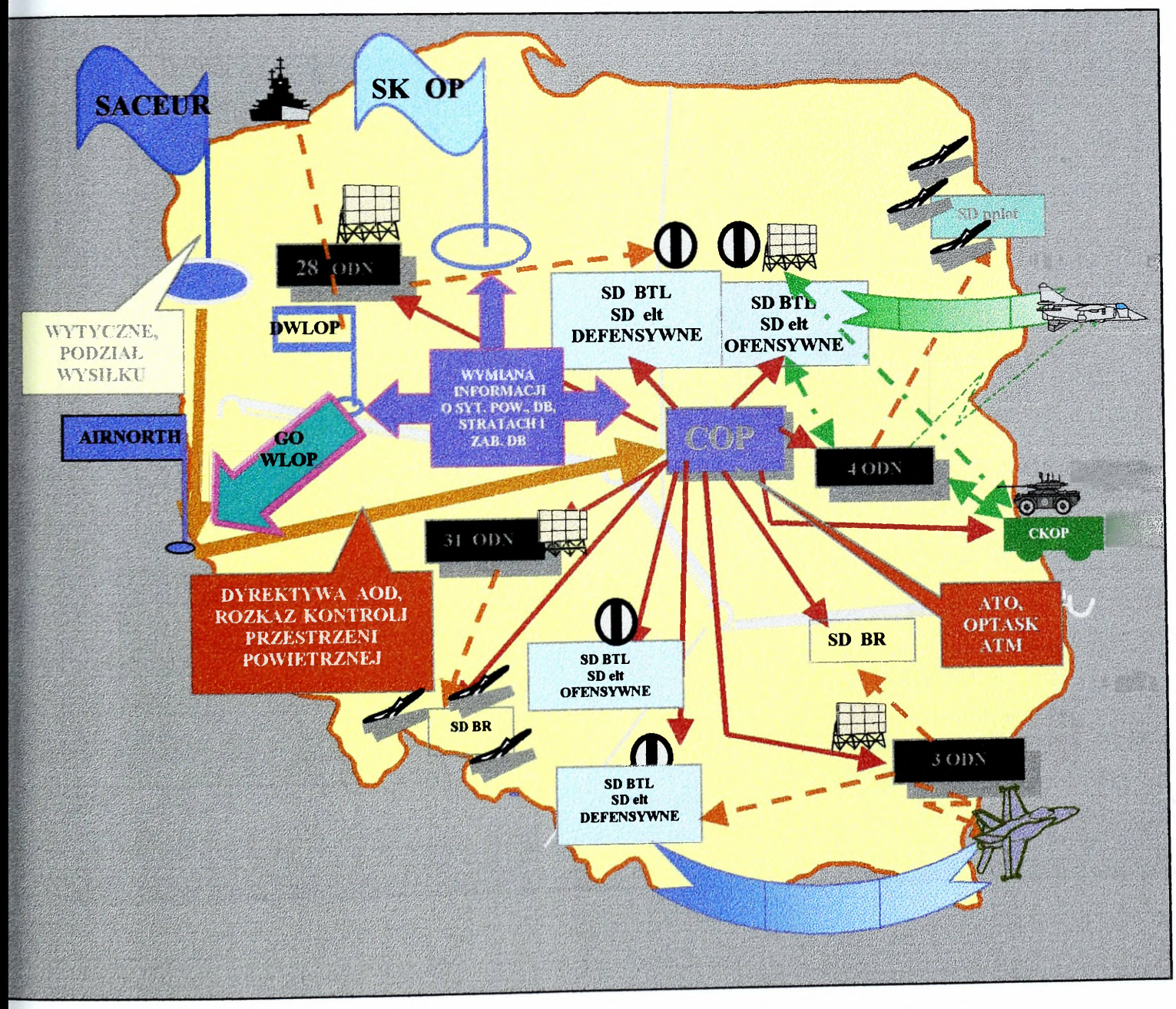
Zgodnie z dokumentem pt. „Główne założenia i kierunki zmian w systemie dowodzenia SZ RP" opracowanym przez Zarząd Systemów Dowodzenia SG WP w ramach treningu „KWIECIEŃ 2000"[15], w ramach systemowych rozwiązań dowodzenia SZ RP z uwagi na włączenie sił operacyjnych (bojowych) na stałe do zintegrowanego systemu obrony powietrznej obszaru NATO, **w docelowej strukturze WLOP powinny funkcjonować dwa spójne podsystemy dowodzenia :**

1. dowodzenia operacyjnego – w ramach zintegrowanego systemu OP, w ramach którego powinny funkcjonować w pełni rozwinięte stanowiska dowodzenia w postaci Centrum Operacji Powietrznych (COP), Ośrodków Dowodzenia i Naprowadzania (ODN) oraz stanowisk dowodzenia jednostek wojskowych (WOC, SQOC, SAMOC).

[15] W grze decyzyjnej "KWIECIEŃ - 2000" przygotowującej Dowództwo WLOP do w/w treningu autor brał udział osobiście.

2. dowodzenia pozaoperacyjnego - obejmujący część Dowództwa WLOP na czele z zastępcą dowódcy, Dowództwa Korpusów OP oraz Bazy Lotnicze, który realizowałby zadania dotyczące szkolenia, wszechstronnego zabezpieczenia wojsk oraz HNS.

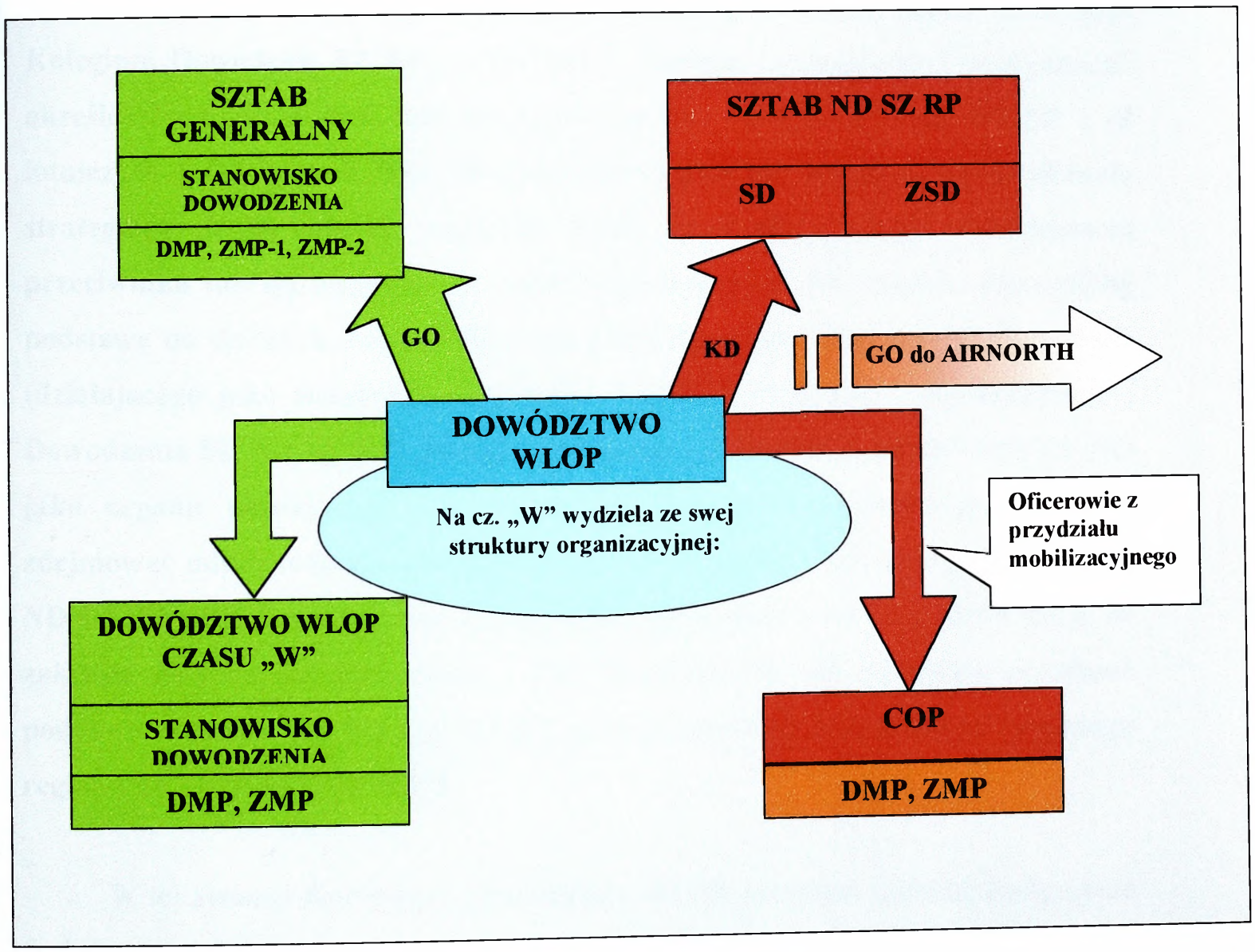
W celu koordynacji procesu planowania wysiłku lotnictwa wydzielonego na korzyść WLąd. (MW), przy SD KZ (MW) powinny być rozwijane Centra Koordynacji Operacji Powietrznych (CKOP).

Rys.15. Miejsce narodowych organów dowodzenia w systemie koalicyjnym

Zatem Dowództwo WLOP cz. „P" powinno wydzielać ze swego składu i rozwijać:

- **Komponent Dowodzenia na SD ND SZ RP;**
- **Dowództwo WLOP cz. „W";**
- **Oficerów do wzmocnienia obsady Centrum Operacji Powietrznych (z przydziału mobilizacyjnego)**
- **GO do SG WP cz. „W";**
- **GO do AIR NORTH (w razie potrzeby);**

Rys. 16. Miejsce i rola elementów organizacyjnych DWLOP w strukturach dowodzenia SD ND SZ RP.

Uwzględniając zasady dowodzenia lotnictwem i OP obowiązujące w NATO należy stwierdzić, że SD ND SZ RP, w ramach, którego **funkcjonuje Komponent**

Dowodzenia (KD) WLOP na czele z Dowódcą WLOP, powinien być źródłem następujących dokumentów podpisanych przez Dowódcę WLOP:

- Dyrektywy Operacji Powietrznych (Air Operations Directive-AOD),
- Rozkazu Kontroli Przestrzeni Powietrznej (Airspace Control Order –ACO),
- Listy Celów (Prioritised Target List – PTL).

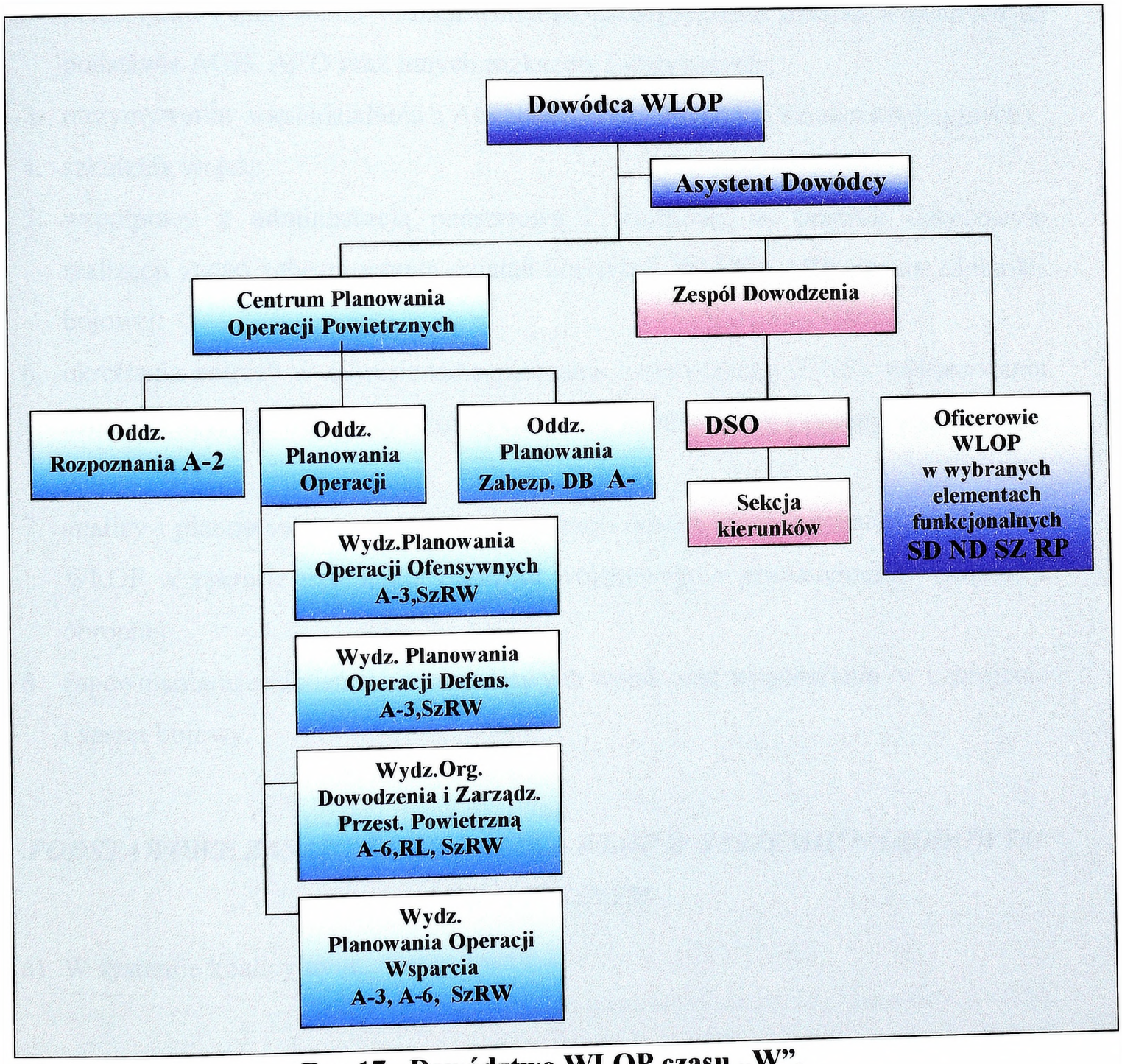
Dlatego też w ramach SD ND SZ RP powinien być utworzony Zespół Dowodzenia składający się z Naczelnego Dowódcy i Dowódców RSZ (np. Kolegium Dowódców SZ RP), który byłby źródłem „wskazówek i wytycznych" określających zasadnicze cele operacji. Ponadto, w stosunku do WLOP i sił lotniczych i OP innych RSZ decydowałby o podziale wysiłku: do zwalczania strategicznych lub innych ważnych celów, do walki z siłami powietrznymi przeciwnika lub do wsparcia sił lądowych i morskich. Te decyzje stanowiłyby podstawę do dalszych działań dla Centrum Planowania Operacji Powietrznych (działającego jako element funkcjonalny Centrum Planowania Operacyjnego i Dowodzenia SD ND SZ RP). Powołanie Naczelnego Dowódcy SZ RP oraz SD ND jako organu planującego i kierującego połączonymi operacjami nie może zdejmować odpowiedzialności z Dowódców RSZ, zatem podobnie jak w NATO, ND SZ RP powinien delegować odpowiednie uprawnienia na Dowódców RSZ. W zakresie dowodzenia lotnictwem i OP Dowódca WLOP powinien otrzymać podobne uprawnienia, jakie w NATO posiada dowódca komponentu lotniczego regionu np.: COMAIRNORTH.

W tej sytuacji Komponent Dowodzenia WLOP powinien spełniać następujące funkcje:

- Monitorować na bieżąco stan sił i środków WLOP;
- Przygotowywać propozycję zasadniczych celów uderzeń;
- Przygotować propozycje podziału wysiłku sił lotnictwa i OP;
- Na podstawie „wskazówek i wytycznych" Kolegium Dowódców" opracować zasadnicze dokumenty dowodzenia (AOD, ACO,PLT);

- Opracować wytyczne dla DWLOP cz. „W" w zakresie zabezpieczania działań bojowych;
- Przekazywać dokumenty dowodzenia do wojsk oraz przyjmować meldunki o ich realizacji.

Zatem Komponent Dowodzenia WLOP powinien posiadać następującą strukturę:

Rys.17. Dowództwo WLOP czasu „W".

Dowództwo WLOP czasu „W" zachowuje swoją strukturę organizacyjną czasu pokoju i realizuje przedsięwzięcia w zakresie:

1. mobilizacyjnego i operacyjnego rozwinięcia WLOP;
   - monitoring i ocena sytuacji i stanu wojsk;
   - przekazywanie na SD ND SZ RP (KD WLOP) danych o stanie sił i środków WLOP;
2. planowania i kierowania wszechstronnego zabezpieczenia działań wojennych na podstawie AOD, ACO oraz innych rozkazów i wytycznych;
3. utrzymywania współdziałania z AIRNORTH (w przypadku działań koalicyjnych),
4. szkolenia wojsk;
5. współpracy z administracją państwową i wojskową w zakresie dotyczącym realizacji zadań zabezpieczania działań bojowych WLOP i odtwarzania zdolności bojowej;
6. określania potrzeb w zakresie zabezpieczania logistycznego (HNS), wykonywania zadań na korzyść wojsk sojuszniczych przez jednostki OT i organy administracji państwowej;
7. analizy i planowania potrzeb oraz organizacji dostaw środków materiałowych dla WLOP w zakresie uzbrojenia i sprzętu wojskowego z przedsiębiorstw produkcji obronnej;
8. zapewniania uzupełnień stanów osobowych wojsk oraz wyposażanie w uzbrojenie i sprzęt bojowy.

PODSTAWOWE ZASADY DOWODZENIA WLOP W SYSTEMIE NARODOWYM I KOALICYJNYM

a) W systemie koalicyjnym.

Zgodnie z nową koncepcją strategiczną (New Strategic Concept), przyjętą przez Szefów Państw i Rządów podczas Szczytu Waszyngtońskiego w kwietniu 1999r. integracja w zakresie OP będzie się pogłębiać i obejmie wszystkie siły, które posiadają

możliwości działania w trzecim wymiarze, niezależnie od ich podporządkowania organizacyjnego.

Zatem organa dowodzenia WLOP szczebla operacyjnego realizują zadania z zakresu „obowiązki kraju gospodarza", szkolenia, uzupełniania i odtwarzania zdolności bojowych wojsk. Udział w planowaniu operacji może być uzyskany poprzez skierowanie GO WLOP do AIRNORTH.

Stanowiska dowodzenia szczebla taktycznego (wykonawczego) - ODN, WOC, SQOC, SAMOC - są włączone bezpośrednio w NATINADS i realizują zadania otrzymane z CAOC w ATO.

b) W systemie narodowym.

Dowódca WLOP posiada następujące funkcje:

- Jest dowódcą OP RP;
- Dowodzi wszystkimi operacjami ofensywnymi lotnictwa;
- Odpowiada za zarządzanie i kontrolę przestrzeni powietrznej.

UWAGA: Istotnym problemem w kontekście realizacji trzeciej funkcji jest rozwiązanie problemu podporządkowania (militaryzacji) cywilno – wojskowej służby ruch lotniczego oraz określenia jej miejsca i zadań w ramach systemu OP.

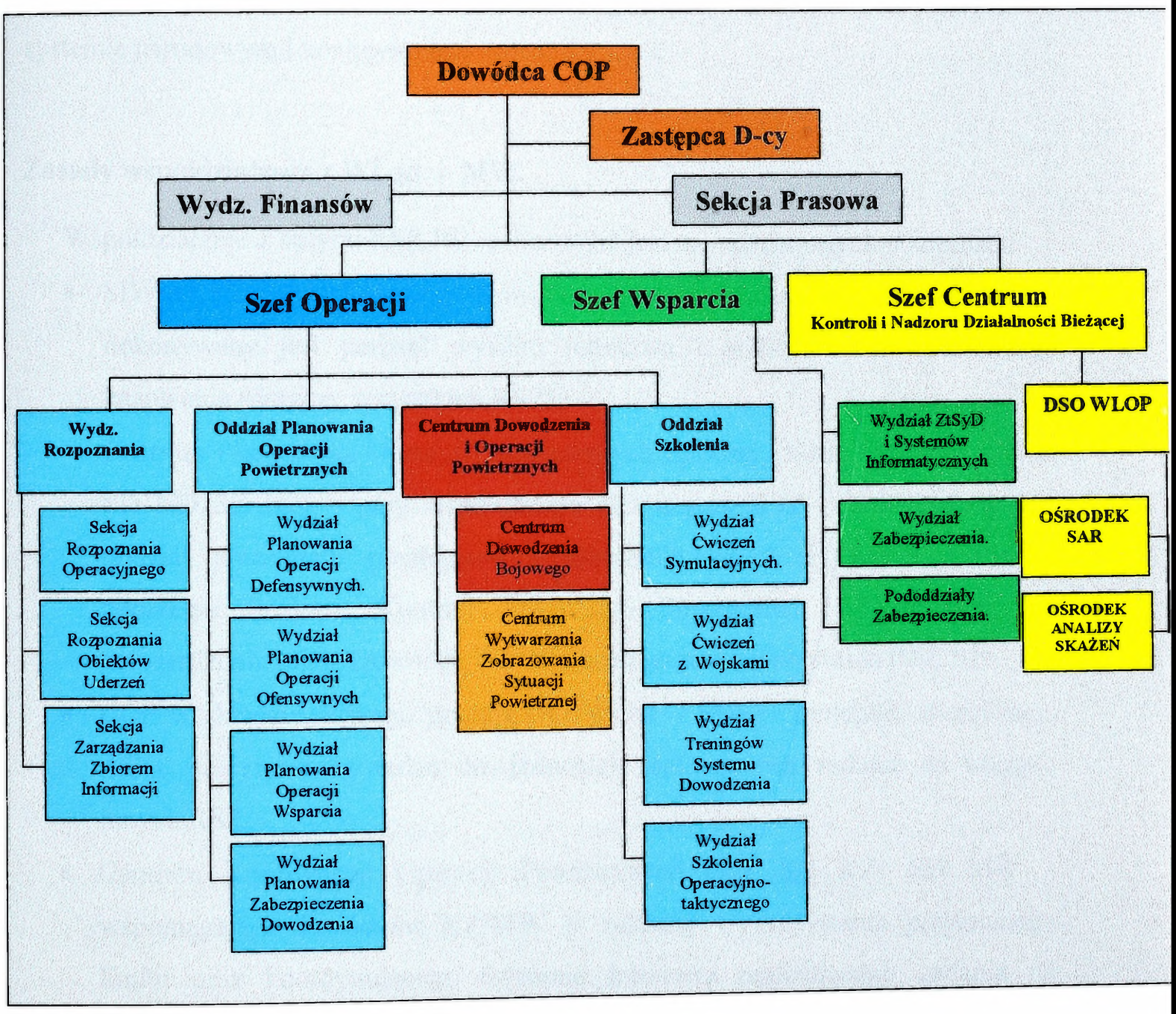
Wydaje następujące dokumenty dowodzenia:

- Dyrektywę Operacji Powietrznych (Air Operations Directive-AOD),
- Rozkaz Kontroli Przestrzeni Powietrznej (Airspace Control Order –ACO),
- Listę Celów (Prioritised Target List – PTL).

Dokumenty te są podstawą do pracy dla DWLOP cz. „W" i COP. Centrum Operacji Powietrznych jest zasadniczym elementem wykonawczym Dowódcy WLOP. Transponuje ono powyższe dokumenty w konkretne zadania (ATO) dla jednostek lotniczych i OP oraz kieruje i nadzoruje ich realizację.

COP jest etatowym organem dowodzenia, który już w czasie pokoju jest zdolny realizować wszystkie swoje zadania. Jednak obsada etatowa czasu „P"

zapewnia pracę zmianową tylko przez Centrum Dowodzenia i Operacji Powietrznych, DSO WLOP i Ośrodek Ratownictwa i Poszukiwań. Pozostałe elementy pracują w systemie dziennym a na czas kryzysu lub wojny będą uzupełniane przez oficerów DWLOP będących na przydziale mobilizacyjnym do stanu umożliwiającego pracę zmianową. Z wstępnych ocen wynika, że liczba tych oficerów powinna wynosić ok. 60 – 80.

Rys. 18. Proponowana struktura COP

Elementy oznaczone kolorem niebieskim, czerwonym i zielonym odpowiadają typowej strukturze natowskiego CAOC. Komórki oznaczone kolorem żółtym realizują

zadania narodowe: monitorowanie stanu wojsk, akcje SAR, analiza skażeń, współpraca z systemem RL i Meteo.

Elementy te powinny również realizować ostrzeganie i powiadamianie organów administracji państwowej i wojskowej o zagrożeniach uderzeniami z powietrza.

COP spełnia również kluczową rolę w realizacji założenia, że jednostki wykonawcze (ODN, WOC, SAMOC) działają według tych samych procedur w systemie narodowym i koalicyjnym.

Zasady współdziałania z WLąd. i MW.

Współdziałanie z innymi RSZ RP realizowane jest na następujących poziomach:

- SD ND SZ RP – Kolegium Dowódców, gdzie ustalane są cele operacji – dokonywany jest podział wysiłku lotnictwa i jednostek OP naziemnego bazowania (dotyczy wszystkich RSZ);
- Centrum Planowania Operacji Powietrznych (główny składnik KD WLOP na SD ND SZ RP) – przy współudziale KD innych RSZ – dokonywany jest podział przestrzeni powietrznej i określanie zasad jej wykorzystania – tworzenie Rozkazu Kontroli Przestrzeni Powietrznej (ACO), który po zatwierdzeniu przez Dowódcę WLOP obowiązuje we wszystkich RSZ RP;
- COP w składzie, którego pracują GO WLąd. i MW – następuje aktualizacja ACO, precyzowanie zadań dla jednostek realizujących zadania na korzyść innych RSZ;
- Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych przy SD KZ/ SD MW – wspomagające dowódców KZ/MW w zakresie wykorzystania przyznanego limitu oraz koordynującego działania lotnictwa realizującego zadania na korzyść innych RSZ;
- ODN poprzez nadzorowanie i koordynowanie wykorzystania przez lotnictwo innych RSZ wydzielonych elementów przestrzeni powietrznej oraz przez koordynowanie lub kierowanie działaniami bojowymi naziemnych jednostek

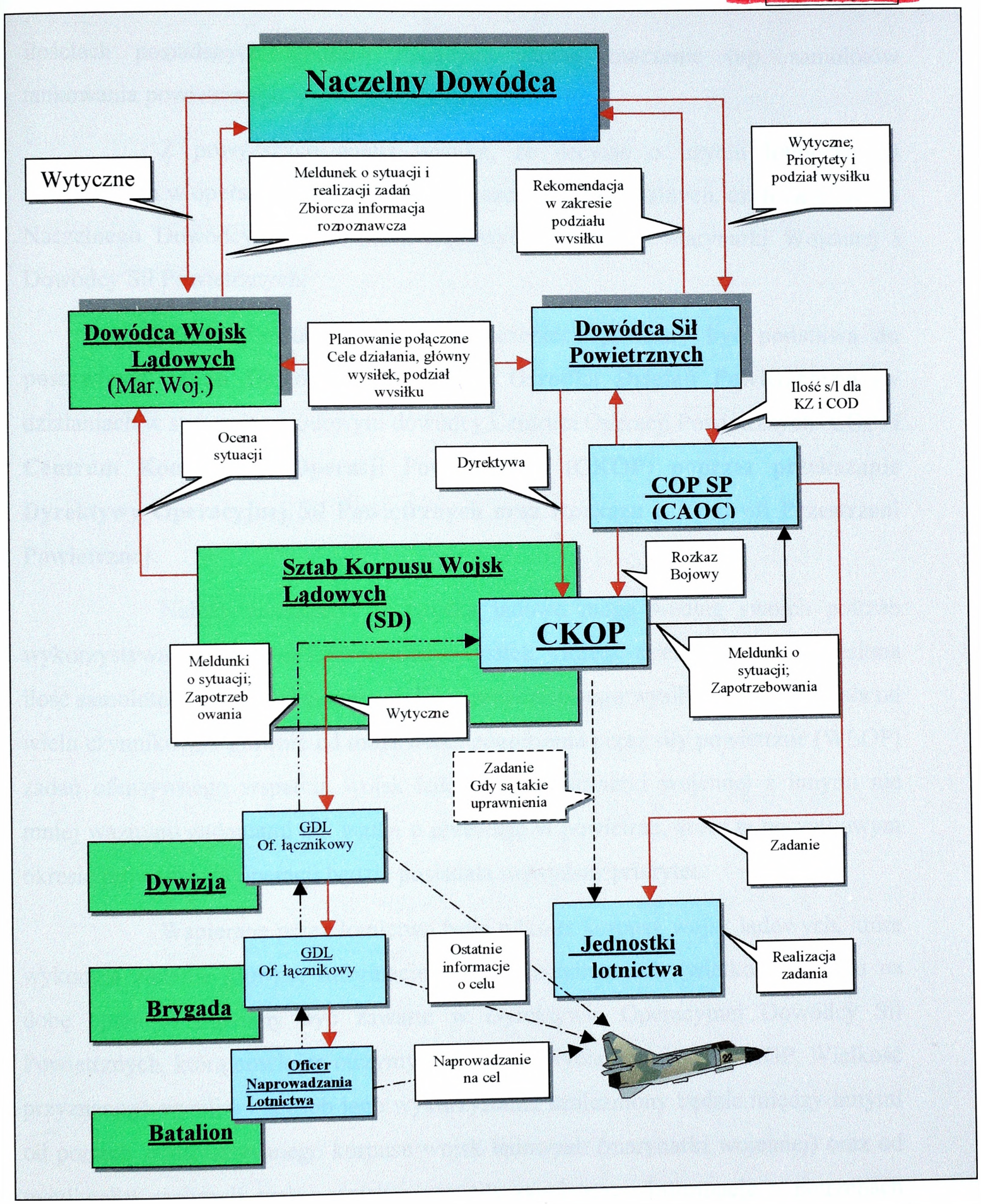
OP innych RSZ w wyznaczonych strefach – bazując na ustaleniach zawartych w Rozkazie Kontroli Przestrzeni Powietrznej.

3.3. Procedury planowania i dowodzenia lotnictwem SP w operacjach korpusów wojsk lądowych

Lotnictwo jest środkiem walki, niezbędnym do pomyślnego przebiegu działań bojowych wojsk lądowych i marynarki wojennej. Dlatego też, istotnym problemem jest właściwe dowodzenie wydzielonym wysiłkiem lotnictwa przeznaczonym do wsparcia wojsk lądowych (marynarki wojennej).

Dowódca Sił Lądowych (Marynarki Wojennej) współpracuje z Dowódcą Sił Powietrznych (dowódcą WLOP) w zakresie ogólnego planowania użycia lotnictwa w ramach ofensywnego wsparcia wojsk lądowych oraz izolacji lotniczej (rys. 19). Określają oni hierarchię zwalczanych obiektów w ramach ofensywnego wsparcia lotniczego oraz izolacji lotniczej, a także wielkość wysiłku (limit) - określanego w samolotolotach - wydzielanego do działań na korzyść poszczególnych korpusów wojsk lądowych lub marynarki wojennej. Ponadto **ustalają linie koordynacji wsparcia ogniowego oraz linie planowania izolacji i rozpoznania.**

Istotnym punktem planowania działań jest proponowanie Naczelnemu Dowódcy podziału wysiłku lotnictwa sił powietrznych (WLOP) na rodzaje działań (zadania bojowe). Jest to o tyle ważne w okresie planowania, iż to właśnie ten dowódca będzie decydować o wielkości wydzielanego wysiłku na poszczególne działania, w odniesieniu do konkretnej sytuacji. Na podkreślenie zasługuje, że sam zakres tego podziału wysiłku warunkowany jest faktem, iż pewne środki są odpowiednie do wykonania tylko jednego zadania (np. samoloty szturmowe), a inne kilku (np. samoloty wielozadaniowe) lub też występują ograniczenia w

Rys. 19. System dowodzenia SP z uwzględnieniem realizacji zadań ofensywnego wsparcia lotniczego wojsk lądowych (marynarki wojennej)

ilościach posiadanych środków mających istotne znaczenie (np. samolotów tankowania powietrznego, walki radioelektronicznej, itp.).

Z powyższych analiz wynika, że decyzje o użyciu lotnictwa sił powietrznych w operacjach zapadać będą na szczeblach centralnych, czyli na szczeblu Naczelnego Dowódcy, Dowódcy Sił Lądowych, Dowódcy Marynarki Wojennej i Dowódcy Sił Powietrznych.

Uzgodnienia prowadzone na tych szczeblach **powinny być podstawą do postawienia zadań Dowódcy Połączonego Ośrodka Działań Powietrznych** (w działaniach w systemie narodowym dowódcy Centrum Operacji Powietrznych -COP) **i Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych (CKOP) poprzez przekazanie Dyrektywy Operacyjnej Sił Powietrznych oraz Rozkazu o Kontroli Przestrzeni Powietrznej.**

Należy zaznaczyć, iż wojska lądowe mogą według swoich potrzeb wykorzystywać tylko wcześniej ustalony wysiłek, którego miernikiem jest określona ilość samolotolotów na dobę operacji. Ilość przydzielanego wysiłku będzie zależała od wielu czynników, a głównie od możliwości pogodzenia przez siły powietrzne (WLOP) zadań ofensywnego wsparcia wojsk lądowych i marynarki wojennej z innymi nie mniej ważnymi zadaniami np. walką o przewagę w powietrzu, która w początkowym okresie prowadzenia operacji będzie posiadała najwyższy priorytet.

Wspierane przez lotnictwo będą tylko te korpusy wojsk lądowych, które wykonują zadanie główne. Informacje o tych uzgodnieniach (wielkość wysiłku na dobę operacji) powinny być zawarte w Dyrektywie Operacyjnej Dowódcy Sił Powietrznych, którą powinien otrzymywać (lub jej wyciąg) dowódca CKOP. Wielkość przyznanego wysiłku i sposób jego wykorzystania uzależniony będzie między innymi od potrzeb zainteresowanego korpusu wojsk lądowych (marynarki wojennej) oraz od możliwości realizacji tych potrzeb przez siły powietrzne. Informacje o potrzebach wojsk lądowych (marynarki wojennej) siły powietrzne uzyskują od swoich przedstawicieli umieszczonych na odpowiednich szczeblach dowodzenia wojsk lądowych lub marynarki wojennej.

Na szczeblu korpusu sił lądowych rozwijane jest **Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych (CKOP) przeznaczone do zapotrzebowania, koordynowania i dowodzenia w ograniczonym zakresie (poprzez Grupy Dowodzenia Lotnictwa Taktycznego i Oficerów Naprowadzania Lotnictwa) lotnictwem wydzielonym do ofensywnego wsparcia wojsk lądowych na obszarze odpowiedzialności korpusu.**

Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych (CKOP) powinno być podporządkowane funkcjonalnie **Połączonemu Ośrodkowi Działań Powietrznych - CAOC (lub Centrum Operacji Powietrznych).** CKOP ulokowane powinno być przy Dowództwie Korpusu Wojsk Lądowych lub Dowództwie MW. Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych powinno realizować funkcje łącznikowe i koordynacyjne w odniesieniu do działań sił powietrznych.

Do podstawowych zadań realizowanych prze CKOP powinno należeć:

- zapewnienie ciągłego doradztwa dowódcy korpusu wojsk lądowych i jego sztabowi we wszystkich problemach dotyczących użycia lotnictwa sił powietrznych;
- planowanie wykorzystania wysiłku lotnictwa przyznanego korpusowi wojsk lądowych;
- ocenianie, koordynowanie i przekazywanie zapotrzebowań do CAOC (lub COP) na wsparcie lotnicze na obszarze odpowiedzialności korpusu;
- nadzór nad działaniami podległych Grup Dowodzenia Lotnictwem Taktycznym i Oficerami Naprowadzania Lotnictwa;
- współudział w rozwiązywaniu problemów kontroli przestrzeni powietrznej nad obszarem odpowiedzialności korpusu wojsk lądowych oraz zapewnienie bezpieczeństwa lotów (przelotów) w rejonie odpowiedzialności korpusu wojsk lądowych;
- zapewnienie ciągłego doradztwa dowódcy komponentu lotniczego lub innemu przełożonemu (np. CAOC, w strukturach narodowych dowódca COP) z zakresu działań korpusu wojsk lądowych (marynarki wojennej),

wymiana i przekazywanie informacji rozpoznawczej na temat sytuacji powietrznej i lądowej przeciwnika oraz wojsk własnych, przekazywanie danych meteorologicznych w rejonie działań;

- dowodzenie w ograniczonym zakresie (poprzez podległe Grup Dowodzenia Lotnictwa Taktycznego i Oficerów Naprowadzania Lotnictwa) lotnictwem wykonującym bezpośrednie wsparcie lotnicze.

Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych (CKOP) nie powinno szczegółowo planować użycia lotnictwa w działaniach bojowych. To oznacza, iż szczegółowe kalkulacje operacyjno-taktyczne wykonania ofensywnego wsparcia wojsk lądowych (np. obliczenia inżynieryjno-nawigacyjne zadania bojowego, dobór środków rażenia, szczegółowe ustalanie potrzebnej bojowej liczby samolotów niezbędnej do wykonania zadania), które są odzwierciedlone w Rozkazie Bojowym Lotnictwa określa CAOC (lub COP). Nie mniej jednak wszelkie propozycje dowódcy CKOP dla dowódcy korpusu wojsk lądowych (marynarki wojennej) powinny być oparte na kalkulacjach operacyjno-taktycznych, które mają umożliwić wyciągnięcie wniosków ogólnych. Dlatego też stan osobowy CKOP powinien być przygotowany do określania możliwości bojowych lotnictwa.

Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych nie powinno również bezpośrednio stawiać zadań bojowych jednostkom lotniczym (chyba, że otrzymało takie uprawnienia). Uzasadnione jest tym, iż wykonawcy zadań powinni mieć jednego przełożonego. Dualizm w dowodzeniu mógłby doprowadzić do niepotrzebnych nieporozumień na styku wojska lądowe (marynarka wojenna) – siły powietrzne.

CKOP jako przedstawiciel sił powietrznych przy wojskach lądowych lub marynarce wojennej, powinno otrzymywać opracowane przez CAOC (lub, COP) rozkazy bojowe dla lotnictwa, w których będą odzwierciedlone rezultaty planowania poszczególnych sekcji tego SD. Jest to niezmiernie istotne, ponieważ w Rozkazie Bojowym Lotnictwa są zawarte dane umożliwiające szczegółową koordynację działań lotnictwa i środków OPL wojsk lądowych. **Należy podkreślić, iż zapewnienie bezpieczeństwa lotnictwu od środków OPL własnych wojsk lądowych, jest**

jednym z najważniejszych zadań, jakie ma realizować CKOP. Takie same zasady obowiązują dla CKOP, rozwijanego przy Dowództwie Marynarki Wojennej.

W razie konieczności CKOP będzie zmieniać swoje położenie wraz z Dowództwem Korpusu Wojsk Lądowych (Marynarki Wojennej).

CKOP rozwinięte przy Dowództwie Marynarki Wojennej powinno uczestniczyć w koordynacji:

- ofensywnego taktycznego wsparcia operacji morskich;
- defensywnego taktycznego wsparcie operacji morskich;
- kontroli przestrzeni powietrznej.

Zadania „morskiego" CKOP będą takie jak przedstawione powyżej zadania CKOP rozwiniętego przy korpusie wojsk lądowych. Głównym zadaniem „morskiego" CKOP będzie prezentowanie możliwości komponentów sił powietrznych na szczeblu dowództwa marynarki wojennej poprzez dostarczanie potrzebnych ekspertyz lotniczych dowódcy MW w imieniu dowódcy sił powietrznych oraz pełnienie roli łącznikowej między nimi.

Funkcje CKOP odnoszące się do działań powietrznych związanych z bezpośrednim wsparciem marynarki powinny być skoncentrowane zasadniczo na:

- koordynacji działań ofensywnych lotnictwa SP z lotnictwem i okrętami bojowymi MW podczas zwalczania obiektów morskich przeciwnika;
- koordynacji działań defensywnych lotnictwa SP z lotnictwem MW w ramach osłony przed uderzeniami z powietrza zasadniczych elementów ugrupowania MW – zarówno bazowania lądowego jak i znajdujących się na morzu;
- koordynacji działań wojsk rakietowych SP oraz środków wykrywania i naprowadzania z odpowiednimi jednostkami MW (bazowania lądowego i pokładowego);
- doradzaniu dowódcy MW w zakresie całości działań lotnictwa – zarówno przydzielonego wysiłku lotnictwa SP jak i lotnictwa MW;

- doradzanie dowódcy sił powietrznych w zakresie działań MW (szczególnie lotnictwa pokładowego);
- koordynowaniu i asystowaniu przy ustalaniu priorytetów i przetwarzaniu próśb o bezpośrednie wsparcie marynarki wojennej ;
- na polecenie dowódcy sił powietrznych, bezpośrednia koordynacja i stawianie zadań lotnictwu wykonującemu zadania bezpośredniego wsparcia lotniczego marynarki wojennej;
- ocena rezultatów działań wspierających marynarkę wojenną, zorganizowanie śledzenia stanu obiektów uderzeń i koordynacja wszelkich ponownych uderzeń na te obiekty;
- asystowanie dowódcom sił powietrznych i morskich przy ocenie wpływu dotychczasowych działań ofensywnego wsparcia lotniczego na działania przeciwnika;
- koordynacja połączonych działań SEAD / EW w przestrzeni nad obszarem przybrzeżnym i morzem;
- koordynacja działań załóg śmigłowców wykrywania i naprowadzania lotnictwa morskiego w ramach wsparcia lotniczego operacji ;
- śledzenie wykonywania i rezultatów działań wsparcia poprzez wskazane Grupy Dowodzenia Lotnictwem Taktycznym / Oficerów Naprowadzania Lotnictwa;
- działanie jako Rear Briefing Agency (ośrodek na tyłach przyjmujący meldunki) oraz jako Inflight Report Post (posterunek przyjmujący meldunki od załóg w powietrzu) jeżeli są takie wymagania;
- koordynacja ograniczeń w emisji energii elektromagnetycznej zarządzanej przez dowódców w systemie OP z planem wprowadzania ograniczeń przez dowódcę marynarki wojennej;
- asystowanie przy stawianiu zadań siłom dyżurującym w strefach przeznaczonych do wsparcia działań sił morskich.

CKOP wypełnia swe funkcje tylko w stosunku do obszaru działań danego dowódcy sił morskich. CKOP pozostaje związany ze swoim dowództwem bez względu na zmianę jego dyslokacji. Może się zdarzyć, że CKOP w czasie pokoju zostanie podporządkowane dowództwu MW (np. w celu ułatwienia szkolenia). To jednak operacyjnie w dalszym ciągu będzie podporządkowane CAOC (lub COP).

W czasie konfliktu zbrojnego struktura organizacyjna i obsada stanowisk CKOP musi uwzględniać ciągłość i specyfikę ich pracy. Dlatego też CKOP powinno funkcjonować w oparciu o dwa zespoły: Zespół Planowania oraz Zespół Działań Bieżących. W zakres zadań Zespołu Planowania wchodzi planowanie ofensywnego wsparcia lotniczego wojsk lądowych, oraz szeroko pojęta koordynacja działań. Natomiast Zespół Działań Bieżących zajmuje się obiegiem informacji z innymi elementami systemu dowodzenia, jak też śledzeniem bieżącej działalności lotnictwa i podległych mu grup dowodzenia lotnictwem, (czyli zajmuje się realizacją tego, co zostało zaplanowane przez Zespół Planowania). Również z tego też względu istnieje konieczność wyznaczenia minimum dwóch zmian personelu dla zapewnienia ciągłości jego funkcjonowania. Dodatkowo musi być uwzględniona obsada dla zapasowego SD Dowódcy Korpusu Wojsk Lądowych (MW).

Z proponowanych zadań CKOP wynika, że w jego składzie etatowym powinni znajdować się specjaliści z zakresu planowania użycia sił powietrznych, w działaniach ofensywnych i defensywnych, zarządzania ruchem lotniczym (kontroli przestrzeni powietrznej), rozpoznania i łączności oraz koordynacji (współdziałania). Przykład obsady stanowisk w CKOP (dla jednej zmiany) podano w tabeli 1.

Tabela 1

LP	STANOWISKO	FUNKCJA	RODZAJ WOJSK
1.	Szef CKOP	Doradca dowódcy korpusu (MW)	SP
2.	Oficer operacyjny	Szef sztabu	SP
3.	Oficer operacyjny	Ofensywne wsparcie lotnicze wojsk lądowych	SP
4.	Oficer operacyjny	WRE	SP
5.	Oficer operacyjny	Ofensywne wsparcie lotnicze wojsk lądowych	SP
6.	Oficer operacyjny	Rozpoznanie powietrzne	SP
7.	Oficer operacyjny	WRt	SP
8.	Oficer operacyjny	Zintegrowana OP i OPL	SP
9.	Oficer operacyjny	Dowodzenie i łączność	SP
10.	Oficer operacyjny	Rozpoznanie powietrzne	SP
11.	Specjalista	Zintegrowana OP i OPL	SP
12.	Specjalista	WRT	SP
13.	Specjalista	Obsługa urządzeń łączności (systemów	SP

		komputerowych)	
14.	Specjalista	Obsługa urządzeń łączności (systemów komputerowych)	SP
15.	Specjalista	Obsługa urządzeń łączności (systemów komputerowych)	SP
16.	Specjalista	Obsługa urządzeń łączności (systemów komputerowych	SP
17.	Specjalista	Obsługa urządzeń łączności (systemów komputerowych	SP

UWAGA: Szef CKOP będzie członkiem sztabu dowódcy korpusu (MW) i z tego powodu nie będzie podlegał pracy wg zmian.

Dla efektywnego działania CKOP potrzebuje interoperacyjnych systemów bezpiecznego przesyłania danych i łączności fonicznej. Wymagana jest łączność (pod względem wyposażenia, kanałów i przyłączy) z CAOC, CRC, SD wojsk rakietowych, SD lotnictwa taktycznego, Grupami Dowodzenia Lotnictwem Taktycznym, Oficerami Naprowadzania Lotnictwa oraz ze statkami powietrznymi. Lista minimalnych wymagań operacyjnych dla łączności w obszarze ACE - Allied Command Europe zawiera:

- dostęp do siedmiu linii łączności w zintegrowanym systemie łączności NATO (Integrated Communication System – NICS) czasu pokoju / mobilnego:
- dwie linie bezpiecznej łączności fonicznej w tym jedna z bezpiecznym faksem (NATO Secure Voice – NSV, NATO Secure Fax – NSF);

- jedna bezpieczna linia TTY z dostępem do TARE – Telegraph Automatic Routing Equipement;
- jedna linia wstępnej łączności fonicznej (Initial Voice Switched Network – IVSN);
- dwa terminale danych C2 kompatybilny z ACCS (Air Control and Command System);
- jeden terminal sytuacji powietrznej RAP- Recognised Air Picture kompatybilny z ACCS;
- dostęp do urządzeń łączności satelitarnej SATCOM;
- zdublowanie łączności dla obejścia jednego ze szczebli dowodzenia.

Dowódca CKOP powinien uczestniczyć jako przedstawiciel lotnictwa w najważniejszych przedsięwzięciach sztabu korpusu wojsk lądowych (Dowództwa Marynarki Wojennej). Będą to przede wszystkim **konferencja inicjująca planowanie oraz konferencja decyzyjna.** Jeśli dowódca korpusu wojsk lądowych będzie organizował inne przedsięwzięcia np. informowanie operacyjne dowódca CKOP również powinien uczestniczyć w tych zamierzeniach.

Na konferencji inicjującej planowanie w korpusie wojsk lądowych dowódca CKOP powinien przedstawić **referat – meldunek** o sytuacji sił powietrznych, jak też o podległych Grupach Dowodzenia Lotnictwa Taktycznego. Dane do referatu – meldunku będą zawarte między innymi w **Dyrektywie Operacyjnej Sił Powietrznych, Rozkazie o Kontroli Przestrzeni Powietrznej,** jak też będą w meldunkach podległych GDL.

Meldunek ten powinien zawierać:

- ❖ cele działań lotnictwa;
- ❖ ogólne możliwości SP dotyczące wsparcia korpusu wojsk lądowych;
- ❖ przyznany korpusowi wojsk lądowych wysiłek lotnictwa;
- ❖ położenie podległych GDL;

- ustalenia dotyczące koordynacji działań SP i wojsk lądowych.

W czasie konferencji decyzyjnej dowódca CKOP powinien przedstawić konkretne ustalenia dotyczące wykorzystania przydzielonego wysiłku lotnictwa.

Na szczeblach od dywizji do batalionu powinny występować Grupy Dowodzenia Lotnictwem, w których skład wchodziliby oficerowie łącznikowi lotnictwa, oficerowie naprowadzania lotnictwa wraz z niezbędnym personelem i sprzętem zabezpieczenia oraz środkami łączności.

Grupy te odpowiadałyby za:

- fachową pomoc dowódcy wspieranego ZT (bądź oddziału) w zakresie koordynacji i integracji wsparcia ogniowego ze wsparciem lotniczym;
- koordynację zadania wsparcia ZT (oddziału)zgodnie z obowiązującymi ustaleniami rozkazów o kontroli przestrzeni powietrznej;
- monitorowanie sieci wzywania lotnictwa taktycznego;
- dostarczanie informacji o pogodzie w rejonie rubieży styczności bojowej wojsk;
- przyjmowanie dowodzenia samolotami wykonującymi zadania w ramach wsparcia od określonych rubieży (z wyznaczonych stref wyczekiwania) i naprowadzanie ich , jeśli to konieczne , na obiekty uderzeń zwalczane w ramach bezpośredniego wsparcia lotniczego.

Do szczegółowych zadań oficera łącznikowego lotnictwa (ALO) wchodzącego w skład grupy kierowania lotnictwem taktycznym powinno należeć:

- doradzanie i fachowa pomoc dowódcy lądowemu we wszystkich sprawach związanych z działaniami w ramach ofensywnego wsparcia lotniczego;
- udział w koordynacji ognia sił lądowych z działaniami lotnictwa;
- przyjmowanie , koordynowanie i przekazywanie informacji z CKOP dotyczących czasu i miejsca przelotów i uderzeń lotnictwa taktycznego;
- nadzór nad działaniami podległej grupy kierowania lotnictwem taktycznym;

- koordynowanie wykorzystania przestrzeni powietrznej z właściwymi organami kontroli przestrzeni powietrznej;
- współpraca z dowódcą lądowym w planowaniu, organizowaniu i prowadzeniu walki radioelektronicznej i obezwładnianiu środków przeciwlotniczych.

Oficer naprowadzania lotnictwa (FAC) byłby przydzielany do pierwszorzutowych pododdziałów. Powinien kierować działaniami samolotów wykonujących uderzenia w ramach bezpośredniego wsparcia lotniczego.

Do jego zadań powinno należeć:

- udzielanie fachowej pomocy i doradzanie dowódcy lądowemu w sprawach związanych ze wsparciem lotniczym;
- koordynacja działań naprowadzanych samolotów z działaniami wspieranego oddziału (pododdziału) sił lądowych;
- współudział w organizacji, identyfikacji (oznaczeniu) położenia przedniego skraju wojsk własnych;
- naprowadzanie samolotów na obiekty uderzeń;
- przekazywanie informacji odbieranych z naprowadzanego samolotu (jeśli zachodzi taka potrzeba);
- meldowanie o rezultatach uderzeń wykonywanych przez samoloty (śmigłowce);

meldowanie o pogodzie w rejonie rubieży styczności bojowej wojsk;

- koordynowanie działań podległych specjalistów np. operatorów podświetlaczy laserowych;

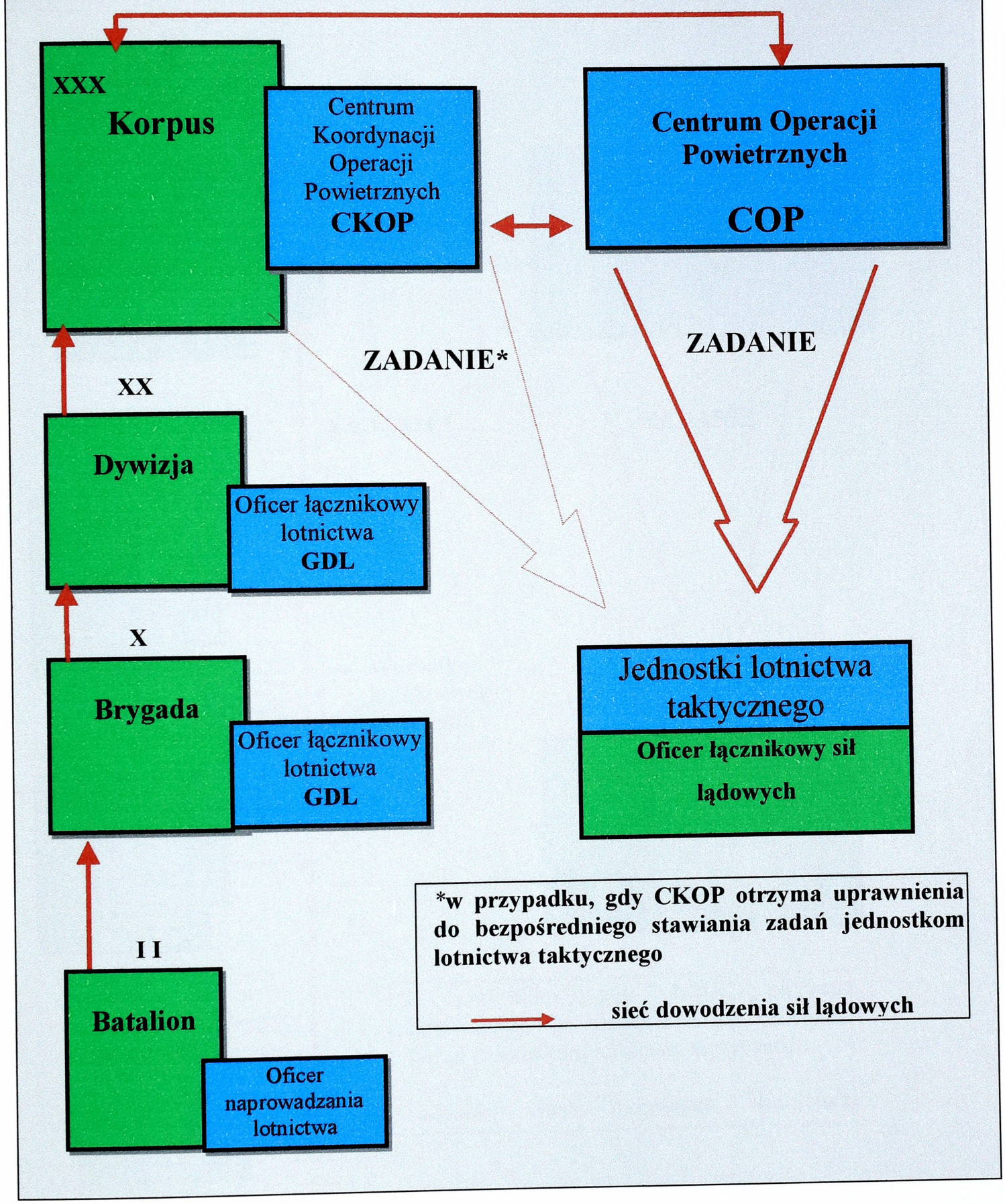
Lotnictwo taktyczne wspierając wojska lądowe może wykonywać zadania wcześniej zaplanowane bądź wyloty na wezwanie z pola walki. W przypadku działań (wylotów) wcześniej zaplanowanych zapotrzebowanie na wsparcie lotnicze przekazywane powinno być kolejno do wyższych organów dowodzenia lotnictwem taktycznym, aż do Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych włącznie, a następnie do CAOC (lub COP). Oddziały (bądź związki taktyczne) składające zapotrzebowanie

byłyby informowane o akceptacji bądź odrzuceniu ich zapotrzebowania na wsparcie lotnicze – poprzez sieci dowodzenia sił lądowych (rys. 20).

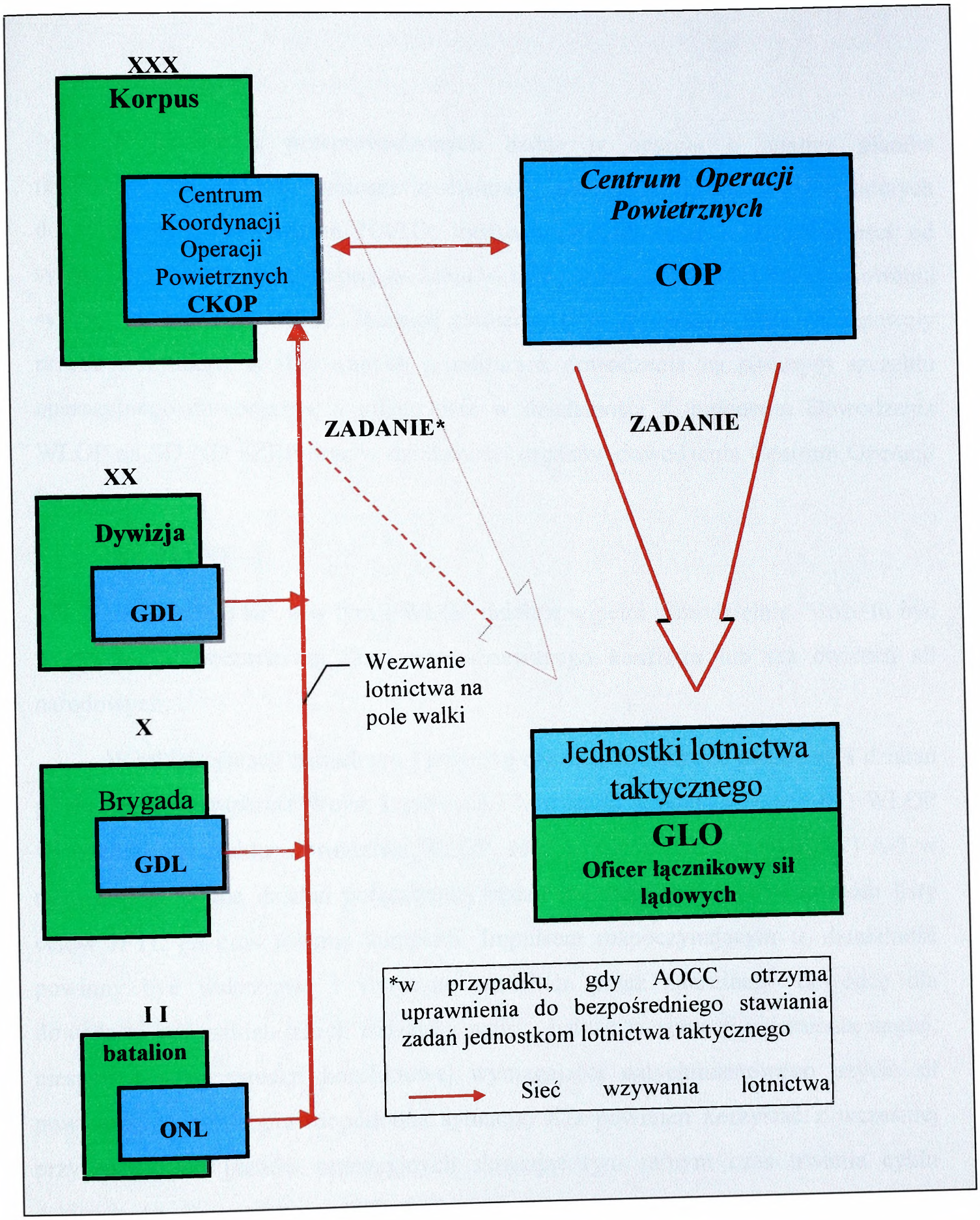
W przypadku wylotów na wezwanie z pola walki zapotrzebowanie na wsparcie lotnicze jest bezpośrednio przekazywane przez jednostkę potrzebującą wsparcia do CKOP z pominięciem pośrednich szczebli dowodzenia. Pominięte szczeble dowodzenia wyrażają swoją akceptację poprzez zachowanie ciszy radiowej, bądź w przypadku kolidujących ze sobą zapotrzebowań określają, które z nich posiada priorytet (rys. 21).

Zapotrzebowanie na wsparcie lotnicze, zarówno w przypadku wylotów wcześniej planowanych, jak i wylotów na wezwanie z pola walki powinno być przesyłane z Centrum Koordynacji Operacji Powietrznych do CAOC (lub COP), a stamtąd do wykonawców - jednostek lotnictwa taktycznego.

W uzasadnionych sytuacją operacyjno - taktyczną warunkach Centrum Koordynacji Działań Powietrznych mogłoby otrzymać uprawnienia do bezpośredniego stawiania zadań jednostkom lotnictwa taktycznego.

Rys. 20. Obieg informacji między organami dowodzenia lotnictwem taktycznym przy wykonywaniu wylotów wcześniej zaplanowanych

Rys. 21. Obieg informacji między organami dowodzenia lotnictwem taktycznym przy wykonywaniu wylotów na wezwanie z pola walki

3.4. Wnioski

Na podstawie przeprowadzonych badań w oparciu o analizy planów restrukturyzacji WLOP, wnioski z ćwiczeń, gier decyzyjnych oraz wybranych dokumentów normatywnych NATO, można wyspecyfikować – w zależności od sytuacji polityczno – militarnej w kraju – trzy warianty (modele) funkcjonowania systemu dowodzenia WLOP. Różnice pomiędzy tymi wariantami będą występowały przede wszystkim w stosowanych procedurach dowodzenia na obecnym szczeblu operacyjnego dowodzenia, a mianowicie w działalności Komponentu Dowodzenia WLOP na SD ND SZRP oraz w działalności organów dowodzenia Centrum Operacji Powietrznych.

WARIANT –I

Siły zbrojne RP, a w tym i WLOP działają w pełni samodzielnie. Może to być w przypadku początkowej fazy niespodziewanego konfliktu lub też ćwiczeń sił narodowych.

W takiej sytuacji naczelnym i jedynym organem w zakresie planowania działań powietrznych i wsparcia Wojsk Lądowych i Marynarki Wojennej będzie KD WLOP wydzielany ze struktur dowództwa WLOP. Jego komórka (zarząd, wydział?) A-3 w ramach planowania działań połączonych będzie partycypował w opracowaniu listy celów JPTL na czas trwania kampanii. Impulsem rozpoczynającym tą działalność powinny być wskazówki i wytyczne udzielone przez naczelnego dowódcę dla dowódców wszystkich trzech rodzajów wojsk. Jednak w sytuacji zaistnienia nagłej, niespodziewanej sytuacji konfliktowej wymagającej natychmiastowego użycia sił powietrznych (mało prawdopodobna sytuacja) KD powinien korzystać z wcześniej przygotowanych planów operacyjnych skracając tym samym czas trwania cyklu decyzyjnego. Przygotowana JPTL będzie z kolei stanowić podstawę do sporządzenia dyrektywy AOD oraz PTL dla COD. Drugim dokumentem -niezbędnym do planowania użycia sił i dowodzenia nimi przez organa szczebla taktycznego- wypracowywanym przez A-6 (organizacja dowodzenia i zarządzania przestrzenią powietrzną) będzie dyrektywa AOD. Tworzenie tego dokumentu na tym szczeblu

decyzyjnym pozwoli w sposób optymalny uwzględnić i interesy i potrzeby wszystkich podmiotów wykorzystujących przestrzeń powietrzną.

W sytuacji realizowania ćwiczeń "narodowych" szczebla taktycznego dokumenty wyjściowe będą przygotowywały zespoły wydzielone ze składów etatowych zarządów DWLOP.

Przedstawione propozycje są zbieżne z wynikami analizy i oceny funkcjonowania narodowych systemów dowodzenia siłami powietrznymi reprezentatywnych europejskich państw, takich jak: Wielka Brytania, Francja, Włochy, Niemcy.

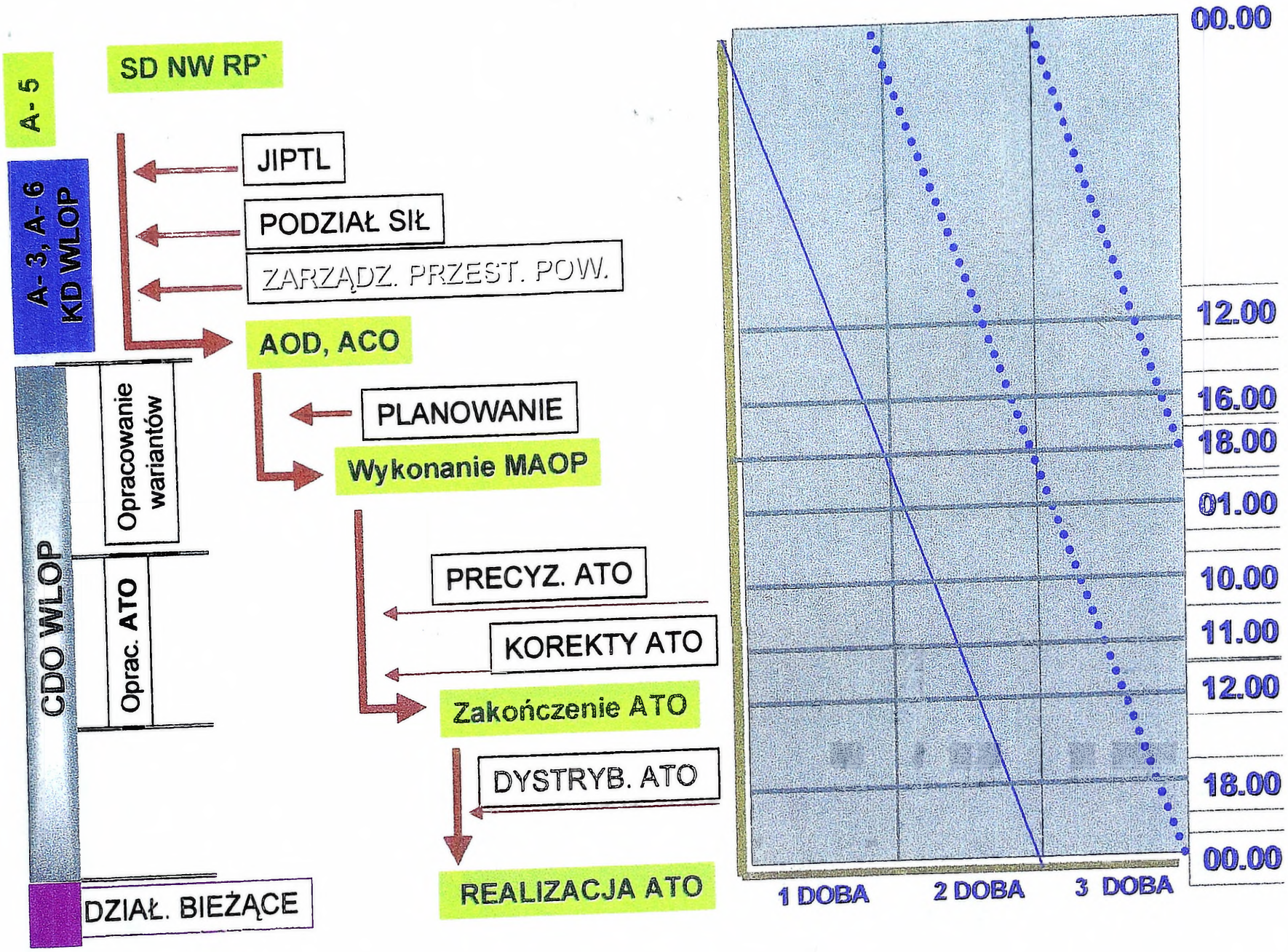
Centrum Operacji Powietrznych po otrzymaniu rozkazów (AOD,ACO) realizowałoby dalszą część procesu planistycznego w formie właściwej dla natowskiego CAOC-u. W wyniku transponowania celów działań, priorytetów i PTL na zadania do realizacji przez podporządkowane CAOC-owi siły następowałoby cykliczne preparowanie rozkazów ATO i OPTASK AAW, oraz w odniesieniu do jednostek rakietowych rozkazu CMO.

Racjonalny harmonogram organizacyjny takiego cyklu planowania przedstawia rysunek – 22.

WARIANT II

Na terenie kraju prowadzą działania siły sojuszu, do których Polska wydzieliła ograniczony kontyngent, reszta sił pozostaje pod dowództwem narodowym.

Ocenia się, że efektywne wykorzystanie naszych sił powietrznych oraz sprawne dowodzenie nimi, w takich uwarunkowaniach, byłoby najtrudniejszym problemem pod względem organizacyjno-funkcjonalnym. W takim przypadku nieuchronny byłby częściowy dualizm w sferze dowodzenia. Zasadnicza część Komponentu Dowodzenia przemieściłaby się na SD AIRNORTH-a partycypując w realizowanym przez niego procesie planowania. Zadaniem tej grupy jak i zespołów pozostałych przy SD ND SZ powinna być ciągła dbałość o uwzględnianie na w planowaniu AIRNORTH-a potrzeb operacyjnych sił nie będących pod zwierzchnością NATO. Wydawane przez

Rys. 22. Cykl planowania działań bojowych sił powietrznych RP- wariant

Zastrzeżone

AIRNORTH-a dyrektywy AOD i ACO powinny być „narzędziem" zespalającym i wzajemnie potęgującym działania sił narodowych i natowskich.

W takim wariancie należy przyjąć, że COP musiałoby podzielić się na dwa organa dowodzenia:

- pierwszy, w odniesieniu do sił pozostających pod dowództwem narodowym, realizowałby takie same zadania, w sposób porównywalny z poprzednim wariantem;
- drugi, uzupełniony obsadą sojuszniczą, pełniłby rolę CAOC-u.

Część realizująca zadania CAOC-u, za podstawę swojej działalności planistycznej, przyjmowałby dokumenty otrzymane z AIRNORTH, a mianowicie AOD, ACO, PTL. Pozostała część COP-u funkcjonująca w strukturach narodowych w swojej działalności za podstawę przyjmowałaby dyrektywę operacyjną Naczelnego Wodza SZ RP.

Zakłada się, że dokumentami wynikowymi byłyby wówczas:

- rozkazy dla sił sojuszniczych (w tym dla wydzielonych polskich jednostek) – ATO,ACO, ATM, OPTASK AAW;
- rozkazy dla pozostałych jednostek SP RP –ATO, ATM, OPTASK AAW, wydawane przez narodowy organ dowodzenia oraz ACO przygotowane w AIRCENT.

WARIANT III

Sytuacja realnego zagrożenia lub otwartego konfliktu zbrojnego, kiedy wszystkie siły WLOP zostaną przekazane pod dowództwo NATO.

Ocenia się, że w takiej sytuacji COP stanowiłby bazę do rozwinięcia Centrum Połączonych Działań Powietrznych (CAOC) i miałby do zrealizowania pełny zakres zadań, przypisanych do tego szczebla dowodzenia, w strukturze systemu dowodzenia SP NATO.

Należy podkreślić, że przy zaistnieniu każdego z opisanych wariantów, wszystkie jednostki i stanowiska dowodzenia WLOP zawsze będą otrzymywały zadania bojowe w postaci takich samych, sformalizowanych dokumentów rozkazodawczych.

Mając na uwadze, iż w obecnej jak i przyszłej strukturze zintegrowanego systemu dowodzenia siłami powietrznymi Sojuszu Północnoatlantyckiego w Europie, zasadniczym ogniwem będą Ośrodki Dowodzenia Połączonymi Działaniami Powietrznymi (CAOC), a także uwzględniając fakt, ciągłego artykułowania przez przedstawicieli WLOP biorących udział w pracach komisji, agencji czy grup roboczych NATO potrzeby budowy i wyposażenia w Polsce CAOC, logicznym jest, aby w pierwszej kolejności zespoły funkcyjne COP nauczyły się analizować i wykorzystywać w swojej działalności planistyczno – decyzyjnej dokumenty rozkazodawcze, otrzymywane z nadrzędnego szczebla NATO – AIRNORTH. Tymi dokumentami są: Dyrektywa Operacyjna Sił Powietrznych – AOD (Air Operations Directive) oraz Rozkaz o Kontroli Przestrzeni Powietrznej – AOC (Airspace Control Order).

Co prawda, na dzień dzisiejszy Polskie Centralne Stanowisko Dowodzenia Dowódcy WLOP, w publikacjach NATO określających jego miejsce w strukturze dowodzenia SP NATO w Europie, jest postrzegane jako CRC (min. świadczy o tym podporządkowanie go pod CAOC Kalkar), to należy sądzić, że stan taki będzie trwał bardzo krótko i CSD (COP) uzyska należny mu status w Sojuszu:

- naczelnego organu dowodzenia SP RP w systemie narodowym, spełniającego w odniesieniu do podległych sił rolę SD, realizującego większość zadań przypisanych w NATO do AIRNORTH i CAOC;
- CAOC w działaniach sojuszniczych (koalicyjnych).

Mając to na uwadze, należy stwierdzić, że znajomość treści i formy sporządzania **AOD**, a szczególnie **ATO**, przez osoby funkcyjne COP, jest sprawą

podstawową. **Z racji możliwości przekłamania ich treści lub ich nie jednoznacznego zrozumienia przez osoby korzystające z nich, nie powinny być one tłumaczone na język polski.**

Zdecydowanie trudniejsze, od wdrażania AOD, będzie wdrażanie w życie rozkazu ATO i ACO. Czas i sposób realizacji zależał będzie przede wszystkim od decyzji politycznych w zakresie ustalenia odpowiedzialności za Polską przestrzeń powietrzną. Jeżeli przyjmiemy NATO-wskie ustalenie, że będzie za nią odpowiadał RCNORTH, to pomimo tego, że pociągną one za sobą określone zmiany strukturalne i funkcjonalne obecnego systemu kontroli przestrzeni powietrznej Polski będą one stosunkowo proste w realizacji. Wynika to z faktu, iż taki system funkcjonuje już w wielu europejskich krajach NATO.

Wariant drugi, zakładający odpowiedzialność za polską przestrzeń w czasie pokoju przez dowódcę polskich SP zaś w czasie wojny przez RCNORTH (COMAIRNORTH), może spowodować funkcjonowanie różnych dokumentów w tych okresach, oraz stosowanie niekiedy różnych procedur planowania.

Taka sytuacja jest prawdopodobnie nie do uniknięcia. Częściowym zabezpieczeniem przed tym zjawiskiem może być nakaz używania już w czasie pokoju, a zwłaszcza podczas ćwiczeń narodowych, sformalizowanych dyrektyw ACO. Celowym będzie ich wykonywanie, w okresie przejściowym (do 2012 r.), jednocześnie w dwóch językach – angielskim i polskim.

Korzystając ze sformalizowanych wzorców należy ściśle przestrzegać kolejności, numeracji i nazw poszczególnych punktów i aneksów, ponieważ każda taka pomyłka w kilkudziesięciostronicowym (często ponad 100 stronic) dokumencie będzie powodować utrudnienia podczas poszukiwania poszczególnych treści, przez jego użytkowników. W egzemplarzach, przygotowywanych w języku polskim, powinny być bezwzględnie zachowane anglojęzyczne skróty, tytuły poszczególnych rozdziałów i podrozdziałów, aneksów, terminów określających rodzaje działań i procedury lotnicze. Zachowanie tych treści, w takiej postaci, jest niezbędnym warunkiem jednakowego ich zrozumienia przez adresatów dokumentu, a co

najważniejsze – warunkiem zapewnienia bezpieczeństwa własnym użytkownikom przestrzeni powietrznej.

Zasadniczymi dokumentami rozkazodawczymi, stanowiącymi efekt końcowy procesu planowania w COP, będą: **Rozkaz Bojowy dla Lotnictwa – ATO (Air Task Order) oraz Rozkaz Bojowy dla Obrony Powietrznej – OPTASK AAW.**

Sformalizowany wzór rozkazu bojowego dla lotnictwa, służy do pomocy w przygotowaniu pełnego dokumentu i zawiera wszystkie elementy, które muszą być w nim uwzględnione. Ponieważ w zasadzie proces decyzyjny związany z planowaniem działań bojowych kończy się na tym szczeblu, zadaniem grupy planowania działań jest sporządzenie na bazie wzoru, rozkazu zawierającego wszystkie dane niezbędne wykonawcom. Jednostki bojowe, do pełnej realizacji zadań, muszą posiadać dane dotyczące min: realizowanych zadań, zwalczanych celów, czasów wykonania lotu bojowego i miejsca działania lotnictwa wsparcia (np. tankowanie w powietrzu). ATO jest podstawą dla załóg samolotów do wykonania zadań bojowych. Rozkaz dotyczący obrony powietrznej (OPTASK AAW), adresowany jest do wszystkich dowódców sił powietrznych, posiadających stałe i czasowo przydzielone (delegowane) uprawnienia do dowodzenia, tj. regionalnymi stanowiskami dowodzenia oraz jednostkami sił lądowych i sił morskich. Ma on na celu dostarczenie szczegółowych zadań oraz instrukcji, zapewniających możliwość prowadzenia przez adresatów działań. OPTASK AAW dostarcza także informacje, zapewniające koordynowanie działań i bezpieczeństwo, w przestrzeni powietrznej jednostkom sił powietrznych, wspierających działania sił morskich na morzu.

Ocenia się, że przygotowywane przez COP, podczas „działań narodowych" lub realizacji procesu szkolenia taktyczno – operacyjnego, rozkazy bojowe ATO i OPTASK AAW, czy też zarządzenie bojowe ATM mogą być pisane w języku polskim, z zachowaniem jednak angielskiego nazewnictwa standardowych pojęć NATO.

Natomiast, w okresie prowadzenia działań sojuszniczych lub koalicyjnych, z częściowym zaangażowaniem w nich sił WLOP, dokumenty rozkazodawcze, skierowywane do pozostałych narodowych jednostek powinny być wyrażane w formie

dwujęzycznej. Będzie to stanowiło duże ułatwienie w sytuacji uzgadniania ewentualnych szczegółów na szczeblu jednostek i podczas kierowania działaniami w ODN.

Oprócz wcześniej wymienionych, sformalizowanych dokumentów na szczeblu CAOC, występują jeszcze inne, które w procesie decyzyjnym oraz dowodzenia operacją są równie ważne. Dotyczy to zarówno meldunków z wykonanych zadań, jak i próśb do szczebli nadrzędnych.

Ponieważ są to dokumenty o zdecydowanie mniejszej wadze sprawczej, w ich adaptacji do celów dowodzenia siłami WLOP może cechować, naszym zdaniem, większa dowolność.

Wzorów meldunków i próśb, wykorzystywanych w SP NATO, jest wiele. Układ, jak i sposób przedstawiania ich treści zasadniczych (tabele, wykresy, specyficzny układ i numeracja kolejnych linii tekstu) jest bardzo zróżnicowany. Część tych różnic jest determinowana przede wszystkim wymaganiami zautomatyzowanego (komputerowego) systemu dowodzenia oraz sposobu kodowania tych dokumentów.

Przy przesyłaniu meldunków o podobnej treści, w warunkach polskiej rzeczywistości, z wykorzystaniem obecnych środków łączności i polskich tabel szyfrowych, sporządzanie ich w języku angielskim byłoby niecelowe i bardzo utrudnione (kodowanie). Za obowiązujący nakaz, należy tylko przyjąć przestrzeganie ogólnego układu (struktury) tego rodzaju dokumentu, z jednoczesnym zaznaczeniem w części tytułowej, czego dany meldunek (prośba) dotyczy.

W relacjach, między polskimi organami dowodzenia, a organami NATO, oprócz formy, zarówno treść, jak i język, powinna być zgodna z ogólnie ustalonymi przez natowskie „stanagi" wzorcami. Ocenia się jednak, że w tej działalności sztaby (CSD, KOP) już dzisiaj mogą wykorzystywać w swojej działalności możliwości urządzeń systemu ICC .

W polskiej, narodowej strukturze dowodzenia WLOP, oprócz COP, ODN i SD jednostek SP, będą jeszcze przez wiele lat występowały organa dowodzenia (kierowania, zarządzania) nie znajdujące swojego funkcjonalnego odpowiednika w strukturze natowskiej, SD KOP, SD BRt, SD BLT, SD BR, co powoduje niemożliwość dostosowania do ich potrzeb określonych standardowych dokumentów SP NATO. W tym przypadku proponuje się: bazując na filozofii wykonywania dokumentów w sojuszu, oraz uwzględniając zakres kompetencji dowodzenia, czy zarządzania w odniesieniu do podległych sił, opracować dla nich zupełnie nowe dokumenty. Jednak należy jeszcze raz podkreślić, że pierwotnym w tym zakresie powinno być szczegółowe określenie zakresu kompetencyjnego tych organów i ich relacji informacyjno – decyzyjnych z otoczeniem.

ZAKOŃCZENIE

„Niepokój naszej epoki jest w dużej mierze wynikiem tego, że próbujemy wykonać dzisiejszą pracę za pomocą wczorajszych zarządzeń i z wczorajszymi pomysłami" ta sentencja Marshalla McLahana może stanowić na dzień dzisiejszy– przy pewnym uproszczeniu- obraz działalności planistyczno - decyzyjnej większości dowództw i sztabów naszych sił powietrznych.

Pomimo faktu, że już od 12 marca 1999 r. Polska jest pełnoprawnym członkiem sojuszu północnoatlantyckiego wynikiem czego w siłach zbrojnych zintensyfikował się proces integrowania z siłami zbrojnymi sojuszu – realny termin osiągnięcia założonego, końcowego celu tych działań jest bardzo oddalony. W siłach powietrznych proces ten obejmuje wiele aspektów ich funkcjonowania i użycia zawartych w wynegocjowanych „celach integracji". Zrealizowanie tych celów ma pozwolić naszym SP, w określonej perspektywie czasu, osiągnąć zdolność do wspólnego bezproblemowego działania z Siłami Powietrznymi NATO.

Można wyspecyfikować wiele obszarów, w których Siły Powietrzne RP osiągnąć muszą interoperacyjność z Siłami Powietrznymi NATO. Do najistotniejszych można zaliczyć obszary przemian w sferze:

- Rozwiązań strukturalno – organizacyjnych;
- Rozwiązań doktrynalnych;
- Kompatybilności sprzętu sił powietrznych;
- Systemu i procedur dowodzenia.

Z wielu względów szereg przedsięwzięć wpisanych w harmonogram tych przemian realizowanych musi być równolegle. Dotyczy to także zmian w zakresie procedur dowodzenia ,których nierozłączną częścią są procesy związane z wytwarzaniem i dystrybucją dokumentów dowodzenia.

W pierwszej fazie wprowadzania nowych procedur niezbędnym było szczegółowe dowiązanie do poszczególnych organów dowodzenia przyszłej struktury zakresu kompetencji z uwzględnieniem ich miejsca i roli w strukturze narodowej a także funkcji, które będą im przypisane w strukturze dowodzenia SP NATO. Ta praca

została w sferze koncepcyjnej zakończona i obecnie rozpoczęto fazę jej praktycznej realizacji.

Działania te pozwoliły na zintensyfikowanie prac w zakresie szczegółowych procedur dowodzenia adekwatnych do realizacji określonych zadań w siłach powietrznych. Także przeprowadzone, w ramach tematu niniejszej pracy naukowej, badania ugruntowały przekonania autora o potrzebie i aktualności ich podjęcia.

Na dzień dzisiejszy większość organów dowodzenia SP RP wykorzystuje różne procedury wybrane z dostępnych dokumentów NATO oraz zapożyczone podczas wspólnych ćwiczeń. Dzieje się to w sposób spontaniczny bez oceny ich adekwatności w zakresie realizacji nakazanych zadań. Niezbędne jest, w tym zakresie, jak najszybsze zakończenie szeregu prac normalizacyjnych i równoległe wydanie odpowiednich dokumentów (regulaminów, zarządzeń) przez wszystkie dowództwa - w odniesieniu do podległych struktur. Ponieważ dopiero po uzyskaniu mocy prawnej wyników tej działalności będziemy mogli mówić, że posiadamy i wykorzystujemy określone nowe, zbieżne z natowskimi procedury dowodzenia naszymi siłami powietrznymi.

Jeżeli zaś chodzi o wdrażanie we wszystkich organach dowodzenia SP przyjętych w ten sposób procedur to można w tym zakresie przytoczyć cytat Cycerona **„Usus magister est optimus”** (Praktyka to najlepszy nauczyciel). Jednak w procesie kształcenia jednym z niezbędnych atrybutów są „podręczniki”, a tych obecnie nie posiadamy.

Praca ta będąca wynikiem szerokich badań w tym analizy dokumentów normatywnych NATO, sympozjów, konsultacji czy też uczestnictwa w grze decyzyjnej dowództwa WLOP może stanowić cenny materiał dla zespołów opracowujących szczegółowe dokumenty wykonawcze czy też biorących udział w działalności normalizacyjnej w tym obszarze problemowym.

BIBLIOGRAFIA

1. AAP - 6 (U) NATO Glossary of Terms and Definitions, 1995 r.
2. AAP - 6 (U) NATO GLOSSARY OF TERMS AND DEFINITIONS, 1995 r.
3. AFCENT / AFNORTWEST BI-MSC (Operations Planning Process-BIMOPP);
4. AIRCENT MANUEL 80-2 (Offensive Air Support);
5. AIRCENT MANUEL 80-3 (Conventional Planning Guide);
6. AIRCENT MANUEL 80-40 Vol V (AIRCENT WAR OPERATIONS);
7. AIRCENT MANUEL 80-7 Vol I;
8. AJP-01 Allied Joint Publication
9. APP-8 (Allied Tactical Messages);
10. ATP - 10 (U) Search and Rescue, 1995 r.
11. ATP - 27 (B) Offensive Air Support Operations, 1980 r.
12. ATP - 35 Land Force Tactical Doctrine, 1992 r.
13. ATP - 40 (A) Doctrine for Airspace Control in Times of Crisis and War, 1995 r.
14. Bi-MNC Reporting Directive Vol III.
15. Budziński M. Integracja SP szczebla operacyjno – taktycznego RP i NATO – rozprawa doktorska. AON, Warszawa 1998 r.
16. Koliński K., Planowanie działań bojowych w Siłach Powietrznych - "PLAN-SP-1". Studium operacyjne. AON. Warszawa 1997 r.
17. Koliński K., Antczak S., Adamczyk M., Struktura organizacyjna i funkcjonalna systemu dowodzenia siłami powietrznymi RP. Studium operacyjne. AON .Warszawa 1999 r.

18. Koliński K., Kozub M., Marszałek M., Nowak J., Dowodzenie siłami powietrznymi NATO – część III. Dowodzenie na szczeblach taktycznych. AON. Warszawa 1998r.

19. Koliński K., Kozub M., Nawrocki B., Dowodzenie siłami powietrznymi NATO – część IV. Podstawowe dokumenty bojowe SP NATO. AON. Warszawa 1998 r.

20. Koliński K., Marszałek M., Kierunki integracji planowania działań bojowych w siłach powietrznych RP i NATO. AON. Warszawa 1999 r.

21. Lotnictwo taktyczne państw NATO. MON, Warszawa 1989 r.

22. Penc J. Zarządzanie dla przyszłości. Wydawnictwo Ekonomiczne, Wrocław 1999 r.

23. Proces planowania działań w sztabach Sił Zbrojnych NATO – Sztab Gen. WP. Zarząd Dowodzenia. Warszawa 1998 r.

24. Scheffel C. B. Taktyczne Operacja Sił Powietrznych, cz.II. Zwalczanie sił, środków i obiektów naziemnych przeciwnika przez lotnictwo RFN, AON, Warszawa 1996 r.

25. Scheffel C. B. Taktyczne operacje Sił Powietrznych, cz. I, AON, Warszawa 1996r.

26. Scheffel C. B., Composite Air Operations COMAO. Połączone operacje powietrzne, AON, Warszawa 1996 r.

27. Scheffel C. B., Ćwiczenia i treningi dowódczo - sztabowe połączonego stanowiska dowodzenia operacjami powietrznymi, AON, Warszawa 1996 r.

28. Scheffel C. B., Dowodzenie. Zasady dowodzenia i wykorzystania Sił Powietrznych, AON, Warszawa 1996 r.

29. SACEUR's SUPPLAN 10001D. 1251/SHOPA/048/96.

30. Sadler P., Zarządzanie w społeczeństwie postindustrialnym, Wydawnictwo Profesjonalnej Szkoły Biznesu, Kraków 1997 r.

31. Simon H. Study of decisiom making in administrative organization. The Free Press, London 1965 r.
32. STANAG – 3700. ATP - 33 (C) JOINT AIR and SPACE OPERATIONS DOCTRINE, Wydanie 5. Grudzień 1999 r.
33. STANAG–3880.ATP - 42 COUNTER AIR OPERATIONS, Wydanie 2. 1992 r.
34. SUPPLAN 35001 D;
35. Wybrane problemy użycia sił powietrznych NATO – podręcznik, WLOP, Warszawa 1998 r.
36. Zasadnicze założenia i kierunki zmian w systemie dowodzenia WLOP - tezy na grę decyzyjną w dniu 04.04 2000 r. Dowództwo WLOP, marzec 2000 r.

Zastrzeżone

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK 1

FORMY PRACY SZTABOWEJ

1. Referowanie

Ogólnie określa się ten sposób przekazywania informacji jako „**briefing**". Z uwagi na powód (cel) wyróżniane są następujące rodzaje briefingów:

- Briefing standardowy

Przedstawienie faktów (z zaakcentowaniem określonych fragmentów) w taki sposób, żeby ich treść została przekazana zmieniającemu się audytorium bez zniekształceń i przekłamań. Ponadto, niektóre problemy mogą być przedstawiane w formie wizualnej.

- Briefing informacyjny

Przedstawienie problemu, zadania lub opisanie sytuacji w sposób umożliwiający współpracownikom, przełożonym i podwładnym osiągnięcie jednolitego poziomu wiedzy o danym problemie. Tak osiągnięta jednolita wiedza jest punktem wyjściowym do kontynuowania dalszej pracy w sposób skoordynowany i harmonijny.

- Briefing decyzyjny

Polega na uzupełnieniu przedstawianego problemu (zadania, sytuacji) określonym wariantem działania, tak, aby odpowiedni wojskowy dowódca otrzymał w rezultacie tego, projekt decyzji. Sens polega na tym, aby cały kompleksowy problem rozłożyć na czynniki pierwsze, przeanalizować je i dokonać ich oceny. W trakcie takiego briefingu są ukazywane możliwe warianty działania, a z nich wyciągane głęboko uzasadnione wnioski, co do wyboru określonej opcji działania.

PRZYKŁADOWE UKŁADY BRIEFINGÓW

❖ STANDARDOWY BRIEFING

- **Wprowadzenie** - (cel briefingu, umiejscowienie go w całokształcie pracy, planowany sposób, postępowania);
- **Przedstawienie treści** - (fakty, zależności pomiędzy nimi, podstawowe informacje);
- **Oceny i skutki**;
- **Uwagi końcowe** - (podsumowanie, odpowiedzi na ewentualne pytania ,zakończenie).

❖ BRIEFING INFORMACYJNY

(Informacja o położeniu w celu orientowania)

- **Wykład o zaistniałej sytuacji**- (przedstawienie problemów);
- **Stan lub zmiana położenia przeciwnika;**
- **Stan lub zmiana położenia własnego;**
- **Przegląd dotychczasowych przedsięwzięć;**
- **Planowany dalszy sposób postępowania.**

❖ BRIEFING DECYZYJNY

(Informacja o położeniu dla wypracowania decyzji)

- Wprowadzenie;
- Analiza informacji o położeniu;
- Ocena położenia przeciwnika;
- Ocena własnego położenia;
- Ocena istotnych warunków atmosferycznych;

- Ustalenie/określenie własnych możliwości;
- Propozycje decyzji.

2. Spotkania robocze

Znaczna część pracy sztabowej realizowana jest w formie **„spotkań roboczych”.** Wynika to bezpośrednio z organizacji sztabu i wiążącego się z tym podziałem pracy. Osobiste spotkania oficerów sztabu - pod kierownictwem osób funkcyjnych - służą bezpośredniemu gromadzeniu wiadomości i kształtowaniu poglądów poprzez dyskusję, unikając zbędnego i czasochłonnego obiegu dokumentów.

Aby **„spotkania robocze”** spełniły swoją rolę, należy przestrzegać następujących zasad:

a) Przygotowanie

Zaproszenie (informacja) o spotkaniu roboczym powinno być w zasadzie dostarczone pisemnie (z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym). W nim powinny znajdować się przynajmniej takie punkty jak:

- temat i cel spotkania;
- kierownictwo, miejsce i czas (początek i koniec);
- porządek dnia.

b) Przeprowadzenie spotkania

Na wstępie prowadzący powinien jeszcze raz przypomnieć temat spotkania, jego cel i planowany sposób postępowania. Ponadto ustala się, formę udokumentowania przebiegu spotkania i jego rezultatów (np. protokół). Na bazie uzgodnionego porządku dnia prowadzący musi zapewnić każdemu uczestnikowi możliwość przedstawienia własnego zdania i poglądu odnośnie każdego omawianego problemu. Z drugiej jednak strony kompetentne kierownictwo takiego spotkania

Zastrzeżone

powinno także zagwarantować, że poszczególne argumenty nie będą bez końca powtarzane i rzeczywiste postępy w zasadniczym temacie nie będą blokowane.

Na zakończenie spotkania prowadzący jeszcze aż podsumowuje osiągnięte wyniki i wyraźnie zaznacza, że doprowadziło ono do określonego consensusu.

Przy nie osiągnięciu celu, informuje się, że następne spotkanie odbędzie się - w uzgodnionym - innym terminie.

c) Podsumowanie

Całkowicie cel spotkania zostanie osiągnięty, gdy zostaną zrealizowane czynności podsumowujące. Do nich należą:

- sporządzenie, sprawdzenie i rozesłanie protokołu;

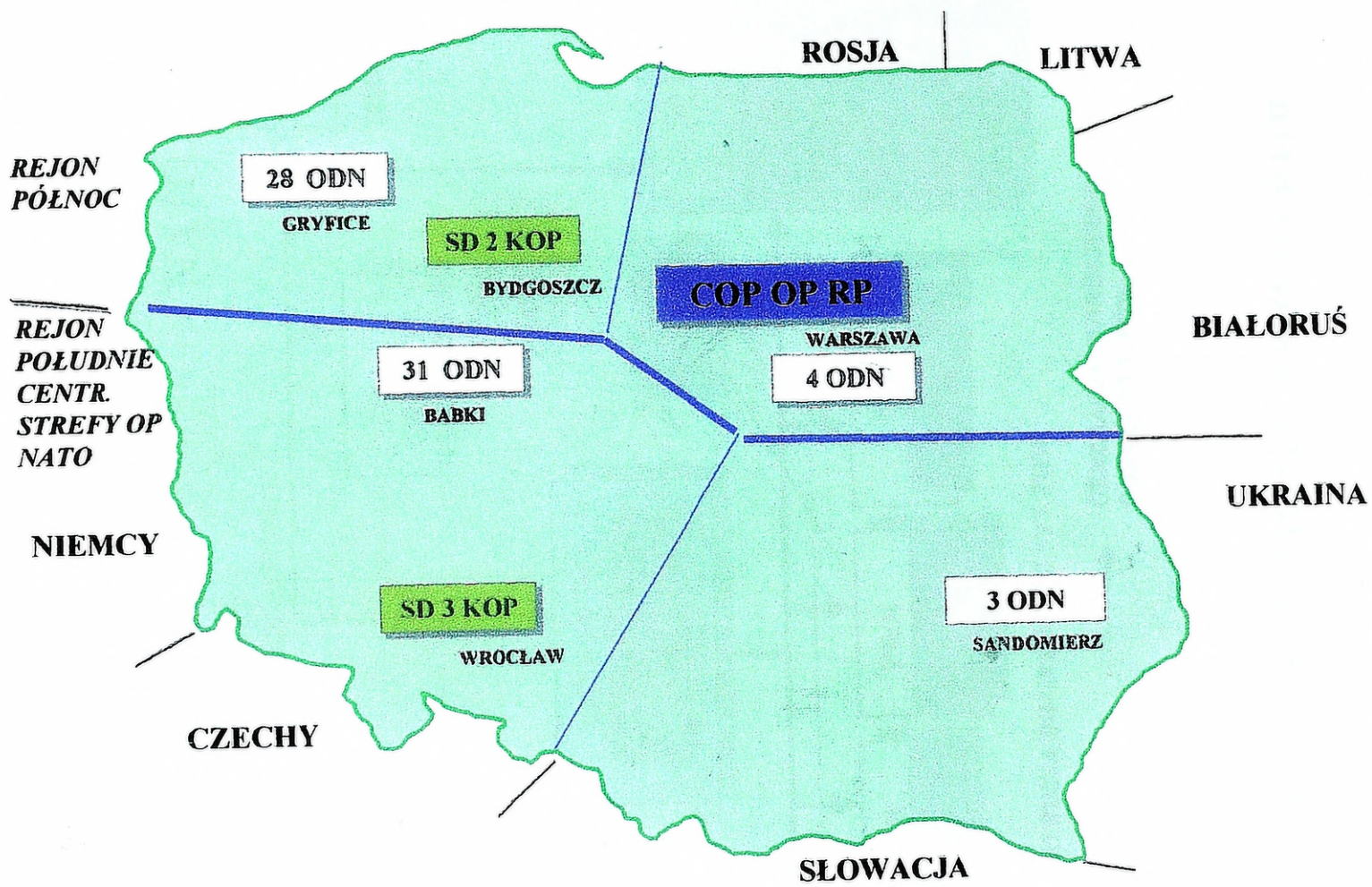
- poinformowanie współuczestników o wynikach spotkania;

- zaproszenie (ewentualnie) na następne spotkanie.

3. Dyskusja

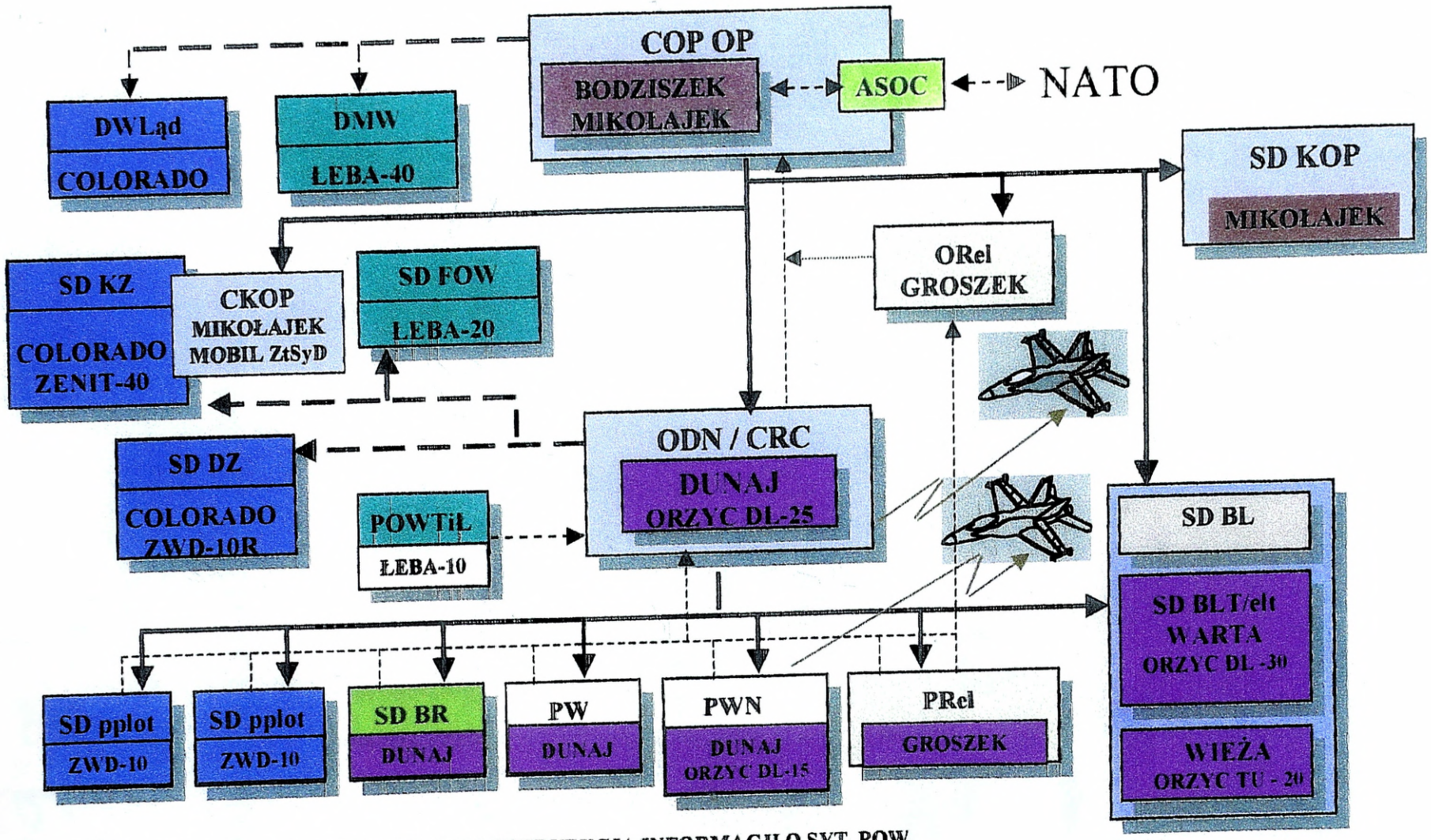
Szczególną formą spotkania roboczego jest **„dyskusja”.** Dwie lub więcej strony stara się dojść do porozumienia odnośnie istoty przedmiotu sprawy. Ideą przewodnią jest porównywanie nakładów z oczekiwanymi efektami. W tym celu strony te delegują swoich przedstawicieli, którzy zostają wyposażeni w mandat do rokowań o różnym zakresie kompetencji. Pomimo tego, że każda dyskusja posiada swoisty charakter to o efekcie jej przesądzają osoby biorące w niej udział.

ZAŁĄCZNIK 2

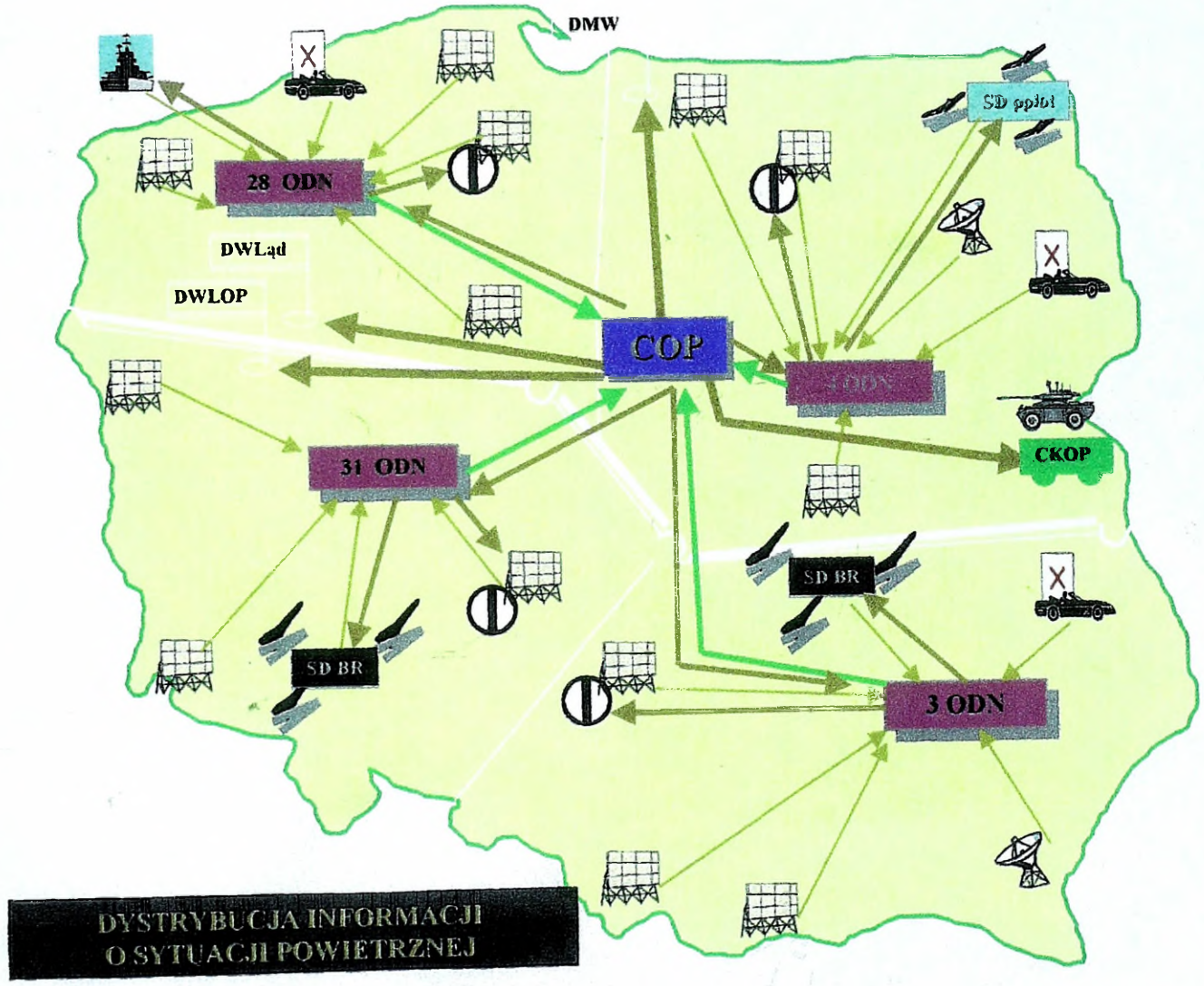
DOCELOWY SYSTEM STANOWISK DOWODZENIA

Zastrzeżone

KONCEPCJA AUTOMATYZACJI DOWODZENIA WLOP

ZAŁĄCZNIK 4

SCHEMAT OBIEGU INFORMACJI O SYTUACJI POWIETRZNEJ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 60183
II
Akademii Obrony Narodowej
I-605/s
BIBLIOTEKA NIEJAWNA
I-7/s

Wykonano w 3 egzemplarzach

Egz. 1-3 -Biblioteka Główna DZN

Nr Ks. Komp. – 1/102/93/Z-2/HC/2000

Sporządził - K. KOLIŃSKI

Wykonał - K. KOLIŃSKI